

Пријоморске новине

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXX • БРОЈ 467.

БУДВА, 31. ОКТОБРА 2001. ГОДИНЕ
ЦИЈЕНА 0,50 ДМ, 0,26 ЕВРА

КАКО ДА ТЕ ПОСПЕМ ЛИШЋЕМ

Под јесен, када сједне у седло својих штаса, Будви пристигају романтици. А чињеница је да је у нашем граду нема башно. То ме нимало не забавља већ онесијековаја и вријеђаја јер не знам, љубави, како да ће посјем лишћем када рујевина почне да се пење уз њене брежуљке. Њене боје и обриси требало би да уљешишавају наш градски живот, проналазећи у њему непредвидиве и љубичке комбинације јесењих чињеница. Знам да би ме необични и шајанситивни јесењи доживљаји очаравали, чинили распородаженијим и срећнијим када долазим кући.

Ко воли природу у јесен има, кажу, врлине честитијој човјека. Али ће се дјела тајлематија природе са наших усних улица и ријечијама претвори, способна да нас покрене на мноћа дјелања и мноћа осјећања? Сваке јесени осјешим да ћу нейоновљиву и за наш град нейонратну јесен преба уцрштиши у урбанистичке планове да би штада и бетон и свици били мноћој друћачији, шекла би кроз њих не само градска нећо и штойла, обилна крв посвећених шума.

Јесен није моћла да остане у нашем граду јер бетон нема сажаљења као што ни урбани човјек не нађије майнеринској близи и њежностима за јесен. Та небрија је нејроситива извиштјереност наше добрије. У свему ћоме има нечега од људског разврата који је поштују сећан и нимало не мари за своје саучеснике у живоју. Треба само замислиши како би мноћиво јесењих доживљаја ове мештјополе туризма, и не само туризма, моћло да се стумачи и романтичарским распородажењем и гаровима којима је Будва некада умјела да се с јесени зашиши у својим цардинима - љејишом и досјајанственијом љубављу ове данашње.

Човјек се некада покоравао природи и способност њене идеализације привабљала му је могућност да се осјећало здравље у његовим сенијименталним распородажењима нејоредиво више него данас када све несенитималније природу покоравамо нашим заблудама.

Свидјела се или не нашим градитељима нечија шашпорална машта, али природа је једна од основних компоненти урбане љубоште и човјекове доброје. У ћом смислу треба вратити некадашњу владавину природе будућности наших градова у којима је њена романтичност таја у поштују немилост. У сујројном, при поједу и на наш град, повјеравајмо да његови данашњи градитељи, из неке чудне болести, више воле да је он ружан а не лијej.

Фарисеји који су, нажалост, Будви упротивили њену јесен нека се појтују да све химере из њеној времена нађу одсјај и у појтујећима лишћа јер и та сирена појтује јесени штросној живота испуњава наше снове.

Како да ће посјем лишћем, љубави, јер свијет ипак живи само овима.

Бошко БОГЕТИЋ

САСТАНАК ПРЕДСТАВНИКА ПРИМОРСКИХ ОПШТИНА У БУДВИ

ОРГАНИЗОВАНИЈЕ ПРОТИВ ПОЖАРА

● Договорено да се истиша могућност стационирања привредне авијације ЈАТ на штавашком или Ђошторичком аеродрому што ком љећији мјесеци ● На првога инсектишора за заштиту од појара МУП Влада РЦГ ће донијеши Одлуку о мјерама заштите од шумских појара ● Брже ће се дјеловати на критичним шакама у случају појара ● Заједнички и прашив комара и маслинове мушице ● Траса брзе саобраћајнице кроз Црногорско приморје ријешиће се Просјекторним планом Републике

На иницијативу предсједника Општине Будва Ђорђа Прибиливића у Будви је 11. октобра одржан консултативни састанак представника приморских општина. Састанку су присуствовали представници свих приморских општина, изузев Улциња, као и представници Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства, Министарства екологије и уређења простора, Инспектората за заштиту од појара МУП Црне Горе и предсједника „Хемосан” из Бара.

Како је саопштено из кабинета предсједника Општине

не на састанку је договорено да је ради превентивне заштите од шумских појара неопходно испитати могућност стационирања привредне авијације ЈАТ на тиватском или подгоричком аеродрому током љећијих мјесеци како би се обезбиједило брзо дејство авијације у случају шумског појара и тиме смањити додатни трошкови који настају код интервенција у случају проширеног појара. С тима вези Инспекторат за заштиту од појара МУП Црне Горе припремио је предлог одлуке о мјерама заштите од шумских појара која ће се, пошто је усвојена

ји Влада РЦГ, операционализовати на терену у сарадњи са локалом управом и ватрогасним јединицама. Одлука ће, између остalog, дефинисати критичне тачке на којима може доћи до појара, превентивне мјере на тим тачкама и неопходну опремљеност ватрогасних јединица како би правовремено извршиле задатке.

На састанку је постигнута сагласност о потреби предузимања мјера сузбијања легоља и најезде комараца током свих 12 мјесеци како би се сузбијање квалитетно извршило. У најскорије вријеме приморске општине ће изабрати и извршиоца овог послана.

Закључено је, такође, да се морају предузети заједничке мјере заштите маслињака од најезде маслинове мушице.

Питање брзе саобраћајнице кроз Црногорско приморје биће, по ставу представника Министарства екологије и уређења простора изнједом на састанку, ријешено у склопу новог просторног плана Републике Црне Горе којом приликом ће вјероватно бити испитана постојећа законска рјешења и евентуално предложена нова узимајући у обзир досадашње примједбе јавности.

ДЕЛЕГАЦИЈА ОПШТИНЕ БУДВА ПОСЈЕТИЋЕ ПРАГ ОД 5. ДО 9. НОВЕМБРА

НАСТАВАК САРАДЊЕ СА ПРИЈАТЕЉИМА

● Посјета Јапану да се у оквиру шумарске берзе појавије буџанска шумарска привреда ● Потписаће се прашткола сарадњија Друштва пријатеља Праја у Будви и Друштва пријатеља Будве у Прају ● Наследиће се разговори о сарадњи и одредиши шермин одржавања шумарско-културне манифестијације „Дани Будве у Прају“

Ради развијања већ усвесављене сарадње са општином Праг IV и Друштвом пријатеља Будве у Прагу, у главном граду Чешке од 5. до 9. новембра боравиће делегација општине Будва у којој ће

бити: Никола Вукићевић, шеф кабинета предсједника општине Будва, Велибор Золак, предсједник Друштва пријатеља Праја у Будви, Вељко Кнежевић, Марко Прибиливић, чланови предсједништва Друштва пријатеља Праја у Будви и Мира Радуновић, директор Туристичког центра у Будви.

Посјета се одвија за вријеме трајања туристичке берзе „Мади трапел маркет“ па је, како је саопштено из Кабинета предсједника општине, ово и прилика да се у оквиру туристичке презентације Црне Горе на берзи посебно истакне по-

нуда буџанске туристичке привреде. Током посјете планирани су разговори са представницима града Прага-општина Праг IV и потписивање протокола о сарадњи између Друштва пријатеља Праја у Будви и Друштва пријатеља Будве у Прагу. Према договору домаћини ће делегацији Будве организовати посјете институцијама и фирмама на подручју Прага.

Наставиће се разговори о унапређивању културне, научно-техничке и привредне, посебно туристичке, сарадње и договори о државању термина одржавања туристичко-културне манифестијације „Дани Будве у Прагу“. Слична манифестија одржана ове године у мају, уз бројне друге активности које је општина Будва предузела ради анимирања туристичке излаже Чешке, допринојели су великој посјети чешких туристичких туриста који су уз гости из Русије били најбројнији инострани туристи на буџанском ривијери овога је.

очекује се, наводи се у саопштењу, да активности које општина Будва планира током ове године, од којих је ова посјета само једна у низу будућих активности, поново резултирају добром посјетом туриста из Чешке Републике.

Е, ОВИ ИЗ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА
НЕ ДАСУ НИ ПОТПИС ДА СЕ ОСУШИ!

Карикатура Бранислава Николића

Актуелности

РЕАЛИЗАЦИЈА ПРОГРАМА УРЕЂИВАЊА ГРАДСКОГ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

БАЗЕН ПРИ КРАЈУ

• Ако се благовремено обезбиједе средсава до краја јодине биће завршени радови на спорско-рекреативном базену • Нове улице, трошоари и паркини • Сложеност изузимања земљишта и његово штапање често одлаже почетак планираних радова • Многе инвестиције скупље због накнадних радова

Програмом уређивања градског грађевинског земљишта за 2001. годину планиран је износ од 6.693.095 ДМ. Према подацима из Секретаријата за инвестиције и развој у чијој је надлежности спровођење овог програма почев од израде пројектне документације и изузимања земљишта до извођења радова, закључно са мјесецом септемвријем приходи од накнаде за уређивање градског грађевинског земљишта износе око 4.000.000 ДМ. Та су средства у истом периоду намјенски утрошена, а степен реализације програма за првих девет мјесеци је око 60 одсто. Зато су неки од планираних послова завршени а неки су у току.

Уколико буде довољно средстава, и ако се благовремено обезбиједе, до краја ове године могли би бити завршени радови на спортско-рекреативном базену на Словенској плажи чија је изградња почела већ давне 1994. године. На базену су завршени груби грађевински и инсталаторски радови као и највећи дио грађевинско-занатских радова (изолаторски, стопарски, молерско-фарбарски, керамичарски...) и набављена опрема за загријавање и пречишћавање базенске воде - базенска техника. У току су радови на монтажи кровне конструкције послије чега ће базен бити завршен 80 осто. Преостаје монтажа базенске технике, постављање трибина и керамички радови базенској школици и базенској плажи, чија ће динамика зависити од прилива средстава. Радове према закључују

НОВИ ПРОЈЕКТИ

Секретаријат за инвестиције и развој закључио је уговоре о изради пројектне документације за улицу од заобилазнице до Дома здравља, за наставак улице 2 у Бабином Долу до спајања са Топлишким путем, за улицу од Пекаре до насеља Дубовица лукс, за стазу „Вележон”, за пешачку стазу у Подкошљуну, за главни елаборат за клизишта у Светом Стефану и Петровцу, за санацију зида у Свињиштима, за уређење Грађевице...

ченом уговору по систему „кључ у руке” изводи предузеће Уни Адрија из Подгорице.

Изградња тротоара у Светом Стефану у дужини од 700 метара завршена је око 95 одсто, а вриједност уговорених радова износи 288.847 ДМ. У току је изградња улице од Гвозденог моста до заобилазнице а уговорена вриједност радова је 164.172 ДМ. Са изградњом ове улице извршиће се и радови на изградњи водоводне и канализационе мреже у дужини од 190 метара (вриједност радова 64.921 ДМ), као и измјештање ПТТ и електричних инсталација.

За „Водовод“ преко плана

Са ЈП „Водовод и канализација“ уговорени су радови у изно-

су од 320.192,65 ДМ, а Програмом је било планирано 250.000 ДМ. Дио уговорених радова (изградња водоводне и канализационе мреже у насељу Розино, изградња канализационих кракова код хотела „4. јул“ и у насељу „Крш Медински“) израда пројекта подморског испуста у Буљарици, пројекат прикупљања, одвод и пречишћавање отпадних вода у Будви, изградња водоводног и канализационог крака у насељу Бабин До, санација водоводне и канализационе мреже у насељу Шумет-Свети Стефан и уградња противопожарних хидраната на подручју Режевићи-Будва) је завршен, на једном дијелу објекта радови су у току, а на једном дијелу радови треба упред да почну. У припреми је и уговор о извођењу хидрогеолошких истражних радова у Буљарици.

Завршени су радови (осим постављања горњег слоја асфалта) на 140 метара улице „Ферона“, док на 60 метара радови нису извођени због имовинско-правних проблема. Вриједност изведенih радova је већа од уговорене (179.717 ДМ) због накнадних радова на измјештању инсталација, реконструкције водовода и канализационе мреже и јавне расvjete. У Рафаиловићима је завршена изградња 200 метара водоводне и 310 метара канализационе мреже са пумпном станицом, а и овде ће вриједност изведенih радova бити нешто већа од уговорене због измјене првобитно утврђене трасе цевовода. У насељу Блокарица завршена је (осим постављања горњег слоја асфалта) улица друга 196 метара са 50 паркинг места. Вриједност радova биће већа од уговорене због накнадних радова на измјештању инсталација, реконструкције водоводне и канализационе мреже. Завршени су радови на јавној расvjeti вриједни 67.422 ДМ. За асфалтирање улица пред сезону вриједност радова износи 400.000 ДМ, али ће та вриједност бити већа од уговорене јер је асфалтирана већа површина.

У току су радови на изградњи дијела улице 2, кривина у Бабином долу, у дужини од 80 метара и изградња улице иза бензинске пумпе дуга 300 метара са 14 паркинг места. Уговорена вриједност радова износи 180.459 ДМ, односно 371.831 ДМ, а завршетак радова планиран је за крај октобра. Завршени су радови на уређењу корита ријеке Грђевице у дужини од 150 метара а у септемврију су отпочели радови на изградњи прилазног пута згради С-16 у Петровцу. Изведени су радови на прво и другој фази (од пет фаза предвиђених пројектом) на санацији падине и цркве св. Јована са гробљем у Станишићима - завршена је дренажа у дужини од 80 метара и канализацija за одвод површинских вода у дужини од 230 метара. Завршени су, такође, радови на адаптацији дијела зграде Археолошког музеја и радови на реконструкцији крова Етнографског

музеја. У насељу Бабин До завршена је изградња потпорног зида.

Заобилазница још чека

За заобилазну саобраћајницу у Бечићима завршен је, ревидован и овјерен главни пројекат I фазе и донијета рјешења о изузимању земљишта. Недавно је завршен и ревидован пројекат II фазе и покренут поступак изузимања земљишта који, иначе, доста дуго траје. Интензивно се ради на том поступку и обезбијењу остале потребне документације. Прикупљају се понуде за извођење радова на санацији клизишта према граду хотелу „Свети Стефан“.

Завршен је и дат на ревизију пројекат пешачке стазе Лунго маре у Светом Стефану који послије тога треба да се овјери и онда покрене поступак изузимања земљишта. Предстоји прикупљање понуда за изград-

И ДАЉЕ
БЕЗ КАПЕЛЕ

Планирани радови на изградњи градског гробља и капеле у Бечићима не могу да почну док се не изгради заобилазна саобраћајница. Пројекат заобилазне саобраћајнице у Бечићима састоји се из двије фазе а још није окончан поступак изузимања земљишта. Када поступак буде завршен и обезбијеђена сва потребна документација, почеће радови на изградњи саобраћајнице. Ако надлежне службе буду ефикасне то се може очекивати до краја ове године.

На изградњи улице према гробљу у Петровцу за коју је урађена комплетна инвестиционо-техничка документација, обезбијеђена дозвола за градњу и изузето земљиште.

Ове године доста се радило на изградњи улица а те радове, како истиче секретар сејкетаријата за инвестиције и развој Вукица Ненадовић, значно поскупљају накнадни радови. Посебно реконструкција или измјештање водоводне, канализационе мреже, ПТТ и електроинсталација, па је вриједност изведенih радova неминовно већа од уговорене. Основни разлог за то је што немамо катастар подземних инсталација.

Овако у најкрајним цртама изгледа преглед овогодишњих активности на уређивању градског грађевинског земљишта у нашој општини. Доста тога је урађено, а за потпуну реализацију Програма нису препрека била само средства него и низ објективних околности, нарочито заузимање земљишта. По ријечима, Вукиће Ненадовић до краја године очекује се да ће се планирани прилив средстава остварити у високом проценту и да ће то, истовремено, омогућити и високи проценат реализације Програма.

В.М.СТАНИШИЋ

РАСПРАВА О УРБАНИЗАЦИЈИ ЦЕНТРА БУДВЕ

ДА СЕ
НЕ ПОНОВЕ ГРЕШКЕ

● Приписак на ово подручје још један је и кућа за пра-
жнице ● Урбанизација центра Будве захтјева озбиљнији приступ
нејшто је што је то досад објектује ● За досагашњу урбанизацију обје-
ворни пољопривредници, али и архитекти који су у то били укључени
● Будва ће треба да живи и ради свих 12 мјесеци

Невладина организација Независна грађанска иницијатива и Клуб архитеката Црне Горе организовали су у Будви 2. октобра расправу поводом израде детаљног урбанистичког плана „Будва-центр“. Скупу су присуствовали и представници Општине, обраћивачи плана и бројни грађани. Циљ расправе био је да се дају примједбе и предлози који ће користити обраћивачу у изради најчешћа пла-на, али је на овом скупу било много више ријечи о општим питањима урбанизације у нашој општини. Предњачила је критичка стамбене изградње која се у последњих неколико година свела на изградњу становова за тржиште.

Отварајући расправу Слободан Драговић је нагласио да постоје велике могућности да се примједбама и предлозима допуни пројектни задатак јер је план у изради.

Залажући се за боље планирање него што је досад било, Драган Марковић из Министарства уређења простора и заштите животне средине, је рекао да прво треба направити добру анализу па да онда видимо шта ћемо и како даље да радимо. Осврћуји се на урбанизацију Будве Марковић је истакао велики притисак на ово подручје.

- Производња становова и кућа за тржиште је производња која је најуспјешнија у Црној Гори, дјелатност која одбације највећи профит. Све се то ради на тржишту које није под контролом и тај ланац изванредно функционише - рекао је Марковић додавајући да све то у Будви ствара још веће проблеме - Имате гости које не можете регистрати и обавезу да их комунално опскрбите. Будви, у сваком случају, није требала оваква назови урбанизација која је била само задовољавање појединачних интереса и притом нанијела велике штете.

Архитекта Владо Пламенац је оцијенио да је поступак урбанизације центра Будве незаконит јер је супрот Генералном урбанистичком плану. Супротно свим рјешењима из последњих генералних урбанистичких планова, који предвиђају да се Јадрански сајам сели на другу локацију а на његовој садашњој локацији граде туристичко-угоститељски објекти, сада, по ријечима, Пламенаца, планира се рјешење по коме Јадрански сајам остаје на истој локацији и још се према мору. Све је подређено да би Сајам остао ту где је и он за то учествује у финансирању израде тог плана.

Пламенац је нагласио да урбанизација Будве треба да прихвата много озбиљније и да Будва заслужује да се за то расправи међународни конкурс. Учествујући на расправи предсједник општине Ђорђије Прибиловић је рекао да су за све што се тиче урбанизације, свакако, најодговорнији члани љу-

ди у општини, али да од одговорности не могу побјећи ни архитекти који су у све то били укључени. Зато је, по ријечима предсједника Прибиловића, добро што је израда детаљног урбанистичког плана Будва-Центр. Скуповијерена фирми која досад није била укључена у израду урбанистичких планова у нашој општини. Што се тиче примједби Пламенаца, Прибиловић је одговорио да приликом приступања изради ДУП Будва-Центр није незаконит урађено и да је нормално да обраћивач плана прикупи све предлоге и жеље корисника са тог простора. Јадрански сајам, нагласио је предсједник Прибиловић, не финансира израду тог плана него он има дуговања према општини по другим основама.

Будва је, по ријечима Божане Јелушчић, град викенд станови, град који је потрошио своје могућности. Спрема политичке и финансијске моћи допринојеја да је однос викенд и домуцијалног становништва буде 50:50, а у селима и приградским насељима понедјеље и 80:20. Зато, истакла је, не треба да доносимо нове планове док се не уради анализа о томе ко су становници Будве и какве су њихове потребе.

Ако се реализује план Будва-Центр овде нема шта више да се гради, може само да се руши изграђено, нагласио је Слободан-Бобо Митровић додавајући да би то била тачка на град стар 2500 година. Због незнања и неморала, по ријечима Митровића у Будви је последњих година много тога лоше урађено, а није урађено она што треба. Будва зато није зона ексклузивног туризма и с тајквом безличношћу не може на свјетско туристичко тржиште. Умјесто тога она је последњих година и зона најуруженјих догађања - довољно је подсјетити колико је само било убијстава. Урбанизација Будве мора да се креће у оквиру Просторног плана Црне Горе и треба да одговори на кључно питање - како да се овде живи и ради свих 12 мјесеци, а не да се 12 мјесеци живи од два мјесеца рада.

Др Мирослав Лукетић је оцијенио да нема напретка ако власт не уважава мишљења стручних људи и не налази начина да реализује рјешења која предлаже стручњак. Зато се и десило у Будви да суштина урбанизације буде градња кућа где год за то има слободног простора.

Расправи о урбанизацији центра Будве присуствовали су и представници надлежних општинских служби и обраћивачи плана, па ће бројне примједбе и предлози користити у поступку израде плана. По завршеној расправи своје виђење урбанизације Будве дала је Јелена Караматићић, студент архитектуре и урбанизма у Ахену (Немачка), којој је то тема дипломског рада.

В. М. СТАНИШИЋ

Оснивач листа: скупштина општине Будва • Издавач: јавно предузеће „Информативни центар“, Будва • Директор: ДУШАН БОЖОВИЋ • Главни и одговорни уредник БОШКО БОГЕТИЋ • Редакцијски колегијум: БОШКО БОГЕТИЋ • Програмски

Актуелности

ЗАБРИЊАВАЈУЋИ РЕЗУЛТАТИ АНАЛИЗЕ КВАЛИТЕТА МОРСКЕ ВОДЕ

ЗГАЂЕНОСТ СВЕ ВИШЕ ПРИЈЕТИ

• На 30 од 55 локалитета на Црногорском приморју (54,5%) морска вода зајачена • Од 27 локалитета на ошвојеном мору само Бечићи имају задовољавајући квалитет воде • У лукама повећан садржај минералних уља

Јавно предузеће за управљање морским добром Црне Горе спровело је током сезоне купања ове године свој програм праћења квалитета морске воде за купање и рекреацију. Програм је реализован у складу са Уредбом о класификацији и категоризацији вода и у сарадњи са стручним тимом Центра за екотоксиколошка истраживања из Подгорице урађене су двије тридесетодневне анализе на шест локација на Црногорском приморју.

На основу броја колиформних и фекалних бактерија на 100 мл воде морска вода на плажама и купалиштима подијељена је у три класе. У воду прве класе сврстава се морска вода у којој на 100 мл има до 500 колиформних и 100 фекалних бактерија, у другу класу ако је та количина до 10.000 колиформних и 2.000 фекалних бактерија,

Најугроженије плаже Гуванце и Словенска

Од 15 локалитета на подручју будванске општине

зии границе II категорије, а затим Ада Бојана, Мала плаја, Сутоморе, Гуванце, Словенска плаја и Плави хоризонти, где је повећано присуство фекалних бактерија. У Бококоторском заливу захтјевани квалитет воде II класе утврђен је на 24 од 28 локалитета (75,7%), док квалитет на локалитетима Прчањ, хотел „Форд“, Мељине и плаја Институту прелази границе друге класе, а загађење је проузроковано високом концетрацијом фекалних бактерија.

У општини Улцињ није најдено од четири локалитета квалитет не задовољава и морска вода је загађена отпадним водама органског поријекла. Ту су најугроженије локације Ада Бојана и Мала плаја где је изражено присуство фекалних бактерија. Слично стање је и у општини Бар где је морска вода са свих шест локалитета незадовољавајућег квалитета. У томе предњачи Сутоморе где је евидентирано присуство фекалних колиформних бактерија.

Котор анализирани узорци са 11 локација од којих је једна на отвореном мору, Бигово, а осале у заливу. У Бигову концентрација загађења чак прелази границу II класе. На осам локација у заливу вода је задовољавајућег квалитета II класе, док је на два локалитета загађена. То су локалитети Прчањ и хотел Форд на којима број колиформних бактерија прелази границу II класе, а евидентно је присуство и фекалних колиформних бактерија.

НАЈЧИСТИЈЕ ПРЕТПРОШЛЕ ГОДИНЕ

Упоредна анализа квалитета морске воде за купање и рекреацију за период од 1996. до 2001. године показује да се проценат локалитета на којима је вода задовољавајућег квалитета креће између 40 и 50. Изузетак је једино 1999. година када је морска вода на 80 одсто локалитета била задовољавајућег квалитета. Те године је, иначе, био знатно мањи туристички промет и на плажама је било много мање купача него осталих година.

У херцегновској општини на 11 од 13 локалитета вода је била задовољавајућа II класе, а на два локалитета загађена - Мељине и плаја Института - број колиформних бактерија прелази границу II класе, а евидентира-

најгоре у лукама

Анализе рађене за хемијске и токсичне параметре, на локалитетима Ада Бојана, луке Бар, Будва, Зеленика, Липци и испред хотела „Форд“ показале су да на основу највећег броја параметара квалитет воде одговара класи A 1. На свим локацијама регистрована је повећана концентрација амонијака. Повећана концентрација фенола регистрована је на локацији код хотела „Форд“ и у луци Бу-

два где концентрација прелази вриједност A3 класе чак три пута. У луци Бар садржај кисеоника знатно је испод 5 mg/l што је карактеристика отпадних, а не површинских вода. Све анализе показале су повећан садржај минералних уља на локацијама лука Бар, Будва, Липци, Ада Бојана и хотел „Форд“.

У Извештају о квалитету морске воде за купање и рекреацију на Црногорском приморју током сезоне 2001. године истиче се да су овогодишња испитивања показала да је вода приобалног мора угрожена директним испуштањем фекалних и других отпадних вода у лучке акваторије и друга мјеста на приобаљу о чему свједоче високе концентрације амонијака и ниске концентрације кисеоника. Зато се, наглашено је, посавља питање заштите мора од контаминације минералним уљима и другим загађивајућим супстанцима као посљедица испуштања отпадних вода са бродова у лучким акваторијумима.

В. М. СТАНИШИЋ

Бечићи: Прва класа квалитета морске воде

док је незванично уведена и трећа категорија „изнад друге класе“ јер број бактерија често прелази границу квалитета воде II класе. Сходно категоризацији морске воде у приобалном појасу Црногорског приморја захтјевани квалитет воде за купање и рекреацију је I класа, а у Бококоторском заливу II класа.

Бечићи изузетак

Појединачне микробиолошке анализе по локалитетима показале су да квалитет морске воде није задовољавајући посебно на локалитетима који излазе на отворено море. Од укупно анализираних 55 локалитета на само 25 (45,5%) квалитет задовољава, што значи да је на преосталих 30 (54,5%) морска вода загађена. А од 27 локалитета на отвореном мору само један локалитет (3,7%) - Бечићи - има квалитет воде I класе. Као веома загађени издвајају се локалитети Бигово, где број колиформних бактерија прелази границу II класе.

Квалитет морске воде задовољавајући је једино на једном локалитету - Бечићи. На 93,3% локалитета на подручју наше општине квалитет морске воде прелази границу задовољавајуће класе па се могу сматрати загађеним. Ту посебно треба истaćи локалитет Гуванце и Словенска плаја где је евидентна висока концентрација фекалних колиформних бактерија.

У општини Тиват узорци су сакупљани на шест локалитета, а анализе су показале да је квалитет морске воде задовољавајући на пет, а незадовољавајући је на локалитету Плави хоризонти где прелази границу захтјеване прве класе. Већа концентрација фекалних бактерија регистрована је на локалитетима Острво књижица и Калиман.

СВА СУШТИНА ОБМАНЕ

Вријеме је чудно и тешко, вријеме које се не памти, вријеме које што прије треба заборавити. За обичног човјека ово је доба опште несигурности, осиромашења, живљења без планова, поремећене скале вриједности - живот без надахнућа, приземних идеала. Све нас је одједном запљуснуло: таласи изbjеглица, криминал, дрога, трговина бијелим робљем, губитак радних мјеста, пропадање предузећа, ратови, пропаст држава, ликвидација конкурената, сачекуше, снајперисти, спонзоруше и много чега другог. Продаје се имовина, породичне реликвије, накит и поклони - само да се преживи до сјутра или који мјесец дуже.

Сви су тврди у ставовима, без компромиса и договора, досљедни у искључивости, једини носиоци истине и народног добра. Свуда је завладала инфлација ријечи и објашњења, а резултата нема јер нијесу ни битни. Све брзо пада у заборав. Некако ми се чини да ово не пропада већ се унутра урушава, а нико и не покушава да чељад на чистину изведе, да им бар животе спаси. Можда је ово поглед отраг, можда сам застao у „јуче“ па ми све личи на деструкцију и уништење. Многи ће рећи: „Није то све тако, рађа се нешто ново; нови светски поредак, нови односи, нова привредна основа, нови људи“. Види се то на сваком кораку: нове куће, нови људи, моћни аутомобили, мобилни телефони, сви би у Старом граду спрат да дозидају, али да ли је то све добро? Ако уништимо све оно што су нам преци оставили, ако заборавимо што је јуче било, онда ће ново постати старо јер неће имати са чиме да се упореди.

Можда овако никад не бих ни размишљао да није неко новим ципом, који везе само нови људи, погаџијо цвијеће у уличним алејама од хотела „Могрен“ до кружног тока на Крсту од улица. Кад сам то видио био сам љут и хтио сам да се вратим не у „јуче“ него годинама уназад у мир и сигурност прошлог доба, па нека ме осуде да нијесам савремен и да припадам прошlosti.

Какав је то нови поредак и какви су то нови људи што им смета цвијеће, па хоће да га газе, да га униште да више никада не процвјета. Можда је оног ко је то урадио изабрао тиху јесењу ноћ, без свједока, да нам се свима освети, иритирало то јер му смета што се бавимо обичним стварима: чистимо улице и његујемо ружичњаке, а не примјеђујемо његов цип, ланчиће и наруквице које са поношом истиче.

Обичне ствари су свакодневна потреба грађана и бављење њима смета свима онима који ће да обману људе, да им замагле видике историјским одлукама, догађајима, државама и сл.

Сва суштина обмане се своди на исто: заборавити себе, своју породицу, своје потребе и интересе. Међутим, то не може проћи, јер сви су силни барјаци, громогласне пјесме, култови господара, историјска разглабања, све то не вриједи једног дјечјег плача. На крају, кад дођемо у своје станове или куће, кад разговарамо у кругу породице, сучимо се са нерјешивим проблемима: како да платимо струју, одакле да купимо књиге за школу, где да нађемо паре за патике сину или кћерки и сл.

Све те велике приче падају пред обичним људским потребама и само их сада причају они који су за то плаћени или имају неку другу врсту интереса. Зато ћemo се ми опет бавити обичним стварима и поново засадити цвијеће без обзира колико некога иритирало. Међутим, не смијемо бити глуви ни слијепи, морамо осудити овакав вандалски поступак јер од гажења цвијећа до гажења људи мали је корак.

Актуелности

НАЛИЧЈА СЕЗОНЕ

РИБА КАО ЛУКСУЗ

Минула туристичка сезона, која ће остати упамћена по великом броју, углavnom, домаћих туриста, показала је да се на мору риба много мање троши него месо. Свјежи плодови мора - а тако је већ дуже вријеме - напрости су привилегија оних са пунијим цеповима. А таквих је, у тешким економским временима, која живимо, веома мало. Такозвани обични свијет, они који су једва сакупили нешто девиза за долазак на плаже наше ривијере, изbjегавали су атрактивне рибље ресторане којих је из године у годину све више. Разлог скромна вечера за четврто коштала је око 100 марака.

Власници ексклузивних ресторана у којима се служи риба спремљена на више начина и то веома квалитетно, истичу да се до бранцина, орада, ципола, зубатаца, керњи и други квалитетних врста рибе тешко долази. Они који угоститеље снадбијевају траже за килограм квалитетније рибе од 30 до 50 марака, а она слабијег квалитета пријеко да је испод 10 марака.

- До рибе се, заиста, тешко долази, али ако је човјек агијан, ако и сам

помало ради на томе, може увијек да је има - каже Никола Ђуричковић, власник веома популарног ресторана "Дона", који је и током сезоне, а и у периоду ван ње, добро посјећен. - Ја сам из више разлога водио рачуна да у мом ресторану гост и са мало паре може да проба неки од рибљих специјалитета. Односно: да се не врати с одмора, а да, рецимо, није окусио рибу.

Рибари с подручја од морских плодова, црног рижота или рижота од мушљи (школјке) у овом објекту кошта 10 марака, рибље супе и чорбе стају по 3,5 марака, салате од морских плодова су 13 марака. За килограм рибе екстра класе треба платити 60 марака.

Рибари с подручја Буџанске ривијере, они који се углavnom овим послом баве аматерски, али редовно, кажу да је подручје Јужног Јадрана прилично изловљено. Динамиташи, али итекако и "коче" веома су осиромашили подморје. Но, рибе ипак има, али не и личног труда да се до ње дође. Не и старих навика да се сардине, циполи и друга риба уселе, што су раније редовно радили домаћини уз

обалу. Нема више ни породичних рибарских "задруга", такође ни државних фирми или акционарских друштава која би се бавила уловом рибе на велико, као што је то случај рецимо у Далмацији или другим дјеловима јадранске обале. Снабдијевање рибом зависи често од накупаца који свежу рибу продају по папреним цијенама.

- Рибарству као занату, као значајној привредној грани, поклања се веома мала пажња - наглашава Ђуричковић. - Дуго заиста већ нема рибарских задруга, погони, предузети, па нема ни масовног улова који би се изводио уз дозвољена средства. Стога имамо овакву ситуацију. Све се то, наравно, негативно одражава на наш туризам у који смо снажно закорачили, који нам је основна привредна грана. Скупу рибу домаћи гост тешко може да плати, а не треба гајити илузију да су ни странци баш спремни да плате много више. О свему томе заиста треба озбиљно водити рачуна и учинити напоре да се ситуација до идућег љета промијени на боље.

С. Ш. Г.

УПРАВНИ ОДБОР ЈП „ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА“
О ФОРМИРАЊУ „AQUAREGIA“ПРОТИВ
ЗАЈЕДНИЧКОГ ПРЕДУЗЕЋА

• Разлог обијања више непознатаца - задужења предузета, стајус радника, гаранција постојећих количина воде и цијена воде

Управни одбор јавног предузећа „Водовод и канализација“, на сједници одржаној 8. октобра, разматрао је предлог о спајању приморских предузећа за водовод и формирање новог јавног регионалног предузећа „Aquaregia“ д.о.о. Послије расправе Управни одбор је закључио да обије предлог о спајању приморских водовода и формирање новог предузећа.

Одлука о обијању, како је закључио Управни одбор ЈП „Водовод и канализација“, донијета је зато што предлогом за спајање приморских водовода и формирање „Aquaregia“ нису дати адекватни одговори на питања колика су задужења тог новог предузећа, какав ће бити статус радника у њему, да ли ново предузеће гарантује постојеће количине воде и колика ће бити цијена воде.

Тек када се добију одго-

вори на ова питања, истиче се у закључку Управног одбора ЈП „Водовод и канализација“, и обезбије-

де нове количине воде, може се говорити о формирању новог предузећа.

В.М.С.

КАБАВИО јЕ ВОДУ, АЛИ САД НЕ МОЖЕ ДА ВРАТИ ЈЕЗИК ЧУНТРА!?

РЕГИСТРАЦИЈА РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ ЗА ПРЕДСТОЈЕЋЕ ИЗБОРЕ

ПОЛОВИЧАН ОДЗИВ

Од 834 пунолетна расељена лица са Косова и Метохије у нашој општини (од укупно 1015) за изборе заказане за 17. новембра регистровало се

њих 403.

У бирачки списак од тих лица уписано је 399, док четири нису испунила за то прописане услове. Сви регистровани за изборе

имали су право да од 8. до 17. октобра провјере да ли су уписаны у бирачки списак, али то су искористила само два лица.

В. М. С.

ТРАГОМ ИНФОРМАЦИЈЕ О ПОЛИТИЧКОЈ РЕХАБИЛИТАЦИЈИ
БИВШИХ ИНФОРМИБРОВАЦА

ДОСИЈЕА
НЕ ТРЕБА ОТВАРАТИ

Страдалници Голог отока и других казамата друге Југославије ће, по свој прилици, ускоро бити - рехабилитовани. Иницијатива је покренута на савезнном нивоу, Закон о рехабилитацији је ушао у процедуру. Тим поводом обратили смо се зашиљење Миленку Стојановићу, дугогодишњем предсједнику удружења „Голи оток“ за Црну Гору, бившем робијашу и аутору пет опсезних књига са том тематиком.

•Како гледате на, да условно кажемо, законску рехабилитацију политичких затвореника бивше Југославије?

- Годинама смо постављали питање своје потпуне рехабилитације, али до данас је само Црна Гора дјелимично нешто учинила у погледу морално-политичке рехабилитације. Процес је на ширим просторима успораван од оних снага које су хтијеле да Јосипа Броза ослободе одговорности, знајући добро да голооточани сматрају да је он „родоначелник“ свих чуда из тог времена. Без обзира на то што се он трудио итекако да одговорност свали, прије свих на Кардеља. Допринос Едварда Кардеља у стварању Голог отока је несумњив, али Тито не може побјећи од одговорности јер се налазио на челу партијско-државне врхушке. У процедуре је ушао Закон о рехабилитацији, иако не посебно за Голооточане. Изгледа да су савезни органи спремни да на оригиналан начин реше ово питање. Опредјелили су се да, због тога што су све одлуке о казиљавању информбироваца биле незаконите, прогласе их појединачно и дају списак

свих кажњених по Резолуцији Коминформа, који ће бити објављен у службеном листу као саставни дио општег Закона о рехабилитацији. Милогораши с Голог отока и из других казамата захтијевамо: да се званичним актом призна да су казиљавани информбировци били освједочени борци за слободу човјека и своје домовине, а не никако издајници своје земље, да се одреди, макар и симболична накнада за душевне патње и ролски рад, да се пронађу кости убијених у логорима и умрлих у мукама, и пристојно, о трошку државе, сахране. Такође, захтијевамо да се улице и тргови именују називом голооточких жртава (таквих тргова и улица има у Црној Гори, али не и у Србији), да се уреди меморијално спомени обиљежје на Голом отоку, да се из уџбеника историје у свим школама избаце текстови који нештински и увредљиво говоре о нама.

•Шта мислите о последњој Титовој исповијести у књизи Вјенчеслава Пенчића, односно о оном дијелу који се односи на Голи оток?

- Тито је сву кривицу за Голи оток свалио на Кардеља, признао да су почињени велики злочини над људима, признаје да је његова кривица што је све препустио полицији, да није знао детаље... Ако је све то истина, мени је драго. Но, има не мало оних који мисле да је у питању извјесна монтажа, имајући у виду да и даље постоји јака струја, која би хтијела Тита да одвоји од Голог отока. Има и прича да је Тито то можда рекао због гриже савјести. На голооточком пошијту пао је човјек,

слободар, прегалац, син наше домовине. Падом Његовим на том тлу, бар за стотину година је успорен ход нашег друштва. Стога је важнија истина о нама, него што је Тито рекао. Но, свакако је добро да се о његовој улози што више зна и сазна, а Ценчићева књига је допринос томе и подстrek за нове расправе и трагање за новим документима.

•Досије? Источно-немачка „Штази“ (служба државне безбедности) дозвољавала је увид у досијеа кажњених политичких противника. Јуди су били разочарани јер су их пинкали најближи, развила се осветничка атмосфера, па су та акта поново затворена.

- И Титов режим је, наравно, имао досијеа о својим политичким противницима. Рађени су тако да се увијек може утвђивати онај који има досије. Ћутали су многи и режим деспотије је остао на власти. Вјерујем да би код нас људи ради завирили у свој досије из тог времена. Но, треба знати и ово: полиција је разним методама приморавала рецимо жену да се одриче мужа, хушкала рођаке против рођака тако да су ти досије углавном велики фалсификати. Такви уdbашки списи могу само изазвати нова разочарања и горчину. А то је пут ка освети, реваншизам и сличним невољама. Од отварања голооточких досијеа, дакле, никакве користи ни за појединца ни за групе ни за породицу. Служили су само полицији - за уџену. То је експлозивни материјал чијим активирањем би била нанијета штета друштву у целини.

С.Ш. ГРЕГОВИЋ

ИЗ СУСЈЕДНИХ ОПШТИНА

ШЕСТИ ФЕСТИВАЛ

У Бару ће се од 30. октобра до 3. новембра одржати шести по реду телевизијски фестивал „Бар 2001“. Учешће је потврђено више од 20 кућа из земље и иностранства. Овогодишњи фестивал разликоваће се од претходних по новој концепцији. Уместо да, као до сада, буду заступљени сви ТВ жанрови, учесници ће се представити у дводесетак категорија. У категорији играног програма за награде ће се такмичити аутори драма и филмова, а у оквиру документарног програма жири ће оцењивати емисије из туризма, екологије и репортаже. Селектор овогодишњег фестивала је Пеђа Бабовић.

фестивал коштаће око 80.000 марака генерални спонзор је „Сименс“, а главни „Лука Бар“.

УСПЈЕШНА СЕЗОНА

Овогодишња туристичка сезона на подручју општине Тиват била је успешна. Добро послојавање забиљежило је ХТП „Мимоза“ које је за осам мјесеци угостило 5.531 туристу. Они су у хотелима ове куће остварили више од 36.000 ноћења. Од тога су домаћи гости остварили 30.000, а остало странци, углavnom Руси и Словаци. Туристи су се у хотелима „Мимозе“ просjeчно задржавали осам дана.

Тренутно су отворени хотели „Мимоза“ и „Пине“, а током зиме по свој прилици радиће само „Пине“.

Сјећање на задужбину На Топлој у Херцег-Новом током октобра откријена је спомен плоча посвећена добротвору Александру Дуковићу. На ову познату новљанско-тршћанску породицу посјетила је током пригодне свечаности Оливера Доклестић, начелник за друштвене дјелатности општине Херцег-Нови. Кћерка Александра Дуковића Елена Ломбардић је тестаментом написаним 1909. године цијело своје имање у Херцег-Новом, али и у Трсту оставила општини Херцег-Нови. Фонд задужбине по њеној жељи носи име Александра Дуковића.

Припрема: С.Ш.Г.

Актуелности

ДРУГИ ОКТОБРА - ДАН ПОШТЕ ЦРНЕ ГОРЕ

НАЈСТАРИЈА ЧЛАНИЦА

„Ускоро ћланирамо да реализујемо нове пројекти, а у име велике традиције црногорске поште чини нам посебно задовољство да смо у прелици да овојодишњи јубилеј прославимо ошварањем прве фазе Центра хибридне поште“ најасио в.д. директора Поште Црне Горе Војин Грдинић

Црна Гора је 2. октобра 1874. године примљена у Свјетски поштански савез и зато је 2. октобар узет за Дан поште Црне Горе, дан када је прије 127 година на оснивачком конгресу у Берну примљена у Свјетски поштански савез.

На оснивачком конгресу Свјетског поштанског савеза, одржаном од 15. септембра до 9. октобра 1874. године, уз присуство 22 државе свијета, Црна Гора је предложена (2. октобра 1874. године) и примљена у чланство Свјетског поштанског савеза. Предлог за пријем је темељен на основу декларације Владе Црне Горе, којом прихвата све обавезе из Уговора (архив, број 12/1967, Музеј ПТТ Београд).

Почеци поштанске службе у Црној Гори сежу још од 1809. године, када су Црногорци почели да преносе из Венеције пошту за Црну Гору и Цариград. Двјеста година касније, у вријеме Светог Петра Цетињског важне вестије преносио је слијепи гуслац са Грахова Ђуро Милутиновић.

Редовна поштанска служба у Црној Гори уведена је у априлу 1873. године. Првог маја 1874. године (по новом календару) пуштене су у промет прве

поштанске марке и употребљен је дневни поштански жиг. Аuthor поштанске марке био је војвода Симо Поповић, који је за мотив узео лик књаза Николе Петровића, који је, за вријеме свог владања, оставио посебан пешак у развоју поште у Црној Гори.

Право поште Црне Горе је 1902. године увела свакодневни превоз поште и путника по Скадарском језеру

ним „Ластвица“, а од 1904. године поштанска служба обављала се и паробродом „Обод“.

Управа поште Црне Горе прва је од европских држава увела превоз поште и путника аутомобилом, а то је било 1903. године.

Поводом Дана поште Црне Горе њен в.д. директора Војин Грдинић је истакао у честитки, која је читана у свим црногорским поштама, да су свечарски треници уједно и прилика да се анализира период за нама и да у Пошти Црне Горе имају разлога за одређени степен

задовољства. И поред нија екстерних и интерних ограничавајућих фактора успјели су да један, за црногорске прилике, велики и сложен систем, релативно брзо репозиционирају и усмјере ка постизању стратешких развојних циљева.

У настојању да прати свјетски тренд нових начина комуникаирања посредством рачунара, посебно Интернета, који превазилази класичне поштанске услуге, Пошта Црне Горе је увела и уводи низ нових сервиса и услуга, које се практикују у поштама у свијету. Реализујемо нову комуникациону мрежу и шалтерску апликацију, отварамо нове и адаптирамо постојеће поште, активно учествујемо у масовној ваучерској промоцији, реализујемо електронски поштнике, развијамо мрежу поштова и уређујемо инфраструктуру пошти. У поштама пружамо факс услуге, уређене поштарије, побољшану мрежу мобилних оператора, корисницима омогућавамо коришћење Интернета. Пост школа - ријечи су новог директора црногорске поште.

Д. Грдинић

ПОТРЕБНА ПОМОЋ

У оквиру Поште Црне Горе Пословна јединица Будва са б јединица поштанске мреже: Будва, Петровац, С. Стефан, Бечићи, Будва-2, Ластва Грбалацка и истурени шалтер на аутобуској станици „Меркур“, покривају доставом цијело подручје општине Будва. Осим ЛПМ Бечићи и Ластва Грбалацка све су аутоматизоване.

Значајна пословна сарадња се остварује са предузећима и установама са подручја Будве: Телекомом, Електроте-

стрибуцијом, Дирекцијом јавних прихода, Водоводом и Регионалним водоводом, Морским добротом и другим субјектима.

Да би квалитет услуга, првенствено доставе пошиљака, био на већем нивоу потребна је помоћ надлежних органа за означавање улица на подручју општине Будва као и кориснику услуга за постављање кућних поштанских ковчежија, као и спискова станица на улазима у становима и стајама.

У својој првој изјави новинарима нови предсједник СДП Будва Јово Зено-вић се захвалио чланству на указом повјерењу, рекавши да се видјело и по присуству да СДП у Будви има завидну политичку снагу.

Сарадња са ДПС-ом у Будви је једно од новинарских питања.

Сматрамо да се повјерење грађана може добити само на здравој промишљеној политици, на преданом стручном раду, са новим кадровима и на упорном настојању да се остварују изборна обећања. На тим основама СДП ће сарађивати у првом реду са ДПС-ом, овдје у Будви, али бићемо отворени и за сарадњу и са свим другим партијама и удружењима - ријечи су новог предсједника СДП у Будви Јова Зено-вића.

Д. Цвијовић

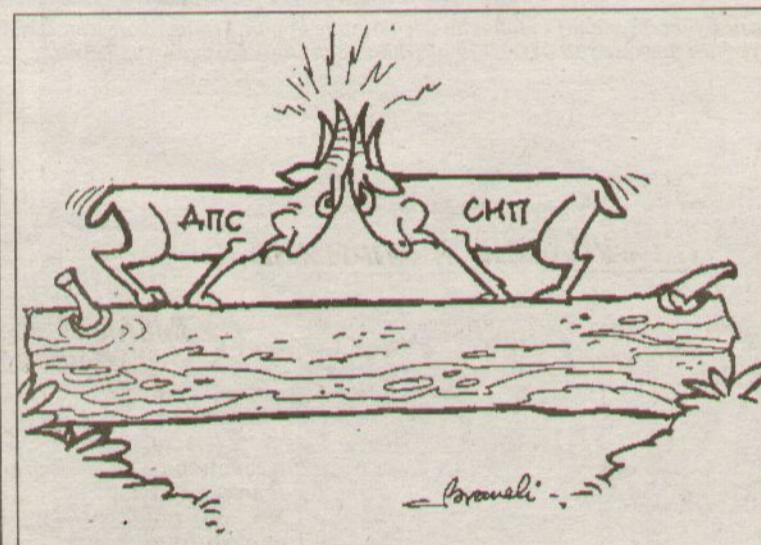
● Изабран и нови оишишински одбор од 45 чланова

Двадесет деветог септембра 2001. године одржана је Изборна конвенција Социјалдемократске партије Црне Горе у Будви на којој је присутне делегате и

гости на почетку поздравио досадашњи предсједник Драган Иванчевић. Потом су се учесницима сједнице обратили Боро Лазовић из ДПС-а и Или-

ја Медиговић из Народне странке, као и представници општинских организација СДП из Бара и Херцег Новог Суљо Шабовић и Никола Радман. Био је присутан и представник из Улциња.

За предсједника Општинског одбора СДП у Будви тајним гласањем изабран је Јово Зено-вић, дипломирани инжењер архитектуре из Петровца, који је био једни кандидат и усаглашени предлог свих мјесних одбора. Изабран је и нови Општински одбор који има 45 чланова, а изборној конвенцији, како нас је обавијестио Драган Иванчевић, присуствовало је преко 80 одсто делегата. Од позваних 90 дошло је преко 70 делегата.

ТЕЛЕВИЗИЈА БУДВА ПРОДУЖИЛА ДНЕВНИ ПРОГРАМ, А УСКОРО ЂЕ СЕ ГЛЕДАТИ ОД ХЕРЦЕГ-НОВОГ ДО УЛЦИЊА

СИГНАЛ ЗА ЧИТАВО ПРИМОРЈЕ

Од 22. октобра програм Телевизије Будва траје 12 часова, од 12 до 24, уместо досадашњих пет, од 19 до 24 часа. То, како је саопштио директор и ВД главни и одговорни уредник ТВ Будва Михаило Каписода, није

једини новинар у овој кући. Основана је WEB редакција која ће у настојању за савременијим ТВ изразом гледаоцима информације пласирати путем модерно обликоване графике. Уз то биће и више нових емисија -

„Хипократија“ (о медицини), Мајка и дијете, о аутомобилизму...

Програм ТВ Будва ускоро ће моћи пратити гледаоци од Херцег-Новог до Улциња. Добијене су, наиме, лиценце за фреквенције на предај-

ницима Обосник (Лушићица) и Вељи град (код Бара) тако да ће сигнал наше ТВ куће покрити читаво Црногорско приморје. За то је набављена и потребна опрема вриједна 55.000 ДМ. В.М.С.

КОМЕНТАР

ДАНАК
ЉУДСКОМ НЕМАРУ

Море је још један пут најлађило свој крвави данак. Овај и слични наслови данаша су имали видно место у новинама и ревијама послије шеснаестог септембра када је у Јоморској несрећи ког Светој Стефану изгубило живот једног особа: чешира ученика и наставнице основне школе „Петар Петровић Његош“ из Бањалуке.

Управо овакав наслов и коментари у сличном што-ну послије траједије која је на најгори могућ начин окончала овојодишњу сезону, осим извесне симболике, не одражавају суштину онога што се догодило. Без обзира на све (не)познате чуди мора и чињеницу да су то љеђићи појединци који су били овде на екскурзији, с једне на другу плажу и поштуну немара другим који су дужни да врше контролу на мору.

У штурмски брод „Шкорпијон 2“, који је редисован за превоз 48 туђинака (блуса и чланови џенда-ре) у моменту превршења се на пакету Ј-С дуне и пресао! Скоро три пута више од ротације! Што је то да је чланови чланови били смештени у једној кабини, а један је у другој? Што је да је један чланови у једној кабини, а други у другој? Што је да је један чланови у једној кабини, а други у другој? Што је да је један чланови у једној кабини, а други у другој? Што је да је један чланови у једној кабини, а други у другој? Што је да је један чланови у једној кабини, а други у другој? Што је да је један чланови у једној кабини, а други у другој? Што је да је један чланови у једној кабини, а други у другој? Што је да је један чланови у једној кабини, а други у другој?

Из Јадрана у Јадрану већ, снажнији смо били у јужне обале. Пребачи бродови и бродице, скучи и брези Глисери, скучи и каква све Шловије, права су опасности за кујаче. Било је и шеших и лакији Повреда, од елиси снажних Глисера, знали су и скучији да закаче у води оне који су дошли да одмају. Конечно, прије неку годину је више од стотину Рома спарадало недалеко од наше обале, баш зато што је брод којим су ишли за сусједну Италију, имао и десет пута више Јадника, него што је редисирајући превиђено. Из свећа није извучена никаква појука: ћркве из обијести и ћркве за зарадом су се наставиле. По мору се врчала на све стране, без Јади и реда и што је најгоре - без конјире.

Ако је до сада пошиљање ДОКЛЕ било пречијаше са сјеверне обале, прејачи су били највећи број, скучи и брези Глисери, скучи и каква све Шловије, права су опасности за кујаче. Било је и шеших и лакији Повреда, од елиси снажних Глисера, знали су и скучији да закаче у води оне који су дошли да одмају. Конечно, прије неку годину је више од стотину Рома спарадало недалеко од наше обале, баш зато што је брод којим су ишли за сусједну Италију, имао и десет пута више Јадника, него што је редисирајући превиђено. Из свећа није извучена никаква појука: ћркве из обијести и ћркве за зарадом су се наставиле. По мору се врчала на све стране, без Јади и реда и што је најгоре - без конјире.

Найроплив.

Саво ГРЕГОВИЋ

Луци и догађаји

МЕЂУНАРОДНА БРСКА АУТО ТРКА „БУДВА 2001“

НЕЗАБОРАВНИ СПЕКТАКЛ

• Рекордан број учесника и гледалаца • Пешиар Лучић без конкуренције у класи I, а Горан Асановић у Класи V • Сви једногласни: ово је најбоље организована трка у госадашњем шампионату Југославије

Послије пуних 18. година Будва је поново била домаћин ауто-мото трке која се бодовала за шампионат државе - спортске манифестије о којој ће се дуго причати и препричавати у нашем граду, али и шире. Била је то добра прилика да се старији љубитељи спорта у Будви присјете давне 1965. године, када су аутомобилисти АМД „Будва“ Душан Мрдак, Миодраг-Драго Вучинић и Баћо Бановић, постали прваци оне велике Југославије и Будви подарили прву титулу првака државе.

Међународна брдска трка „Будва 2001“ изазвала је велико интересовање поклоника брзе вожње и снажних аутомобила из читаве Црне Горе, али и Југославије, па се поред стазе Будва (Завала)-Лапчићи окупило рекордан број гледалаца, по неким званичним процјенама преко 30.000.

М.Б.А.Т. „Будва 2001“ бодовала се истовремено за првенство Црне Горе и 4. Куп Јадрана па, су љубитељи аутомобилизма уживали у вожњи и четири возача из Италије. У име града домаћина и организатора трке АМД Будва учеснике трке поздравио је Анте Делојик, док је трку званично отворио потпредсједник владе Црне Горе Драган Ђуровић.

На старту трке појавио се свак крем југословенског аутомобилизма, ас до аса. Као што се и очекивало трка је протекла у изједначеној борби два црногорска клуба АМСК „Младост - Будва“ и „Ловћен осигуравање“ са Цетиња око прецика у генералном пласману.

У класи I прво место са временом 5:16,361 пришло је Петру Лучићу, који је и на овај начин потврдио да

Побједом на Међународној брдској ауто трци „Будва 2001“ у Класи I Пешиар Лучић избио је на прво место у генералном пласману и на брдским тркама.

је тренутно најбољи југословенски возач у овој класи.

- Ову победу поклањам граду Будви и господину Анту Делојику који је најзаслужнији што се овај спортски спектакл додгодио у нашем граду - рекао је примајући побједнички пехар, наш суграђан Петар Лучић.

Најбоље вријеме на трци постигао је Massimo Gervasi који је стазу Будва-Лапчићи превезао за

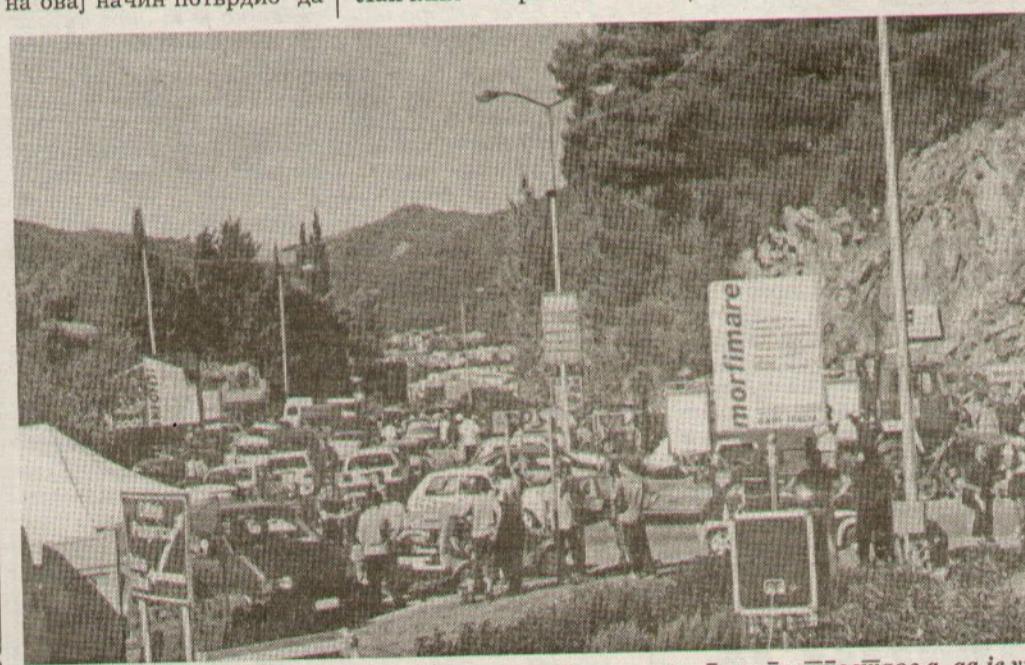
Драган КЛАРИЋ

Анте Делојик, директор АМД „Будва: Припреме за БМАТ „Будва 2001“ Трајале су више од три месеца“

Најбрже вријеме на стази Будва (Завала) - Лапчићи њосишао је Горан Асановић возећи BMW 320 i. Он је стазу дују 9 km превезао за 04:22,129 возећи просјечном брзином 123,61 km/h.

За МБАТ „Будва 2001“ владало је велико интересовање, па се првопосетавља да је уз стазу Будва-Лапчићи било око 30.000 посјетилаца из читаве Црне Горе.

Рекорд стазе њосишао је Италијан Massimo Gervasi у Класи „прототип“ возећи аутомобил „OSELA PA 20S“. Вријеме Гервасија износи - 04:21,526, а просјечна брзина 123,90 km/h.

РЕЗУЛТАТИ**Класа 1**

- Петар Лучић/Будва-Младост 5:16,361
- Љубо Богдановић/Ловћен осигурање/ 5:22,324
- Трипо Ивовић/Ловћен осигурање/ 5:22,437

Класа 2

- Жарко Терзић/Ловћен осигурање/ 5:01,952

- Момчило Вујановић/Ловћен осигурање/ 5:06,939
- Дејан Булатовић/„Блажо Смиљнић“/ 5:30, 924

Класа 3

- Милутин Вушуровић/Ловћен осигурање/ 4:42,473
- Миодраг Ђелмаш/Будва-Младост/ 4:58,301
- Предраг Доброхотов/„Центар Бобан“, Београд/ 5:29,648

Класа 4

- Небојша Атанацковић/Центар Бобан Београд/ 4:45,822
- Витомир Цветић/Ловћен осигурање/ 4:49,737
- Веселин Бајовић Младост Будва/ 5:12,353

Класа 5

- Горан Асановић/Младост Будва/ 4:22,129

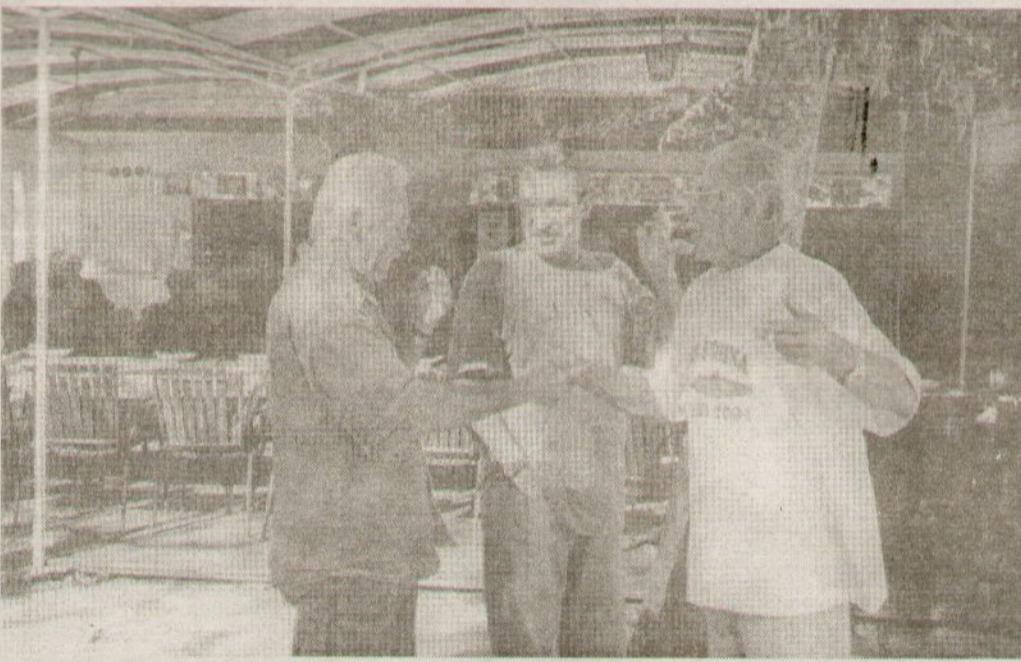
Луци и догађаји

Све је прошекло у најбољем реду, сви су били послужени и задовољни

Вриједни угошћивачи пострујили су се да њихови објекти изложеју што љеши

Посљедњи договори пре почетак феште

Ова риба можда ће оглочити о побједнику

“ШИРУН” ПРОСЛАВИО 35. РОЂЕНДАН

• Испред зидина Старог града и башта оближњих ресторана 6. октобра одржана традиционална рибара свечаност ДАН ШИРУНА

Вриједни чланови спорско-риболовног друштва „Ширун” сложним радом урадили су све да „ШИРУН” на достојан начин прослави свој јубилеј - 35. рођендан.

На шест мјеста, будвански рибари су на граде-

лама испекли преко тону и по разноврсне рибе, уз коју је точено црно вино и пиво, а за најмлађе ту су били и разноврсни сокочви. Будванске домаћице испекле су преко 50 кг. руштула. Наравно, све то било је бесплатно!

По први пут Стари град је за ову прилику био окићен, па је уз учешће маски и „Фештајна“, те вечери све одисало на море и Медитеран.

Док су шируни плivali у црном вину са бине су одлијегали тактови медијанског мелоса који су изводили женска вокална група „Хармонија“, „Сирено“, „Монтенегро сингерси“, а сирена вечери била је Маријана Златица, победница „Песме Медитерана - Будва 2000“, све то уз игру симпатичних мажоретки које су својим младалачким изгледом и раздраганом игром мамиле уздаже многобројних посјетилаца.

Када је градска фешта у питању, ту су били и чланови Градске музике, која је већ дуже времена престала са радом.

Међутим, када је „Ширун“ у питању нико не ништа није било тешко. Сви су хтјели да буду у близини, на дохват руке, да својим ангажовањем помогну да „Ширун“ у најбољем расположењу прослави свој 35. рођендан, са жељом да се још дуго година у исто време и на истом мјесту окупљају и уз рибу и замо прослављају њене славне појединачне рођендане.

Драган КЛАРИЋ

УЛОВ ЗАВРШИО НА ТРЕЗИ

• У склопу „Дана Шируна“ одржано Отворено првенство Клуба у дисциплини риболов туњом из барке у дисциплини Риболов шуњом из барке

Спорско-риболовно друштво „Ширун“, у склопу рибарске свечаности „Дан шируна“, 14. октобра организовало је и Отворено првенство Клуба у дисциплини риболов туњом из барке уз учешће великоликог броја рибара из водећих црногорских клубова.

Послије званичног мјерења и проглашења побједника уловљена риба завршила је на трпези за којом су се нашли сви учесници првенства.

РЕЗУЛТАТИ - СЕНИОРИ:

(пет пропласираних)

1. Дејан Крстовић - „Пагар“ Тиват: 5,365 кг.
2. Дејан Сјерковић - „Баошић“: 4,370 кг.
3. Марјан Микшић - „Пагар“ Тиват: 4,155 кг.
4. Драго Дујмшић - „Пагар“ Тиват: 3,715
5. Анте Араповић - „Гракалић“ 3,035

Најбољи пласиран такмичар из Будве био је Предраг Ђорђевић који је заузео 9. мјесто са уловом од 1,920 кг.

ЈУНИОРИ:

(пет пропласираних)

1. Срђан Зеновић „Делфин“ Будва: 4,515 кг.
2. Милан Лучић „Пагар“ Тиват: 3,105
3. Зано Вукчевић „Делфин“ Будва: 2,350
4. Ђорђе Ђелановић „Делфин“ Будва 1,990
5. Никола Абрамовић „Ширун“ Будва 1,665

Мјерење улова првије је жири такмичења

Најбољима су уручена заслужена признања

Луци и догађаји

ТОКОМ ОКТОБРА ОКО ПЕТРОВЦА ЈЕ БИЈЕСНИО ФИЛМСКИ РАТ

ПРИЧА О „ЈУ“ ЗЛУ

● Око затвореног хошела „Ас“ у Перазића долу, у најушијеним каменоломима између Ђревоја Куфин, изнад Ђлаџе у Буљарици, и Чања и у Старом Бару, током октобра бијеснио јави рат - грађански и - филмски ● Његов радни назив је „Ју“ и представља копродукцију познатих филмских кућа „Новошти“ из Бече и „Синема дизајн“ из Београда

Тројица размажених Аустријанаца обрли су се деведесетих година на обали хрватског приморја. Шта их све очекује у земљи која се распада, пуној војника, али и лопова, тема је овог филма чија ће посљедња клапа пасти првих дана новембра.

- Фilm треба да буде приказан на фестивалима у Кану и Берлину - каже Франц Новотни, редитељ и продуцент. - Film го-

вори о грађанском рату, дугом и сувом који је вођен на просторима екс Југославије, али ће имати и универзалнији карактер. Опчињен сам предјелима у којима смо радили, а такође и изванредном филмском екипом.

Један од дојена југословенског филма, прослављени Љубиша Самарџић, поред продуцентског задатка обавља и глумачки. Тумач је једне од главних улога и у филму

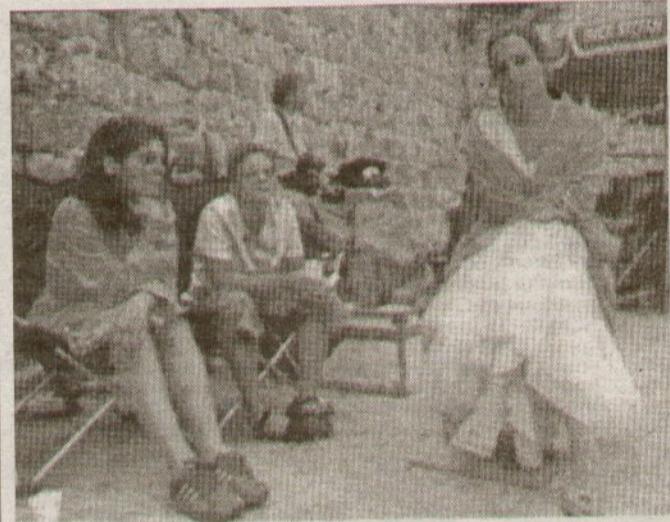
је задржао своје име. Све остало ће, каже, бити ново и занимљиво.

- Лик Јубише је добро концептиран, настојао сам да га додатно обожим, да извучем што је могуће више из себе, да не личим на Јубишу Самарџића из ранијих филмова. Једноставно сам се трудио да будем другачији. И боли. За сада сам сигуран у једно: биће ово филм који ће изазвати коктел емоција - узбуђење, смијех, али и сузе.

Изванредну атмосферу потврдио је и млади глумац из Београда Дејан Лукић.

- Сарадња с Францом Новотнијем је била изванредна. Он нас сјајно разумије, такође и тему о којој се говори у филму. Он једноставно осјећа ове просторе - рекао је Лукић.

У филму поред Јубише Самарџића и Дејана Лукића играју Ана Маљевић, Ана Стефановић, Рале Миленковић, Никола Ђу-

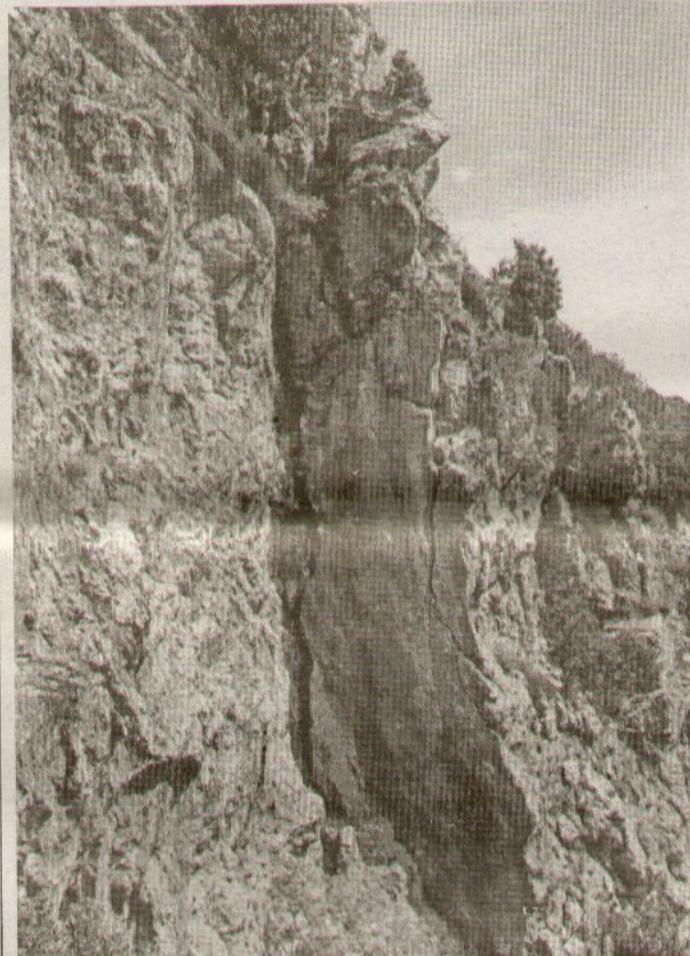

Са снимања филма

ричко и Вања Ејдус. Колеге из Аустрије су Андре Есерман, Гедеон Буркард и Давод Шелер који су, по оцјени Новотног, такође бриљирали.

Дио сцена снимљен је и на Светом Стефану, где су продуценти и глумци почетком октобра разговарали с новинарима.

С.Ш. ГРЕГОВИЋ

Најукла стијена над самим селом пријеши да се одрони

НЕОБИЧНИ КОНСТРУКТОРИ

ДРВЕНИ ЧЕКА - ТАБЛИЦЕ

● Позни штуршти и мјештани Будве ових дана често застапају шешајући улицама наше штурштичке пресијонице заједајући „чудо на шочковима“ ● Ријеч је о јавном правашом дрвеном аутомобилу чији је власник и консруктор Славко Бероња који живи у селу Пријевор, изнаг Будве

Необични аутомобил, за којега његов власник тврди да је први те врсте у свијету, начињен је од осам врста дрвета. Доминирају славонски храст, али су ту и ораховина, трешња, буква... Управљач је начињен од маслиновог дрвета. Мотор је начињен комбинацијом „рено 5“ и „дијане“, има

шту.

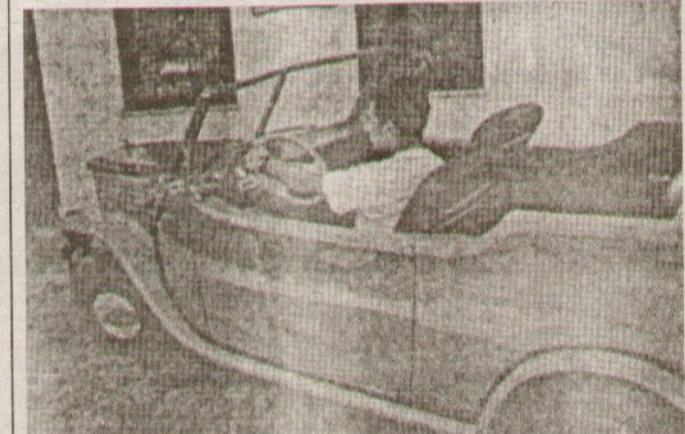
Славко Бероња очекује да његов аутомобил, назван „Бероња Крајишник“ буде регистрован. Каје да је прошао потребни тест. У Ауто-мото друштву у Будви су упознати са „историјом“ дрвеног аутомобила и очекују стручно мишљење људи са Машинског фа-

Унутрашњост Вилине пећине

Улазак у Вилину пећину

сигнализацију и друго што је потребно за укључивање у саобраћај. Сједишта су од коже, ауто је без крова, кабриолет дакле.

- Рад у дрвету је традиција наше куће и то подужа - каже Славко Бероња који је у Будву стигао из Крајине. - Дуго сам се носио идејом да направим ауто од дрвета и то сасам почeo прије три године. Дуго и стрпљиво сам обликовао дрво, пошто сам претходно начинио скријуту ауту. У постављању мотора помогли су ми други стручни људи. Дрво је премазано најбољим врстама лака, тако да је аутомобил отпоран на ки-

култета у Подгорици, најавије ће, највероватније, услиједити и регистрација.

На октобарском Сајму аутомобила у Будви „Бероња Крајишник“, који је био изложер на централном мјесту хале II Јадранског сајма, изазвао је највише пажње. „Дрвени“ је у друштву „мерцедеса“, „пежоа“ и „фолксфагена“ и других аутомобила познатих светских фирм - штрача. Поред њега су се сликали многи посетиоци сајма, а власник је упорно сатима објашњавао перформансе свог љубимца.

С.Ш.Г.

Записи

У МЕЂУВРЕМЕНУ

ТРИ ТАЛАСА ОД ОБАЛЕ

Будву запосјели нови људи, њој непознатог трајања.

Људски талас на пјени мора.

Море је увијек наметало опрез: Непредвидиво је, има невјере.

Има бонацу: Мирну површину у чијем се одсјају стапају боје неба и мора.

И Краљ - пјесник, пријесрету са морем, је ускликајући: „Ој ливадо течна, равна, ти велика просторија, жељо наша преодавна“.

Море је свенародно сазнање да се њиме стиже до прекоморских вриједности, свих добара свјета.

Оно је многородна њива.

Преко мора се и умом провиди.

А људски талас се сурвао, не само на приобаље мора, загазио у море до и преко грла.

Пред долазак од родне њиве, остављали су сјеме за идућу сјетву и жељту.

Убијају рибу, не марећи за њену млађ, због идуће године, лова и улова.

Као одговорни за море - топе се у њему и друге топе.

Има школа за пловидбу морем.

И животно искуство је програм за море и уз море.

Граде куће својих крајева, без улица, водовода, паркова...

Претачу добра мора. Палме у Подгорици...

Раде оно што знају и како знају: Ко ће боље - широко му поље.

А Поља Будве више нема.

Тетура старина Пизаном, ривом Будве, у сусрет му момче, које не препознаје: „Момче, чији ти оно бјеше?“

Ни момче не препознаје старца. Помисли: „Стари је откачио“.

Кафићи, бутици, шатре дуж обале, потпуно преузели идеју мора: тури-

зма, бродарства, риболова, маслина, винограда... Културних програма...

Има разлика у унутрашњој дубини, због разлика трајања, различитих обала и склопа човјековог.

Имам идеју о различитој обали, која је јака и када није запретана дубоко у нама.

Ваља је разгрнuti за упознавање и одмјеравање.

У различитим временима смо се вјенчали са морем - тим трајањем.

Ја сам се родио у Будви и знам све њене сјеке и шпрела. Преронио сам обалу од Улциња до Новог, поред Волујице, Чања, Катича, Режевића, Понте Могрене, Јаза, Платамуна, Секе Албанезе, Мамуле. Купао се на њеним још пустим "спјажама" и препрещајући још насељена села и туговоа за напуштеним и обурданим кућама села.

Од Будве, према пучини, до Три једра је не-броењо таласа.

Најбоља су одстојања из различитог трајања - најбоља мјера. Најврједнији циљ.

Ово трајање има немјерљиве таласе ријечи. Изгубио се смисао за честице. Мале и велике таласе и ријечи.

Честице таласа и ријечи, су усмјерења за зајонити у немјерљиво...

Пробуђена успавана и затомљена чекиња за правом мјером!

Стихови трајања на мору: „Не могу од јада низ море гледати“... ка-зују мјеру таласа и ријечи до честица, и мјеру топлог, пространог од духа мора.

Таласи носе ријечи по-рука, нада, по мјери сунчане обале, све до далеког бијелог свијета.

Добро дошли на ту обалу, до далеког бијелог свијета.

„Пловићу ја морем, ширићу ја једра...“, док се не окупимо у топлом трајању југа, као мјери до честица.

Петар БАНОВИЋ

ТРАЖЕЊЕ ВИЗУРЕ

Причао ми је савременик и пријатељ, Лука Бечић, из Бечића, о савременом проблему нашег града. Општије је ხაос у вези урбанистичким рјешењима. Зато је и сокак узан. Можда он то већ зна, али се није измијенио, а нема ни новца. Усталом, и зашто би када му долазе гости истог схватања.

Сртнем сутрађанина Слободана Словинића - Боба, академског сликара па и он огорчен Поповићем и Шкољем. Испричам му оно што и мени Лука Бечић. И то како је власник хотела усред Поља, купио објекат, да га сруши и отвори визуру. Зна Бобо доста, па

лагодан, ако га не подсећа на родни крај. Зато је његова кућа немедитеранска, зато је измакла урбанистичким рјешењима. Зато је и сокак узан. Можда он то већ зна, али се није измијенио, а нема ни новца. Усталом, и зашто би када му долазе гости истог схватања.

За Школу, било је право да је инвеститор и власник остварио пројекат неког светски познатог архитекте и направио хит Јадрана. И он је са идејом сјевера груну у Будву. Зна Бобо доста, па

рече да тако раде Американци. И озари се. Значи, почело је тражење „визуре“ за „изгубљени“ град. Тај израз - „визура“, у смислу отвореног простора за несметан поглед, пласирао је други значајни умјетник Будве - вајар и ратник НОР-а Стеван Лукетић, па га Будвани преузели. И право је. Нека је бар нешто своје.

За Школу, било је право да је инвеститор и власник остварио пројекат неког светски познатог архитекте и направио хит Јадрана. И он је са идејом сјевера груну у Будву. Зна Бобо доста, па

П. БАНОВИЋ

Јужном страном дана

аше:

САВО ТРЕГОВИЋ

САСТАВЉАЊЕ ЧОВЈЕКА, ИЗНОВА...

1.

Михољско љето потраја. Топло, а некако налик на друго неко доба, иако су на плажама и купачи. Топлина без љетњих гужви, будванских.

На камену уз гребен морски записано: ти памтиш овај крш прошаран зеленилом и топао од љетњих ведрина. А то је премalo; знај. Јесен нам је даровала рукавети боја усред си-вина.

Зелена струка камена, записао је Чедо Вуковић, подерана је: Расјекле је и раскомадале камене оштрице, па вјетар наслеђује десетковано лишће.

Насрђу и на мене, непрестано. Да ме десеткују.

2.

Американци, као што сам и очекивао - ударише. Узвратише, као што су обећали. Уз бомбе из невидљивих бомбардера бацају и храну коју талибани неће да узму.

- Бој се Данајаца и када дарове доносе...

Не, овамо је другачије: ракете јује само терористе. Бин Ладена, који је код нас већ крштен у Миладина, мула Омара и друге. За остале су пакети с храном. Неки кажу да је по сриједи цинизам, други опет да тако треба... Пилоти ту и тамо погрижеше па неке од оних којима су намијењени пакети за спас гранатама. Колатерална штета је неизбјежна у савременом ратовању.

Звучи некако познато. А опет све је другачије.

3.

Прича ми Горан Бабић како је познавао оног чуvenог доктора Худолина, оног који је лијечио пијанце у доба самоуправног социјализма. Занимљиво, каже, и тада су неки пили премда разлога није било. Худолин је објавио неколико врло стручних књига о тако ноторној ствари каква је вињак у лету узрuto у руци опет ноторног испијачтуре. Као рафинирана и суптилна грана психологије ова се метода лијечења зависника заснивала на потпуном јавном разголићивању пацијентове личности. Тако је тај метод премда разлога није било.

Худолин је објавио неколико врло стручних књига о тако ноторној ствари каква је вињак у лету узрuto у руци опет ноторног испијачтуре. Као рафинирана и суптилна грана психологије ова се метода лијечења зависника заснивала на потпуном јавном разголићивању пацијентове личности. Тако је тај метод премда разлога није било.

За Школу, било је право да је инвеститор и власник остварио пројекат неког светски познатог архитекте и направио хит Јадрана. И он је са идејом сјевера груну у Будву. Зна Бобо доста, па

У потпуности сам сагласан с Бабићем. Обојица

примјеђујемо да се над гото свим дјеловима некадашње Југославије примјењује слична терапија, да не кажем и поступак, још мање метода. Као да смо алкохоличари, као да нам треба разорити свако JA и саставити нас изнова тако да сами себе од раније не препознамо.

4.

Прелиставам љетошње утиске с будванских сцена театарских и околиша. Издвајам фломастером једно занимљиво размишљање о поезији, за мене ново. Сергеј Гловјук, московски пјесник млађе генерације, признаје да је она недокучана до краја, па онда закључује:

- Као што су потребни класици, као велика зима у Русији, тако је и таја потребна поезија и то она природна.

5.

Црну Гору је ове године посетило пола милиона туриста и обиљежило је као најуспјешнију у последњих десет година.

Враћамо ли се то на зелену грани? Одговор је и у разним анкетама у којима су гости наше обале казали шта мисле о нама. Њихова обрада је, међутим, у току.

6.

Објављено је званично да у Југославији има 100.000 украдених аутомобила и ту је стављена тачка.

Мој пријатељ Ранко Гузини ми тим поводом јавља:

- Ко се до сада није снабдио, тај није ни заслужио да се вози.

7.

Отворен је још један хашки фронт. Овога пута за учеснике "операције Дубровник". На оптужници Карле дел Понте су генерал Павле Стругар, адмирал Миодраг Јокић и Милан Зец и ондашњи капетан ЈНА Владимира Ковачевић звани Рамбо. Стругар и Јокић су најавили добровољни одлазак у Хаг. У међувремену је покренута истрага против још петнаесторице, међу којима су и др Бранко Костић и Момир Булатовић. Аполико ће оптужнице, како професор Костић, стићи ће преко државних органа.

- У том случају - каже он

- од правосудних органа у Црној Гори или Југославији тражио бих да ми организују суђење у земљи, а ако је потребно може суђењу присуствовать и цио Хашки трибунал.

Но, ту није крај. Бивши високи функционер Црне Горе и Југославије истиче да нема намјеру да се ни од кога крије, па каже да је спреман да, уколико државни органи не буду спремни за суђење код нас, добровољно отпутује у Хаг.

- Не бих желио да, уколико до оптужнице дође, то буде повод за било какво нарастање тензија или сукоба у Црној Гори или у Југославији. Највећа жртва за свог народ и своју државу је да се сам пријавим и брамим. Ја сам својој држави поштењом служио и заиста ми је сајвост мирна до краја.

8.

Када је у питању наше културно благо обично смо затајили. Умјесто приче о Кадму и Хармонији, који су бјежећи из Тебе основали Будву, у спојицију је новокомпонована легенда о сиромашном клесару Марку и лијепој Јелени, као оснивачима града који је стар више од 2600 година. А аналитички експонати који потврђују то трајање још чаме у депоима Завода за заштиту споменика културе у Цетињу, јер је град - музеј без музеја. До обновљених манастира и цркава у залеђу, који скривају благо невиђено, туристи слабо долазе јер нема ни водича ни брошура и другог материјала који б

Будућност и Европа

доџашак

Пакт за стабилност југоисточне Европе

Пакт за стабилност југоисточне Европе усвојен је на иницијативу Европске уније, а од стране 40 држава и међународних организација, 10. јуна 1999. године у Келну (Немачка). Циљ Пакта за стабилност је постизање стабилности у региону кроз помоћ земљама југоисточне Европе у њиховим напорима да остваре мир, демократију, поштовање људских права и економски просперитет.

Специјални координатор Пакта за стабилност, чију функцију тренутно врши господин Бодо Хомбах, предсједава регионалним тијелом у оквиру којег постоје три стола:

- Регионални сто број 1-који се бави демократизацијом и људским правима;
- Регионални сто број 2-чија област дјеловања су

питања економске реконструкције, сарадње и развоја;

- Регионални сто број 3-који се бави питањем безбедности.

Идеја Пакта за стабилност настала је као одговор Европе и свијета на трајне кризе које су потресале Балкан последњих деценија, па и вијекова. То је јасан знак Европе да жели да се на један конструктивни начин позабави нагомиланим проблемима у региону.

Пакт за стабилност није посебна међународна организација, већ дјелује као међународни, европски лоби. Оно што је Европа учинила у последњих 50 година на сопственом приближавању и пројимању сада треба много брже да учини и регион југоистока Европе.

ГДП

ГДП је енглеска скраћеница од Gross Domestic Product што значи Бруто домаћи производ. ГДП је по-казатељ богатства одређене државе и чини га збир вриједности произведених добара и извршених услуга мјерених на период од годину дана на територији одређене државе без обзира да ли су их остварили домаћи или страни држављани.

ГДП по становнику за Савезну Републику Југославију у 2000. години износи 1200 америчких долара по становнику што нас сврстава у категорију са Албанијом и Босном и Херцеговином. Највећи ГДП у Европској унији има Луксембург са својих 44000 америчких долара по становнику.

Јавни дуг наше државе данас значајно премашује ГДП и то ће бити један од најтежих задатака који треба решити да би се наши параметри изједначили са онима који су неопходни за улазак у ЕУ.

Зона слободне трговине и царинске уније

Зона слободне трговине и царинске уније представљају два вида подизања економске сарадње између држава на виши ниво, што се даље одражава на цијеле регионе. Зона слободне трговине јесте скуп дјије или више држава између којих царинске барјере и остale рестриктивне мјере у трговини (као што су квоте, котизације и остale тарифе) не постоје.

Најзначајнији податак јесте да чланице зоне или уније самостално одређују висину царина у пословању са земљама нечланицама. У томе лежи и основна разлика између ова два појма, јер царинске уније (као најнапреднији облик економске сарадње) поред реченог обухвата и заједничку политику царина према другим земљама. Најпознатије зоне сло-

ЕУ И МИ

Процес уједињавања европских народа, отпочет у првим годинама након II свјетског рата свакако је једно од најчешће тумачених и обрађиваних питања у новијој политичкој и правној теорији. Творевина која настаје на европском континенту имала је своју значајну генезу, али се ни данас не може сасвим прецизно дефинисати њен карактер.

Посебно занимљив јесте онај дио приче о карактеру Европске уније који се односи на место појединачца у овој наднационалној међународној организацији. Ово питање нарочито је актуелизовано почетком деведесетих година када је стварана нова структура заједнице која је настала и када је отпочeo разговор о европском држављанству и посебним правима која би у заједничкој европској кући могли имати индивидуе.

Истовремено са креирањем нове европске архитектуре, на простору бивше СФРЈ избио је рат, којим је срушена заједница јужно-словенских народа и након којег је започет процес преобликовања балканског политичког простора. Важно је напоменути да је СФРЈ 1980. године закључила специјалан уговор са Европском заједницом, којим се омогућава трговина у појединим областима по бенефици-

раним условима.

Почетком деведесетих Европска унија једнострano је раскинула уговор потписан 1980. године и то у тренутку када је њемачки грађанин Раке отпочeo реализацију по слова увоза грожђа са Косова, који је остварио поштујући одредбе уговора потписаног 1980. Господин Раке тужио је Европску унију пред њемачким судом, али је тај случај доспio пред Европским судом. Европска унија аргументовала је једнострani раскид уговора нормом *rebus sic stantibus* и оспорила могућност иступања господину Раке пред Европским судом. Суд је, међутим, стао на становиште да господин Раке може наступити пред Судом, али је крајња одлука била да је Европска унија раскинула уговор на правно ваљан начин.

У овом есеју случај Раке је занимљив не због одлуке Европског суда која је ишла на руку ЕУ и након чијег доношења су настављене расправе о арбитрности или пристрасности или политичкој објеноности суда. Овде је случај Раке занимљив због могућности креирања европског грађанства и стварања услова да се грађани сваке европске државе појединачно могу сматрати и грађанима Европе. Грађански статус подразумева одређени круг

права, слобода и дужности којима индивидуа располаже у оквиру политичке заједнице којој припада, а свака добро уређена заједница претпоставља јасно и прецизно формулисана права и дужности припадника те заједнице. Када разматрамо случај Раке, онда отварамо расправу о два важна питања:

а) Питање субјективите појединача у правном систему Европске уније. То значи да постоји могућност да грађани држава које се налазе у ЕУ иступају пред Европским судом, пред којим су се у близкој прошlostи могли појавити само државе или органи ЕУ.

б) Употребујавање идеје европског грађанства. У европској традицији увијек је постојала идеја Европе, а затим и европског грађанина; међутим упоредо са размишљањима о креирању грађанства Европе стварање су и његове границе. Изгледа да случај Раке чини увјерљивијом могућност брисања лимита на путу стварања европског грађанства и давања житељима ЕУ грађански статус у чијој основи ће стајати грађанин као темељ и потпора сваке заједнице која води рачуна о људском достојanstву и која својим члановима оставља простор за аутономно одлучивање о свим питањима битним за њихове животе и

функционисање саме заједнице. Онога тренутка када су се појединци, радију са Хобсовом природном стању, удружили и створили државу, како би олакшали своје дјеловање, они су у односу на тако створену државу установили и одређени систем норми, којима је регулисан њихов међусобни однос. Европска унија постаје кућом свих својих грађана када успостави хоризонталну повезаност, слободу и једнакост међу својим грађанима.

Питање будућности процеса европских интеграција зависиће у великој мјери од начина на који се нормативно уреди положај сваког европског грађанина појединачно. Институционална структура нове европске грађевине требало би да почива на грађанину како би интеграција постала чвршћа и постојана. Господин Раке сигурно није био задовољан пресудом Европског суда у случају увоза грожђа, али је његово појављивање пред судом Европске уније најавило и нов квалитет процеса интеграције европских држава и народа. Ближи се дан када ће грађански идентитет житеља Европске уније бити довољан за један модеран, демократски живот заједнице која се још увијек ствара.

Владимир ПАВИЋЕВИЋ

ЕВРОПСКА БАНКА ЗА ОБНОВУ И РАЗВОЈ (ЕБРД)

ЕБРД је финансијска институција основана 1990. године у Лондону, са циљем пружања помоћи земљама у транзицији да превазиђу све тешкоће са којима се сусрећу при преласку из командно-планских у тражишну привреду. Те "тешкоће" се огледају прије свега у спровођењу структуралних реформи, промовисању конкуренције и приватизације, као и у подстицању предузетништва. Поред ових циљева, ЕБРД такође својим присуством привлачи стране инвеститоре и у сарадњи са осталим финансијским институцијама инвестира у инфраструктурну која је неопходан предуслов за поновно оживљавање приватног сектора.

Банка је данас активна у 27 земаља централне и источне Европе, као и у земљама насталим распадом СССР-а. У тим се земљама јавила потреба за финансијском подршком током спровођења реформи, а како је то основни зада-

так Европске банке за обнову и развој, помоћ није изостала. Наиме, Банка је до 1999. године узела учешће у око 500 пројеката, са уложеном укупном сумом од око ECU 10 млрд. Њено име и кредитилитет су привукли додатних ECU 20 млрд. из других извора.

С обзиром да је ЕБРД најмлађа финансијска институција из породице тзв. великих међународних финансијских институција (ММФ, Светска банка, ЕИБ), она је била у могућности да у избору своје интерне организације користити позитивна и изbjегава негативна рјешења која су горе поменуте институције искусли. Оснивачи банке су се одлучили за съедећа тијела путем којих се управља банчним активностима. Највиши орган је Одбор Гувернера (Board of Governors) који је састављен од по једног представника сваке земље чланице. Међутим, Одбор Гувернера је орган без неких већих надлежности чија је

главна дужност да имenuje предсједника ЕБРД, док је Одбор Директора (Board of Directors) најутицајније тијело због тога што оно доноси и спроводи стратегију пословања банке. Дакле, о томе шта, колико, када и где инвеститори одлучују Board of Directors.

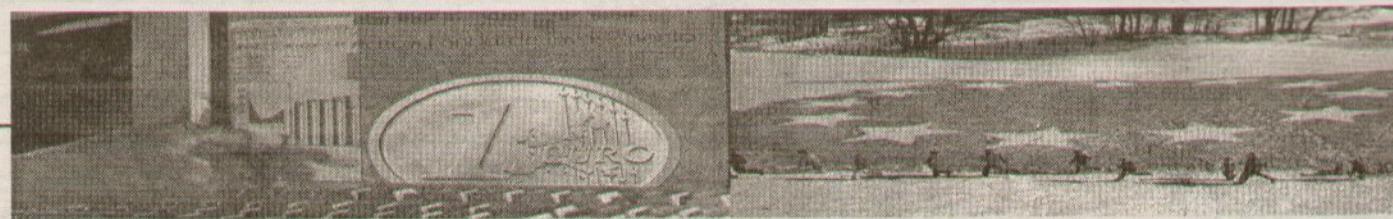
ЕБРД углавном не даје донације, јер је она на профитној основи утемељена институција, већ даје кредите и одобрава кредитне линије под повољним условима, оним привредним субјектима који ће та средста бити у стању да врате, у предвиђеном року, увећана за камату. Као добра илustrација пословне политике ЕБРД-а може нам послужити укупна сума која је до јуна 2000. године одобрена Хрватској, односно Албанији. Наиме, Хрватској је као средње развијеној земљи одобрено USD 1,59 млрд, док је Албанија, вишеструко неразвијена, примила свега USD 98,5 мил. Из

оглога се може закључити да је ЕБРД изузетно опрезна при избору дестинације у коју пласира свој капитал.

Поред кредитних линија, ЕБРД у великој мјери користи и equity инвестиције чиме Банка постаје мањински власник предузећа у која инвестира. Посебно је ова политика карактеристична за улагање у профитабилне фирме (по Словенији и Хрватској) којима је ЕБРД прво одобрила конвертибилне зајмове, да би их касније заменила за власничке папире и постала сувални тих компанија ("Подравка", "Плива" ...).

На самом крају бих истакао да ЕБРД наставља са пружањем подршке земљама у транзицији, а као добар пример је ЕБРД којој је на донаторској конференцији у Бриселу, од стране ЕБРД-а, одобрено 250 мил. за инфраструктурне пројекте.

Борис МАЈСТОРОВИЋ

КАКО ЉЕ СЕ ДИЈЕЛИТИ ИМОВИНА БИВШЕ СФРЈ

Брачне тековине, по мишљењу већине судија парничара, сматрају се чињенично најсложенијим парницима, које могу трајати и по неколико година. Када бивших брачних другова има пет, а зову се Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина, Македонија и Савезна Република Југославија, ситуација се додатно компликује. Посебан проблем је и питање разлучивања оног што је стицано у браку дужом више од 70 година, од оног што представља посебну имовину брачних другова у виду поклона и наслеђа.

Сва ова сложена питања правници зову једним именом—сукцесија. Ријеч сукцесија потиче од латинске ријечи *succedit* која значи ступање на место другог. У праву се овај термин са терена приватног права, где се првобитно јавио, временом преселио на терен јавног права, да означи скуп правних питања са њиховим решењима, везаних за прелаз дијела или целикупне територије једне државе под власт друге државе.

Сукцесија државе је појава која је посљедица одређених политичких односа, који у крајњем случају траже правно решење. Распадом једне државе и стварањем двије или више нових држава, што је у новије вријеме најчешћи случај када долази до питања сукцесије, пред новим субјектима међународног права настаје читав низ проблема које треба решавати. То су, на пример, питања важења међународних уговора раније државе, чланства у међународним организацијама, питање јавних добара и јавних уговора, концесија, приватно-правних обавеза и приватне имовине итд.

Распадом бивше СФРЈ и стварањем пет нових држава на њеној некадашњој територији, све горе побројана питања активирана су и отпочела су са рјешавањем, готово истовремено са почетком крвавих сукоба на тлу претходне СФРЈ. Читав посао око дијобе наслеђа некадашње СФРЈ био је успорен због упорног инсистирања тадашњег преговарачког тима СРЈ на идеји континуитета. Као резултат усаглашавања ставова, а и жеље међународне заједнице да се читав процес што пре оконча, у Бечу је током двонедељних мајских преговора парафиран Споразум о питањима сукцесије. За коначну примјену Споразума по-

-идентификација државне имовине;

-правна квалификација промјена које су се додигле у СФРЈ (секвенција или дисолуција);

-третирање бечких конвенција о сукцесији из 1979. и 1983. године, тј. да ли се ради о правилима уговорног или обичајног права, с обзиром да је Конвенција из 1979. године (која се односи на међународне уговоре) ступила на снагу, а ова друга, из 1983. године (односи се на архиве) није;

-датум сукцесије; Ово питање врло је важно због ратне штете на подручју бивше Југославије и питања ко ће је платити. Чак се питање репарација може јавити као много значајније од подјеле имовине бивше СФРЈ.

Арбитражна комисија Европске Заједнице за Југославију (тзв. Бадингерова комисија) предложила је сљедеће датуме: 8. октобра 1991. године, у случају Републике Хрватске и Републике Словеније; 17. новембра 1991. године, у случају Републике Македоније; 6. марта 1992. године, у случају Босне и Херцеговине и 27. априла 1992. године, у случају Савезне Републике Југославије.

Ако се прихвати теза да је распад СФРЈ био један процес, чудновато је да је Комисија као датум почетка тог процеса одредила 29. новембра 1991. године, у вријеме када су Словенија, Хрватска и Македонија већ стекле независност, а као датум завршетка процеса 4. јула 1992. године, иако је посљедња држава из ланца новонасталих СРЈ стекла независност 27. априла 1992. године. Наравно као датуми настанка нових држава, поред датума њиховог проглашења, тј. избијања непријатељства, могли би се узети и други релевантни датуми: датум признања, датум пријема у УН итд. Све то указује да се ради о једном веома компликованом питању.

Са промјенама извршеним у октобру 2000. године, унутар СРЈ долази до заокрета у преговарачкој позицији СРЈ и одустајања од идеје континуитета. Као резултат усаглашавања ставова, а и жеље међународне заједнице да се читав процес што пре оконча, у Бечу је током двонедељних мајских преговора парафиран Споразум о питањима сукцесије. За коначну примјену Споразума по-

требно је његово потписивање и његова ратификација, у парламентарном земаљу сукцесора, која ће уследити током јесени 2001. године.

Споразумом се регулише већи број питања: покретна и непокретна имовина држава сукцесора, непокретности дипломатских и конзулатских представништава, финансијска актива и пасива, архиве, пензије, приватна имовина и стечена права.

Сва наведена питања доста су регулисана на уопштен начин. Због тога је предвиђено да ће ради реализације утврђених права наведених у Анексима Споразума, државе сукцесори зајучити и посебне билateralne споразуме, предвидети посебне унутрашње органе који ће примати захтјеве заинтересованих лица и одржавати заједничке састанке у оквиру Трајног мјешовитог комитета, на којима ће бити разматрани приспјели захтјеви.

Трајни мјешовити комитет састављен је од овлашћених представника и стручних лица сваке од државе сукцесора. Поред тога што Комитет представља форум на коме ће бити разматрана спорна питања и приспјели захтјеви, он има улогу органа за рјешавање спорова између државе сукцесора и улогу контролног органа, коју остварује на 2 начина: праћењем примјене Споразума и давањем препорука владама држава сукцесора.

Конкретније одредбе у односу на остале одредбе Споразума, садржане су у Анексу, који се тиче привремене и дјелимичне подјеле непокретности дипломатских и конзулатских представништава СРЈ. По избору држава сукцесора, у том првом кругу подјеле, Босни и Херцеговини је припала зграда амбасаде у Лондону, Хрватској зграда амбасаде у Паризу, Македонији зграда генералног конзулата у Паризу, Словенији зграда амбасаде у Вашингтону, а СРЈ остаје зграда резиденције у Паризу. У односу на преостале објекте дипломатско и конзулатских представништава утврђен је проценат по коме би зграде и натура припадле државама сукцесорима, сразмјерно према њиховом географском положају. За СРЈ тај проценат износи 39.5%.

У Анексу којим је утврђена финансијска

активна и пасива СФРЈ, предвиђено је да ће расподјела да се врши сразмјерно утврђеним процентима. За СРЈ тај проценат износи 38%.

У погледу приватне имовине држављана држава сукцесора, признају се, штите и враћају у првобитно стање, а у складу са међународним стандардима и независно од националности, држављанства, боравишта или пребивалишта, право на покретну и непокретну имовину физичких и правних лица, а која се налази на територији државе сукцесора на дан 31. XII 1990. године. Лицима која нису у могућности да остваре ово право, признато је право на накнаду.

Пренос права на покретну или непокретну имовину учињен после 31.XII 1990. године, који је закључен под притиском биће ништав. Правно ваљано уговори закључени од 31.XII 1990. године, па надаље биће поштовани, а државе сукцесори се обавезују да ће обезбиједити извршавање обавеза по основу таквих уговора, у случајевима где је распадом СФРЈ било онемогућено извршавање таквих обавеза.

Утврђена је и обавеза за државе сукцесоре да поштују права свих физичких и правних лица некадашње СФРЈ и у односу на интелектуалну својину-патенте, заштитне знакове, ауторска и друга сродна права.

Питање исплате пензија регулисано је по принципу одговорности држава сукцесора за редовну исплату пензија, без обзира на националност, држављанство, боравиште или пребивалиште корисника пензије.

Све наведено само представља полазну основу, за даље решавање спорних питања, а коју је потребно ратификовати у парламентарном земаљу држава сукцесора. Иако, многи учешће наше делегације процењују, по основу оне народне „како сам се надала“ (у овом случају развел), вријеме ће показати када и како ће уопштene одредбе бити претворене у конкретна решења. Тај процес може бити још дуготрајнији од процеса налажења полазне основе за даље преговоре. Питање је само колико је стрпљење међународне заједнице.

Славољуб ЦАРИЋ

(Наставак са 10. стране)

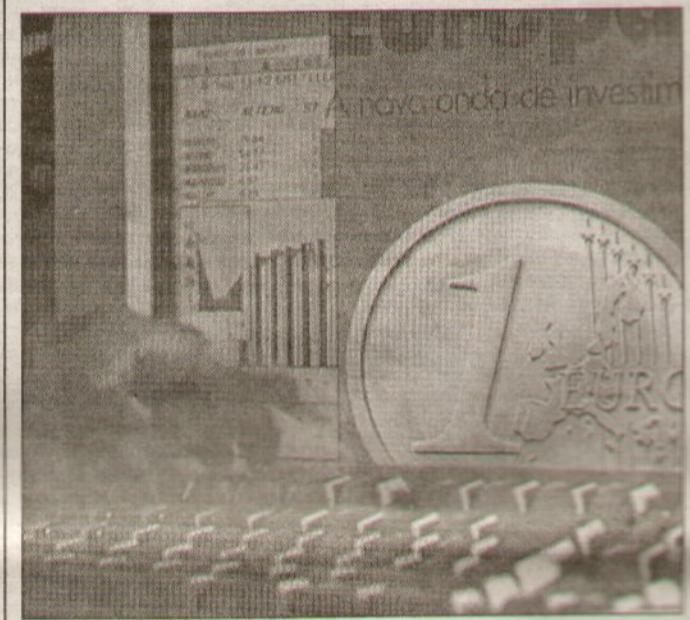
бодне трговине су:

• НАФТА (North American Free Trade Area) тј. Северноамеричка зона слободне трговине која укључује САД, Канаду и Мексико;

• ЕФТА (European Free Trade Area) тј. Европска зона слободне трговине која је основана са намјером да буде конкурент Европској економској заједници. Оснивачи ЕФТА су: Велика Британија, Норвешка, Шведска, Финска, Швајцарска, Аустрија, Исланд и Лихтенштајн. У садашњим условима ова зона има прилично маргиналну улогу највише због осипања чланства и њиховог преласка у супротствљену групацију (ЕУ). Земље ЕФТА данас су: Норвешка, Исланд, Лихтенштајн и Швајцарска.

Земље фискалног раја

Земље фискалног раја су оне земље које сјесно смањују своје пореске приходе у буџету са циљем привлачења што више фирми. Дискреција у смислу тајности података (ко, колико и из којих извора има средства на рачуну) је углавном загарантована

тј. нема никаквих девизних контрола и слично. То је ситуација „Le paradis fiscal“ где не постоје порези на добит из бављења професионалном дјелатношћу, нити порези из доходка. Следеће земље немају порез на добит из професионалне активности: Монако, Андора, Бермуди, итд.

Земље које немају порез на доходак су: Костарика, Либија, Панама, Уругвај, Венецуела, Цибути. Постоје и државе које своју „привлачност“ изражавају низим пореским стопама од осталих земаља Организације за Европску сарадњу и развој (ОЕЦД) и то су: Ангола, Холандски Антили, Хонг Конг, Јамајка, Швајцарска, Луксембург и Лихтенштајн.

Off-shore пословање

Off-shore пословање (оф шор) у економској терминологији означава начин пословања који је данас у свијету све више присутан. То је тенденција регистровања компанија у земљама које су у фискалном смислу најпривлачније (тј. земљама са ниским или без икаквих пореских оптерећења), јер је одавно уочено „погубно“ дјеловање пореза на пословање. Да би једна земља постала привлачна, она поред адекватног (ниског) пореског оптерећења укида и било какву девизну контролу и друга ограничења од стране централне банке. Другим ријечима, то би практично значило пословање без икакве контроле и обавезе подношења рачуноводствених извештаја на увид.

Поред тога, држава мора бити снажан гарант за имовину фирме, пословни статус и политичку стабилност. Да би се једна компанија могла водити као off-shore компанија она мора бити у власништву страних држављана. Такође, целокупан профит мора бити реализован из пословања са страним компанијама и капитал фирмама долазити споља тј. пословање фирмама мора бити финансирано из иностраних извора.

Колико је ово постao бизнис говори и чињеница да се данас off-shore зоне налазе на свим мериџијанима (Кипар, Лихтенштајн, острво Ман, Западна Самоа, Хонг Конг, Либија, Сејшелска остра, Бахами, Кайманска остра...).

Црна Гора се још 1996. године прогласила за off-shore зону у којој два или више страних лица могу основати акционарско друштво (са минималним капиталом у висини од 10000 америчких долара), или друштво са ограниченим одговорношћу (са минималним капиталом од 1000 долара). Те фирме могу се бавити међународном трgovinom, банкарством, осигурувањем уз порез од 2,5% на остварени профит. Ако средства реинвестирају у Црну Гору, ослобађају се пореза у целиости. Фирме које остваре годишњи приход од 1500000 америчких долара морају „показати“ своје пословне књиге.

Култура и чијетност

ИЗМЕЂУ РЕДОВА (21)

Пише: Ерих Кош

Никад нисам потписивао једничке апеле или протесте изговарајући се, кад су ми то тражили, да потписујем само оног што сам написао, па и то после дугог оклевања, а с најкадним прикривеним осећањем стига. Нисам то чинио ни у ранијем, такозваном титовском, ни у доцнијем пост-титовском периоду, па ни у новије доба кад се то, понекад, од писаца очекује или чак и тражи. Можда сам следио Андрићев пример и савет који је преносио говорници: „Кад то једном почнете да чините онда нема краја потписивању и немате начина да то избегнете и прокинете ни онда кад искре сагласни са оним што вам се по-дастите, а ни онда кад вам се чини да је то узалудно, па и бешмислено“. А можда је таквим мојим поступцима кумовао и опортунизам, избегавање да се експонирајем, али, признајући и ту могућност, мислим ипак да је претежније било уверење да у нашој средини која није картезијанска и у којој се - за разлику, на пример од Француске - мало цене мишљење појединачних интелектуалаца, а осуђује њихово мешање у јавне послове, такво потписивање представља препотентан, бесмислен поступак, без икаквог позитивног, практичног учинка. Напротив, свака таква једничка акција сматра се у нас досадним гачањем гачаца или, што је још горе, политичко-партијским завреничким послом.

*

Како да се пише и шта да се пише кад су сви лични јади, љубавни поготово, постали неизнимљиви, беззначајни, па и свака лична жалба и кукњава, досадни и бесмислени у поређењу с општим катастрофом која нас је снашла.

*

Критичари, кад пишу о пи-

сцима и оцењују њихове књиге, мањом се питају ко су били и какви су били писци и њихове књиге. Мало их има који знају и воде рачуна о томе ко су им били читаоци. (Један уважени њемачки професор књижевности лансирао је пре неколико година „теорију рецепције“ у којој је истина указала на важност чињенице како су књиге појединачних књижевника биле примане од читалаца, али су ови, по тој теорији, били само показатељи, дакле, пасивни читаоци у односу на већ написане књиге). А у ствари, читаоци су много активнији и значајнији чињеници при настанку књига. Прво, јер су и сами писци, ма колико били самостални и самосвојне личности, ипак и први, основни и најпресуднији чињеници својих дела, а то значи и да су увек у њиховим мишљењима, укусима и судовима, садржани бар делимично, утицаји њихове околине. И, друго, писци су увек, ма колико се трудали да пишу за вечност и „за нека далеко поколења“ ипак водили рачуна о читаоцима, њима се обраћали пишући језиком који ће разумети и, у крајњој линији, за њих писали.

Читам књигу новинара М.В. у којој су сабрани интервјуји са десеторијем академика (с изјетком патријарха, господина Павла) изговорени и забележени пре годину дана. С тиме у вези пада у очи да догођаји у нас теку таквом бразном да све оцене постају убрзо неактуелне, а развијају се тако хаотично да очекивања и предвиђања бивају изневерена. Узгряде представљеним академицима претходе у књизи општири био-библиографски подаци (чак и језици које говоре) сем патријарху коме није поменуто ни рођено име.

У временима каква су наша чак и до сад уобичајено, свакодневно питање - поздрав, којим ће обраћамо људима кад их сртнемо на улици: „Како сте?“ постаје неприлично, провокативно, да не кажем увредљиво. Као кад га постављате тешком болеснику који је свестан да бољује од рака.

Најсигурнији начин да се ослободимо утицаја, туторства и терора критичара који је преузeo контролу над свим културним рубрикама листова и „масмедија“ и држи у рукама све командне положаје је - како ствари стоји и како практика показује да га изaberete за посланика, па чак и председника владе. А ако се покаже да ни то нијеово вољно, да га пустите да објави збирку приповедака или песама, да се о роману не говори, будући да би се нашло мало њих који би у себи скupилиовољно енергије да обаве тако замашан посао! Не знам готово ни једног који би издржао то искушење да нам на дну покаже како генијалан писац треба да пише и - на делу се обрука.

Тема за сатиру: „Слобода избора“

Можете да прихватите ултиматум и - у Босни - будете поклањани. Или да одбацијете ултиматум и будете хуманистички бомбардовани у прах и пепео. У сваком случају оставе вам слобода да демократски одлучите између ова два фер и великолудна избора.

У другом дијелу књиге, с насловом „Књижевни род по превасходству“, у три групе, анализирани су

ПРЕД ЧИТАОЦЕМ

АНАЛИТИЧКИ О ПОЕТИЦИ

Радомир В. Ивановић „По сунчаном сашу“, Поешика и есенишка Владана Десница, ИП „Змај“, Нови Сад и задужбина „Пешар Кошић“, Бања Лука - Београд, 2001.

приповједачки покушаји овог великог писца. Али, не само тематско-мотивски, како је досад чињено, него са становишта употребе стваралачких поступака. Најважнији је уводни дио овог одељка, с поднасловом „Одбрана приповједачког умијећа“, а затим слиједи група приповједача, посвећених „слasti приповједања“. Други дио се односи на стваралачки чин, као отјелотворење замишљене стваралачке идеје. Трећи на футуристичку прозу, којом Десница демонстрира снажну стваралачку имагинацију, служећи се више музиколошком, него књижевном методологијом.

Ивановић освјетљава Десницу залагање да уметничка продукција буде примарна, а промишљање о њој секундарно, при чему се позива на мишљење француског романијера Роже Мартена ди Гара, које гласи: „Правите литературу, али забога не причајте толико о њој“.

Десница је сматра да је приповјетка наш „књижевни род по превасходству“, да је „у извјесном погледу најтежи, најделикатнији књижевни облик, облик који захијева мајсторство“, подијељене у четири групе: „Лирске и филозофске рефлексије (Logos); „Стваралачко објединавање елемената“ (Jas); „Артикулација спољашњег свијета“ (Ethos), и „Артикулација унутрашњег свијета“ (Pathos).

У трећем дијелу, с насловом „Пред ости полифонијског романа“ и поднасловом „Скривене поруке Зимског љетовања“, Ивановић је анализирао полифону структуру Десничиног романијерског првјен-

ца, тзв. романа контрапункта, који га је стварао, као школован музиколог, по принципу фуге, употребљавајући често елементе стрете или скерца. Из књижевне уметности Десница је „узео алинеарно приповједање као могућност спајања више наративних нуклеуса (тачака) у једну цјелину, а из музике модел компоновања фуге, у коме се хармонизују различите теме (тачке)“. За тај роман Ивановић тврди да није био схваћен као роман. Чак га ни сам Десница, у почетку, тако није називао. А критика му је, све до ове књиге, остала дужна, јер се ради о једној, како би рекао Крлежи, „самотној књизи“.

Овај роман свједочи о репресији над стваралачким духом, али и о покушају креативног ослобођења од ње.

Десница сматра да анализа књижевног дјела мора бити израз добrog познавања егзистенције и њихових међусобних веза, и притом слича негативне стране егзистенције. Аутентични стваралац је особени посматрач, ангажовани и искуси тумач, и проницљиви мудрај језика на којем пише да би се усмјерио на „живог човјека“, односно „животна питања“, и својим дјелом обогатио свјетско искуство.

У овом роману, како заједничује Ивановић, Десница је показао „особеност језичке фантазије“ и употребу специјалних „залиха језика“, што је уродило „вербалним енергизмом“.

ПОСЛАНИЦА

„Нека се кади џо божој правди и својој заслуни на оно што је ко зарадио“.

Марко Мильанов

У азбучнима средњовјековним књижевним појмова и реченицима књижевних термина посебна пажња посвећена је одредницама - „епистола“, „епистолар“, „епистолографија“, „писмо“, „посланица“, „роман у писмима“ и другима. Теоретичари књижевности тврде да су још у античкој књижевности одавана приватна од пословних писама, односно да је постојало више врста писама која су се међусобно разликовала по намјени, поводима настанка и степену литературности (наративна писма, писма саучешћа, писма одобрења, веома бројна љубавна писма, интелектуална писма, која су писали књижевници, филозофи, етичари, естетичари и политичари, потом религијска писма, која су писали омилитичари, теолози и мистици, монденска писма, естетичка писма, којима је саопштавана општа или појединачна естетика, односно поетика и аутопоетика, као и јавна писма, путописна писма, која представљају зачетак путописне прозе или „романа на путу“, предсртна или аманетна писма, и многе врсте других писама).

Мада се, етимолошки гледано, често једначе категорије „писмо“ и „посланица“ (грчки епистола, латински епистула, спркословенски послание), очигледно је и у теоријској и у практичној сferi дошло до видне међусобне разлике, најприје стога што се „писма“ мањом третирају као комуникација двају субјекта (адресата и адресанта), док се „посланице“ мањом третирају као текстови који носе општу поруку, који су још од интенционалне фазе најијезенији јавности као ехемпти (примјери), те су оне без изузетка писане повишеном емоционалношћу и високом реторичношћу (оне могу бити сатиричне, елегичне, панегиричне, као и апостолске посланице, посланице светих отаца и посланице вјерских поглавара најзаступљенијих религија). Најкареће речено, „писма“ служе за исказивање субјективних, а „посланице“ за исказивање интерсубјективних искустава и сазнања, било да се ради о теоријској (различитим областима духовних дјелатности), било о практичној равни (егзистенцији и свим њеним еманацијама).

На сложеност наведене проблематике указује и Мило-

рад Павић у деветој глави - „Писма“, објављеној у његовој књизи *Историја српске књижевности барокног доба (XVII i XVIII век)*, 1970, у којој пише о епистоларима, посланицима уз „свијећу“ или хиландарском бароку, хајдучким писмима, „српским књигама“ са љужним границама, као прозорни паралели усменој епизи, мусиманским писмима, која баштине источњачку и исламску конвенцију епистола, писмима са сјеверним границама и књижевним писмима као посебној категорији. У епистоларе Павић убраја: „јесничке посланице у стиху и ритмовану прозу, књижевна писма, дипломатску преписку и државничку кореспонденцију. У „Закључку“ аутор пише: „Тако ће епистолографија добити мало-помало своје право место у књижевности, као истински књижевни род, и изгубити статус нехочите књижевне делатности, који најчешће има у барокним временima“.

Као што се види из овог, кратко изложеног историјата тумачења и разумијевања „писама“ и „посланица“, критеријуми за њихову дијобу, наратолошка уопштавања или генолошка дефиниције, могу бити књижевни и некњижевни; могу бити веома разнородни и могу задовољавати различите теоријске и прагматичне потребе. Нас, међутим, превасходно интересују подјеле на књижевну и не-књижевну форму, јер од степена литературности зависи у коју ће се духовну дисциплину уврстити појединачни корпузи писама. Када је упитању невелики или значајни епистоларни корпус Марка Мильанова Поповића (1833 - 1901) од посебног интереса су оне категорије које теоретичари називају „књижевним писмом“ и које су, као чисто књижевна форма, генолошки пречизно дефинисане као „посланице“. Како свака књижевна врста или жанр показују „врло жанр“, независно од „врлој аутора“, јасно је, што „посланице“ већ а приори садрже одређен број жанровских ознака као „саморазумљиво полазиште“. То практично значи да је епистоларно дјело писано са скриптивим или видно испољеним књижевним амбицијама, чисто књижевним језиком и да она рачуна на специфичан општи пријем (када је упитању рецептивни модел), због различитих врста функционалности које еманирају интенционални и лингвистички лук (када је упитању продукциони модел).

Када су упитању Поповићева епистоларна поезија и проза, лако се могу одијелити „писма“ од „посланица“. У значајна ауторова писма убројали смо: писмо Лазару Со-

чици (Подгорица, 16. II 1882), Тому П. Ораоцу (почетком јануара 1883), Нову Спасојеву Поповићу (послије 24. I 1883), Љубомиру Ковачевићу (Улцињ, 13. III 1897), Стојану Николину Поповићу (Дубровник, 25. XII 1900) и књазу Николију Петровићу Његошу (Херцег Нови, 26. I 1901), датирана по старом календару; а у значајне посланице: Посланица Леки Иванају (Медун, 20. XII 1876), Посланица књазу Николију (Медун, 23. II 1877), Посланица сердару Јолу Пилетићу (1883), изгубљена посланица Јосефију Холечеку (1883), о којој су савременици оставили аутентична свједочења, као и још двије драгоцене - Посланица војводи Пеку Павловићу (недатирана, настајала у периоду од 1882. до 1885) и постхумно објављена Посланица честитковићу и одобрковићу, што све заједнично чини корпус од тридесетак писама и посланица.

Парадигматским обрасцима књижевних писама у Поповићевом дјелу сматрамо - Писмо војводи Лазару Сочици (Подгорица, 16. II 1882) и предсмртно писмо књазу Николију Петровићу Његошу (Херцег Нови, 26. I 1901), оба писана у прози; а парадигматским обрасцима књижевних посланица - Посланицу сердару Јолу Пилетићу (1883), Посланицу војводи Пеку Павловићу (писано из 1882. до 1885) и Посланицу честитковићу и одобрковићу (постхумно објављено, 1899). Основна разлика између Поповићевих дјела - Примјери чојства и јунаштва (1901), Плем

Култура и уметност

И ЕСТЕТИЦИ ВЛАДАНА ДЕСНИЦЕ

Ипак, Зимско љетовање, по Ивановићу, неуједначено је и заостаје за најбољим Десничним приповедкама, а нарочито за психолошким романом Пролеће Ивана Галеба.

У четвртом дијелу, с насловом „ризница нагомиланих искустава“ и поднасловом „Заводљивост естетичког промишљања“, аутор расправља о идејној филијацији, доказујући да Десница, као поклонник италијанске културе и умјетности, има два естетичка узора - књижевног историчара Франческа де Сантиса, и, нарочито, естетичара Бенедета Кроћеа, чије је двије књиге, 1937. и 1967. године, превео на српскохрватски језик. У овом дијелу Ивановић издава три одлуке Десничне поетике и естетике: каталог филозофских и естетских идеја, којима се Десница бави, процес генерирања, као и противречности у његовом дјелу. А поступак настајања умјетничког дјела упоредио је са испољавањем фотографије - стварања свијета помоћу свијетости, за разлику од стварања хаоса по-

моћу мрака. Као припадник медитеранског ареала, Десница, наиме посебну пажњу придаје стварању свијета помоћу свијетости, јер код њега свијетlost није само космичка енергија, него и синоним за ријеч, као стваралачки принцип. Могуће да је овај Десничин став, који је Ивановић уочио и апострофирао, одлучио да своју књигу о Десници позове употребом свијетости у наслову.

У умјетности ништа није значајније од оригиналности, коју не чини грађа, већ грађење књижевне умјеттине.

У петом дијелу, с насловом „Put човјека је пут по мукама“, анализирајући Десничину дјело Јејестве Јаковљеве, објављено 1961. године, у Београду, неубичајено за сазнања која нуди савремена методологија, а наводећи се за становиштем Деснице као драмског писца (аутора изузетног литературног сценарија „Концерт“), Ивановић је одвојио драмску структуру овог дјела, под којом подразумијева књижевне вриједности, од драматуршке, под којом подразуми-

јева позоришне вриједности, и показао да је писац у свему предност давао књижевном над позоришним. То се види и по томе што је први називао текстом а други техником.

Два посљедња дијела ове књиге, као Finis coronat opus, с насловима „Рађање романа Пролеће Ивана Галеба“ и „Вербалне арабеске“, представљају џелине посвећене роману Пролеће Ивана Галеба, којим је Десница стекао свијетску славу.

У дијелу који се односи на верзије овог романа, који је настајао више од дводесет година, аутор обрађује генерирање књижевног текста, а истовремено и генерирање књижевних идеја, с обзиром на то да је Десница у овај роман уложио сва своја знања и умијећа. Тако, на пример, уносио је и прегршти пјесама, па их пројно структурирао - убацио је шест објављених пјесама инкорпорираних у збирку Слијепац на жалу, а најуспјелије и у финале романа. Тиме је примјенио један од ријетких стваралачких поступака бриколажа, односно „мајсторирања“ са приручним материјалом“, како каже Клод Леви-Строс, што је резултат његовог настојања да разбије границе међу врстама и жанровима, да покаже, како су говорили епови, да се у језику налази сва сумма нашег сазнања.

Десница је заступао схватање да се, и код најмањег структурног елемента, мора постићи апсолутна литерарност, јер у „умјетничком“ дјелу свака реченица мора бити умјетничка.“

Десница сматра Десницу, у отварању и формулисању истине о човјеку, и у вези с њим, ради очвјечења човјека.

Над Десничиним дјелом као да трепери управо његова мисао, исказана у реченици: „А у ствари, сви се ми умјетношћу лијечимо од живота, свак на свој начин“.

Писац ове монографије, од 312 страница, имао је разрађену композициону схему, како је то већ примјетио поговорач Никола Страјнић, јер је за крај оставио оглед „Вербалне арабеске“, с поднасловом „Аутопоетичке цјелине у структури романа Пролеће Ивана Галеба“, у којем указује на Владана Десницу као писца, који је и стваралац и мислилац истовремено, односно да је, као homo duplex, човјек, који ствара, и критичар, који промишља о оствареном, са становишта епског јунака у романима - из позиције стваралачког субјекта, који се често поклапа са физичком биографијом писца, или биографијом писца или филозофа Деснице критичара умјетности.

Ивановић сматра да Владан Десница, иако има мноштво елемената за то, нема разрађен систем, те да је више пажње поклањао проблемском, него системском, „јер је његова стваралачка визија заснована на интегралном виђењу и у тумачењу процеса и појава како егзистенције тако и стваралаштва“, што неодълivo подсећа на Његошеву мисао да је „без поретка најдубља наука“.

Десница је, уочава Ивановић,

ДЕСЕТ НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА
БУДВАНСКЕ БИБЛИОТЕКЕ
У ОКТОБРУ 2001.

1. Маргарет Јурсенар: Црна мена, БМГ, Београд, 2000.
2. Момо Капор: Ивана; Зограф, Ниш, 2001.
3. Небојша Јовановић: Суверти, Бео-књига, Београд, 2001.
4. Матија Бејковић: Саслушања, Нолит, Београд, 2001.
5. Жан Де Бекен: Сезанов портрет, Н&Б, Београд, 2001.
6. Сомерсет Мом: Месец стопарац, Н&Б, Београд, 2001.
7. Чарлс Веб: Дипломац, Народна књига, Београд, 2001.
8. Ник Хорниб: Хај фиделити, Плато, Београд, 2000.
9. Мишел Монтењ: Златна књига живота (огледи), Ушће, Београд, 2000.
10. Антони Демело: Нови дан, Л. О. М., Београд, 2001.

ПРЕДСАНИЦЕ

Позна несаница би себе да успава, али сан
брежи од прича предсаница

ОРИОН

Море је нећеје пламо с оне скрите сна.
Мјесечина се простира чучином, па претерано везује дубину и висину - истобод и изнаг праћа у дну моје вига.

И ево, Посејданов син, сјајни ловац Орион хода ноћас по шаласима. Гонилац и Ђоњеник, ловац и ловина - хода сlijedи Орион и баца сребрасте дискове с обале на обалу.

Дивотини трешник, вољен и кажњен ступа сухојућим стопалима безвидни Орион, а море ја на себи не осјења.

Ходи или броди самотни Орион, а неостварена љубав оштима се к висини и рони ка дну.

И најда се Орион да ће му јућарње сунце вратитиши вид. И рони и претршиши јашеска ђарља руњаве ћуди.

И спази очеву сјенку. И ће, као да који мураву, вјечишо замахује мокри, зарђали прозубац Посејдан.

Зар и то?

Средини, највећи зубац - зијева ајкула Јучине, оштита свемој ћрли и ломи Ориона.

Десни зубац - койље сабљарке, изазови и стољна мржња ранајавају Ђоњеној Ориона.

Лијеви зубац - краци хоботнице, кивна мржња изнушта сlijedије Ориона.

А он и ноћас ходи по шаласању мјесечине.

Одозго, између двије небеске сфере, Ориона ће да његово сазвјежђе. Истоимено, а недосежно.

Орион с мора никако да у ћелега звјезданој Ориона.

И зашто би? Горе, по своду, Скоријон првоно Орион.

Задо Вуковић

још је аутору ове књиге и библиографија његових књига, као и регистар имена.

Као ријетко којом пријеком дошло је до пуне сагласности Ивановићевих поетских и естетских, модерно заснованих ставова, са ставовима писца поговора, Николе Страјнића, под насловом „Аналитичко умеће акад Радомира В. Ивановића“, у којем је објашњен највећи број циљева, или системски циљева, које је аутор ове монографије остварио.

Добрашић ЈЕЛИЋ

КАО ЗАВЈЕШТАЊЕ

за издавање Поповићевих Целокупних дела, у познатој библиотеци београдске „Народне просвете“ (1930, стр. 308), Трифун Ђукић се обратио Тому П. Ораовцу, приређивачу првог издања, писцу „Предговора“ (стр. III-XII) и „Објашњења“ (стр. 37-49), приложима у којима је детаљно и веома сугестивно описао настанак Поповићевог књижевног првијенца и тешкоће које је морао прећи да би испуни основни циљ (од потајног преписивања Војводиног рукописа, преко описа изгнанства из Црне Горе до опасности којима се излаже публиковањем дјела).

Ораовић се у „Предговору“ јавља у узлој поузданог свједока. Њему се тада није могло оспорити ни оно што је доцније лако сам оспори, али без сугестивности коју је показао у првом случају. Наиме, он се у „Предговору“ јавља у трострукој узлој - као свједок, учесник и интерпретатор описаног догађаја. Као Поповићев интимус, коме је „потанко познат живот и рад овог јунака“, Ораовић се опредијелио да писца представи „влаштитим ријечима“, јер по његовом мишљењу „Истина умиријети неможе“ (sic!), мора испливати и показати се у свом сјају и чистоти, па то и после гроба било, тек зуба правде засјати мора“. Приређивач је, dakle, руковођен принципом истиности и поузданости саопштеног, о чему свједочи одмах на почетку наведеног „Предговора“:

„По моме мишљењу ово писмо заслужује да се предајавности; јер из њега можеш виђети, како осјећа и како мисли један од првие и најбољије црногорске војводе и војсковођа; виђет ћеш како и о чем збори човјек они, који је вазда без икаквог устезања и оклишења, свакоме отворено рекао у брк истину, не бојећи се тавнице, мушкица или вијашела“ (стр. III).

На опште изненадује, а након пуних 47 година, Ораовић у писму Трифуну Ђукићу (писаном у Београду, 25. јуна 1930.), које у цјелини и по први пут објављујемо у „Прилогима“ ове књиге, демантује самог себе из 1883. године тврдећи да је он аутор Посланице, да ју је написао у Београду након егзила из Црне Горе (у мају 1883. да је њоме хтио да се освети црногорском књазу Николи, ређајући читав низ, махом некњижевних чињеница. Након што је, током тридесетих година XX вијека дошло до судског спора, који је остао неокончан, у науци о књижевности дошло је до жучне дискусије зналаца и лаика о ауторству Посланице сердару Јолу Пилетићу која је несмањеној жестином трајала све до наших дана. Неки од књижевних

зналаца (Јован Чајеновић, на пример) стали су на Ораовићеву страну, док су други стали безрезервно на Поповићеву страну (Нико С. Мартиновић, на пример).

Друго издање Посланице сердару Јолу Пилетићу објавила је Поповићева ћерка Анђелија Петровић Његош (Подгорица, 1932), а треће Бранислав Н. Ивановић (Цетиње, 1995). Међутим, упркос томе што је временом преовладавало, док није потпуно преовладало, мишљење да је Марко Мильјанов аутор Посланице, она је и даље издављана из изабраних (Трифун Ђукић, 1930) и сабраних дјела (Милорад Стојовић, 1967), па чак и из Сабраних дјела (Критичко издање) у двије књиге које је издала Црногорска академија наука и умјетности, које су приредили Јован Чајеновић и Љубомир Зуковић (књ. I - 1989, књ. II-1990). Гријех приређивача утолико је већи што нијесу Посланицу објавили бар у биљешкама или припозима двама томовима, чиме би коначну одлуку препустили читаоцима као мериторним судијама. Управо таквим циљем смо руковођени приликом припремања Поповићеве књиге Посланице (2001).

У Ораовићевом одговору Кучима, који су оспоравали његово ауторство, позивајући се на тада још живе свједоке, објављеном у никшићкој „Слободној мисли“ (бр. 22, 26. маја 1934), у коме је опонент највеће тврдње чак 15 тачака, као и у писму упућеном Трифуну Ђукићу (Београд, 25. јуна 1930.) налазе се многе констатације које се без икаквих тешкоћа могу оспорити. Тако, на пример, потпуну обману читалаца представља (Ораовићево тврђење да Марко Мильјанов „није могао написати „Посланицу“ и што ништа подобно није написао прије ни послије“. Апсолутни деманти оваквог тврђења представљају касно пронађена Посланица војводи Пеку Павловићу, која је писана у истом периоду, 1882-1885, те је Ораовић, сасвим сигурно, био упознат са њом још док је била у рукопису, будући да се ради о два дјела која се морају анализирати као „диптих посланица“. Ораовић такође демантује и сва друга дјела настала у првој и другој фази Поповићеве стваралачке метаморфозе.

Апсолутно је нетачан Ораовићев навод да Поповић није писао поезију, јер му је такође било познато да је писац припремао за штампу збирку епских пјесама (преко три стотине), од којих су многе забиљежене од других пјевача, али међу којима је највећи број био Поповићев. Збирку је писац предао дворском пјеснику Јовану Сундечићу, у

Култура и цијетност

КРОЗ ГАЛЕРИЈЕ

АКВАРЕЛИ ПАВЛА ВАСИЋА

У Модерној галерији 16. октобра отворена је изложба акварела Павла Васића која садржи четрдесетак различитих мотива урађених у акварелу, умјетникој омиљеној техници. Сви су радови настали у временском периоду 1925-1951. године и власништво су породице Васић у Београду.

Поред хиљаду урађених акварела, двеста педесет уља на платну, велики број цртежа, графика, нацрта за костиме, зидних слика треба истаћи његову свестраност: поред завршеног правног факултета, дипломирао је и докторирао историју умјетности којој се касније у потпуности посветио. Бавио се интензивно ликовном критиком, а од 1950. до 1980. године био је стални сарадник „Политике“. Аутор је тридесетак књига и преко хиљаде студија, чланака, предвора и приказа изложби. Рођен је 1907. године у Нишу где је његов отац службовао као официр. Како је истакла у каталогу за ову изложбу Јулија Мильковић из београдског Народног музеја „Васић и по јду и по маји потиче из официрске породице, одувијек је волио све што се односи на војску, а посебно униформе“. Отуда на изложби неколико акварела из ратних година са наслажаним енглеским, руским војницима из заробљеништва. Васић се сликарски образовао у атељеу чуvenог сликара Јована Бијелића од 1926-1929. године где је имао прилику да посматра како ствара велики учитељ, а такође је са пуно пажње посматрао

„Умјетност је увек одраз одређене средине, одређене друштвене климе, одређеног духа. У њој делују појединци, или она је шака резултат чијашој низијији значај крипшика или исхорија често отварају са закашањем.“

Павле Васић

његову извођачку сигурност, слободу потеза и, првенствено умјетиће стварања.

Припадао је оној групи умјетника који су лако ријешавали многе композиционе и ликовне проблеме. То је уочљиво управо на његовим акварелима, посебно на онима насталим послије 1936. године када их ради најинтензивније.

Павле Васић: Обала, 1951.

Уз портрете је радио акто-ве, мртве природе, пејза-же, а за вријеме рата није престајао да слика.

Паузи у стваралаштву Павла Васића доприноје-ла је стипендија Францу-ске владе за боравак у Па-ризу од краја 1938. до прољећа 1939. године. Тај боравак је искористио за обилазак великих музеја где се дивио дјелима Пу-сене, Ватса, Корса, Енгра, Манеа. Урадио је знатан број копија од којих је по-себно занимљива слика „Жил“ Антоана Ватса, на-сликана у природној вели-

ко акварела који Васић приближавају савременом ликовном изразу и токови-ма.

Ограниченој бојеном скла-лом, изведеном са лакоћом, настају прелијепи морски мотиви попут „Обале“, „Малинске Марине“ из 1950-1951. године које су изложене на изложби.

Павле Васић је умро у Бе-ограду 1993. године када је организована његова изло-жба у Народном музеју ПАВЛЕ ВАСИЋ - СВЈЕ-ДОК ЕПОХЕ.

Драгана ИВАНОВИЋ

акварела који Васић приближавају савременом ликовном изразу и токови-ма.

Такође, постоје подаци да је Стефан Штиљановић био последњи би-рани кнез у Паштровићима, те да је великоду-чином помагао си-ротију и онда-шње паштровске манастире којима је поклонио сва своја имања непо-средно пред свој одлазак. Наиме, пошто је одлучио да, услијед сукоба са Млечанима године 1498. напусти свој родни крај, посјетио је игумана манастира Ратац код Спича, Серафима Миковића, и оставио му опоруку у којој се каже да сав иметак оставља паштровским ма-настирима. Након одлaska кнеза

Стефана у крајеве сје-верно од Саве и Дунава, Паштровићи су на збору одржаном на Дробном писјеску донијели одлуку да више не бирају кнеза.

Најранији подаци о светом Стефану Штиљановићу налазе се у „По-хвалном и Повјесном слову о светом и праведном кнезу Стефану Штиљановићу“ са почетка XVI вијека, непознатог писца калуђера, где се, везано за први период Стефановог живота, ис-тиче: „Овај свети и пра-ведни господин мој нови Стефан био је родом из Захумља, предела поред јужног мора, под влашћу дужда венецијанског. Та-мо је рођен и васпитан праведни Стефан, у жупи Паштровић. Када је од-растао био је веома разу-ман и храбар врло и књигама поучан...“

И касније је Пећки патријарх Пајсије Јањевац (1614-1647) написао жи-тије Стефана Штиљановића већином се управо ослањајући на записе претходно наведеног калуђера-биографа, али називајући Штиљановића и српским деспотом. На

молбу јеромонаха Јефре-

му

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативних потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентације, афирмирањем квалитета мултидисципли-нарни ости и едукативных потенцијала културе. Д. Ц.

и која редовно издаје лист „Мобил Арт“ који излази сваког првог у мјесецу на српском и ен-глеском језику. Циљ ове

Фондације је активирање домаће културне прода-културе и њене ефикасне презентациј

Духовно наслеђе

ТЕОЛОГИЈА КАО ПСИХОТЕРАПИЈА

УЛОГА ДУХОВНИКА И ПСИХИЈАТРА
У ОЧУВАЊУ ЗДРАВЉА

Покушају да као психијатар и психотерапеут, наравно, једино у оквиру свог до сада досегнутог православног духовног искуства, одговорим шта психотерапија може да пружи сваком човјеку, а и онеме ко се у животу бори трудећи се да иде Христовим путем, односно коју улогу има психијатар и психотерапеут у очувању здравља.

Психотерапија је корективно емотивно искуство, а и нови квалиитетан људски однос у коме се често оно што је било тамо и тада (а тамо и тада се односи на рано дjetињство и на односе са родитељима) понови у ситуацији сада и овде са терапеутом. Психотерапеут би требало да на овој клијенту укаже, али у његову надлежност не улази одлука клијента да ли ће послиje тога он нешто да мијења или не. Оно на шта терапеут указује је најчешће понашајни образац који се не показује као отварање ка себи и другима него као начин кроз који се задржава такав емотивни одговор у коме изостаје потребан и жељени степен комуникације са другима.

У хришћанству Бог није апсолутно Ти, него жива Личност која је у органској заједници са човјеком. Осим тога, хришћанство проблем не преноси у будућност и не ишчекује Царство Небеско послиje историје и послиje свршетка времена, него се будућност доживљава у садашњости, односно Царство Божије почиње у овом животу. Царство Божије је, по светооточком тумачењу, благодат Тројичиног Бога, виђење нестворене свјетlostи која је, најбитније је то, поред тога што је на Литургији и на небу - у на ма.

Литургија је најцеловитија молитва у Цркви и симболише догађаје из живота Исуса Христа: његово рођење и крштење, страдање на крсту, вакрење и вазнесење. Као психолошко и духовно искуство она је слијед емотивних дога-

ђаја у онеме којој пријествује. Живјети литургијским животом значи примити литургију у себе, а самим тим примити на свој најчешће разједињен и неинтегрисан унутрашњи свијет могућност емотивног проживљавања цјеловитости пуној живота, који се састоји у могућности да се прими и поднесе туга страдања и радост вакрења Христовог. Колико ћемо истински, психолошки дубоко, можи да учествујемо у литургији зависи од наше већ постигнуте психолошке равнотеже, способности да се сконцентришемо и одвојимо од свакодневним мисли.

Силе душе

Душа бива развијана грјеховима и страстима и баш због тога мора да буде уједињена и принијета Богу. Уједињење се превасходно догађа спровођењем ријечи Христове у дјело. Да би се ово постигло од најбитнијег значаја је молитва. Ево шта о томе каже Телоплит, митрополит Филаделфије: „Чиста молитва, након што у себи сједини ум, ријеч (тј. логос) и дух, ријечју призива Име Божије, созерца Бога (Којег призива) нерасијаним умом, а духом пројављује умилење смиреномуље и љубав, са страхом мотрећи на беззначалну Тројицу. Оца, Сина и Светога Духа, Једнога Бога.“ Три силе душе се на овај начин обједињују и приносе Пресветој Тројици. Тако долази до исцјељења душе.

Свети Григорије Синаит, анализирајући силе душе и прецизно описујући шта заправо има превласт у свакој од тих сила, каже да нечисте помисли дјелују у разум-

ном, звјерске страсти у вољном, сјећања на животињске жеље у жељном, маштање у умном, а појмови у разборитом дијелу душе (Добротољубље). Исти светитељ каже: „Својим животворним дахом Бог је душу створио као разумну и умну, а не као животињски раздржљиву и појуждну. Када је створена душа није познавала ни неразумни гњив, ни безумну пожуду.“

Циљ психотерапије је психолошки развој, односно напредовање у очувању здравља. „Психотерапија не обећава рај, али психолошки развој да“, рекла ми је једном приликом једна колегиница, а ја сам разумјела да психотерапија чак и са постигнутим циљевима не може да постигне жељену пуној и дубину психолошког доживљаја цјеловитости, али може камен и трње поред пута да претвори у плоднуземљу на којој ће плодови, ако се засију, моћи да никну. Овде подсећам на Јеванђелијску причу о сијачу који је сијао сјеме на различитим мјестима, али је плод донијело само сјеме које је било на плодној земљи.

Како је психотерапија често најквалитетнији међуљудски однос који је клијент до доласка на психотерапију постигао, јер подразумијева да терапеут има и остварује све оне функције које сам набројала говорећи о критеријумима здравља у психодинамским теоријама личности: садржавање, способност уживљавања, односно емпатије, способност да прими агресивност, да мисли за клијента, односно како би Бион рекао: „Терапеут позајмљује клијенту алфа функције“, или како би Кернберг рекао да терапеут треба да буде добар објект“, а Виникот да терапеут има капацитет за његу; то клијент може да у таквој поставци или како Енглези кажу, а психотерапеuti због јасноће и прецизности струке чешће употребљавају - сетингу, испољије агресивности, страхове, осјећања одбачености, деструктивност, чак и мржњу, да осјети и види себе таквог, а да истовремено прими у себе доживљај да чак као и такав није одбачен, што раније није било његово емотивно доживљајно искуство.

Ово је процес који се за вријеме психотерапије понавља и уколико се психотерапија временски одвија у континуитету и напредује кроз продубљивање односа психотерапеута и клијента, стално одвија на све дубљем психолошком нивоу.

У овом процесу могу се сагледати смјеље и јасније гријеси, што представља једну од основних тежњи на хришћанској подвигничкој путу.

Владика Николај у „Прологу“ каже да нам је „Бог онда оправтио гријехе када ти гријеси престану да нам сметају код другога“, а клајнијанска психотерапијска школа у свом терапијском процесу, користећи теорију личности у којој је пријективна идентификација основни развојни механизам, непрекидно, кроз емотивно искуство у терапији, указује клијенту да то што он види споља и што га узнемирају јесу његови одцијелjeni и пројектовани дјелови. Ради још директнијег поређења изнијеђу да се

иста психотерапијска школа заснива на поставкама изнијетим у раду Мелани Клајн „Завист и захвалност“, у коме је описана завист бебе према мајци, као чест емотивни садржај. Овај рад је изазвао реакцију одбацивања ове ауторке код њених најближих сарадника, па чак и ћерке, али од поставки у њему она није одустала, а психотерапијска пракса, и наравно одувек самих живот, ово недвосмислено потврђују.

Можда завист, као смртни гријех, чак и као хришћани не смијемо да препознајмо у себи док нијесмо у прилици да нас неко због ње не одбаци, односно можда наша вјера у то да Бог прима чак и покајаног разбојника као првог становника раја, послије Исуса, није толика, док у сусрету са посредником који може да буде психотерапеут, кроз ново емотивно искуство, то и не доживимо. Оваја могућност ме подсећа на Новозавјетно тврђење да Дух дува и где хоће.

Болница која исцјељује оболјеле од гријеха

У Јеванђелијској прилици о милосрдном Самарџанину је указано на више истине које су од значаја на нашу тему. Чим је Самарџанин видио човјека који је запао међу разбојнике што су га ранили и оставили полумртвог сажали се и зали му ране уљем и вином посадивши га на своје кљуце одврге га у још једну и постара се за њега. (Лк. 10,33-35) Христос се побринуо за рањеног човјека и довео га у гостionицу, односно у болницу, а то је црква. Овде се Христос показује као љекар који ис-

цјељује болеснику, а црква као болница.

Карактеристично је као Св. Јован Златоуст анализа овај Јеванђелијски догађај: Човјек је из небеског Царства сишао у царство ћаволских обмана. И западе међу разбојнике - што представља ћавола и силе које се противе човјеку. Ране којима је он изложен јесу различити грјехови, као што каже Давид: Усмјерише се и загријаше моје ране од безумља мојега. (Пс 18,5) јер „сваки гријех наноси модрице и ране“. Самарџанин је сам Христос који је са неба сишао на земљу да би исцијелио рањеног човјека. За ране је користио вино и уље, другачије речено „помијешао је Светог Духа са својом крвљу и оживотворио човјека“. Према другом тумачењу „уље доноси утјешну ријеч, а вино, које представља балзам за скупљање рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву, предао га скупљању рана, појку која сабира расијани ум“. Посадио га је на своју сопствену животињу, односно „примиши тијело на своја сопствена божанска рамена уздигао га је ка Оцу на небесима. Милосрдни Самарџанин, Христос, је увео човјека у велику, чудесну и пространу гостionицу, односно Саборну цркву

Фельтон

У завршним операцијама за ослобођење Боке четничке формације нису узимале значајније учешће (националистичке и жандарске јединице су се и формално распалиле). Чак су четници неколико дана прије одступања Њемаца напустили Грабљ и околну подручја, а да непосредним борбеним активностима на то нијесу били принуђени. Слично се, петнаестак дана касније десило и са главнином четничких снага сакупљених из читаве Црне Горе у окolini Подгорице. И одатле су реорганизоване четничке јединице одступиле неколико дана прије него је отпочела одлучујућа битка за ослобођење Подгорице. Одступиле су истим правцем када су се касније повлачиле и њемачке окупаторске трупе.

Овакво понашање четника није било проузроковано промијењеним односима према НОП-у. У питању су били разлози друге природе (опште стање на ратиштима) који су утицали да је четничка команда избегавала веће сукобе са снагама НОВЈ, када су ове биле у снажној офанзиви за коначно ослобођење Црне Горе. Због крупних посљедица које су та збивања имала како за Грабљ, тако и за читаву Црну Гору, кратко ћемо се осврнути на њих.

У операцији широких размјера, коју су Њемци предузели средином августа 1944. године са циљем да разбију концентрацију јаких снага НОВЈ у средишњем и северном дијелу Црне Горе биле су ангажоване и све расположиве четничке снаге из Црне Горе и Санџака. Ова операција је имала стратешки значај и за Њемце и за четнике. За Њемце примарни значај је био разбијање, на полазним положајима, партизанске снаге које су се спремале за прород у Србију, док су четници очекивали да ће, уз помоћ њемачке војске, истjerati партизане из Црне Горе и раширити простор за своју доминацију. Њемци су у овој операцији ангажовали дивије дивизије, неколико самосталних пукова и друге специјалне јединице. А квислиншке, тада већ четничке јединице, имале су у свом саставу око десет хиљада људи.

Послије жестоких окршаја и тешких борби које су трајале десетак дана, операција је завршена неуспјехом за Њемце и њихове савезнике. Партизанске јединице су успјеле да консолидују своје позиције и прошире слободну територију у Црној Гори, са дијелом снага које су биле одређене за наступање ка истоку пређу у Србију. У овој операцији четничке јединице су имале наглашено офанзивне задатке. Биле су усмјерене на планинска подручја која су држали партизани и често наступали као претходница њемачких трупа. У таквој узлоzi четници су доживјели неколико тешких пораза, међу којима је најтежи био на Крнову и Теранића гори у сукобу са седмом црногорском бригадом. Укупни губици четника били су преко 1.200 погинулих и рањених.

Овакво високи губици и низ неуспјеха у борбама

ГРБАЉ У ОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ 1941-1945 (20)

ОСЛОБОЂЕЊЕ

(Завршетак неуспјеле њемачко-четничке офанзиве)

Пише: Јован ВУЈАДИНОВИЋ

имали су за посљедицу рапидно опадање борбеног морала у четничким редовима, а код бројних припадника њиховог савезничког састава била је доведена у питање уопште и спремност да се даље боре против партизана. Ово стање добро илуструје изјаву четничког официра Драгише Бајића, од 29. августа 1944. године упућеног замјенику Павлу Ђуришићу. У изјештају се, поред осталог, каже:

„Партизани су у току јучерашњег дана заузели Колашин.... Морал је код партизанских симпатизера и партизана у шуми порастао, док је код наших, и оно што га је било, опао... Народ је спреман да се цио преда партизанима на шта има пуно право... Вјерујем да ћете и мене самога са петокраком затећи, јер из народа немам куда“.* На сличан начин и Ђуро Иветић у телеграфским изјештајима Павлу Ђуришићу приказује ситуацију у Грабљу. У изјештајима се истиче да „народ тражи компромис са партизана“. Свакако, није случајна подударност изјештаја о расположењу на народу и стању морала двојице четничких команданта из два удаљена дијела Црне Горе.

Будући да четници из Грабља нијесу учествовали у претходним борбама, нити непосредно осјетили њихове посљедице, расположење „у народу“, како га представља Иветић, говори да су деморализација и колебање широко захватали саставе четничких јединица и њихове присталице у читавој Црној Гори.

На слабљење мотивисаности припадника квислиншких снага да се боре против партизана, поред претрпљених пораза, утицала је општа војно-политичка ситуација, која је све више ишла у прилог јачању позиције НОП-а, како у земљи тако и на међународном плану. У таквим околностима војству четничког покрета у Црној Гори постало је посве јасно да нема никаквог изгледа да сами војном акцијом промијене своју неповољну позицију у Црној Гори. А на заједничку акцију са Њемцима више се није могло рачунати, јер је њемачка команда била заокупљена другим бригама - како се са што мање губитака повући из Црне Горе.

Завршетак неуспјеле њемачко-четничке офанзиве на партизанске снаге у Црној Гори времени су поклала са збивањима која најављују динамичне промјене на балканском ратишту. Совјетске трупе су биле стигле на Дунав и почеле да прелазе на територију Југославије; Бугарска је раскинула сарадњу са Њемачком и окренула оружје на своје дотадашње савезнике, јединице НОВ брзо напредују до

Србији и остварују садејство са совјетским снагама; у Грчкој и Албанији врло активно дјелују организације отпора. При таквом развоју ситуације четничко војство је очекивало (и прижељавало) десант англо-америч-

четници напуште само неколико дана прије ослобођења, односно уласка партизана.

У неструјливом очекивању савезничког десанта, Ђуришићев штаб шаље неколико својих мисија у Италију да саве-

влада, односно Национални комитет за Црну Гору и Стари Рас, како се номинално називала. Предсједник је био Милјан Радоњић, бивши народни посланик. У његовом саставу је било неколико функционера и ви-

Јединице Бокељске бригаде прелазе преко Скадарског језера приликом борби за ослобођење Подгорића, децембра 1944. године

зничким командама поднуде сарадњу. На претпоставци повезивања и сарадње четника са војском западних савезника првобитне су комбинације које ће довести до капиталистичких помијеђања на војној и политичкој сцени Југославије. У ту сврху Дража Михаиловић је наредио да се у близини обале изврши велика концентрација четничких јединица из Црне Горе, Санџака и Србије. Рачунало се са сакупљањем више десетина хиљада четника, а очекивала се и сарадња са албанским националним савезницима. Са тако импресивним снагама, расположеним на простору са којега се успјешно могао подржати десант, жељево се постићи да западни савезници, руководјени прагматичним интересима, обнове сарадњу са четничким покретом и прихвate га као савезника у предстојећим операцијама у Југославији.

За окупљање главних четничких снага предвиђен је био шири регион Подгориће. Тамо су и пристизали четници из континенталног дијела Црне Горе. Четници са промирјају најуше напуштали своје терене, већ су требало да служе као први ешалон постављен на самој обали. У тој концепцији Грабљ је имао посебно значајну улогу - и као територија погодна за десант, али и због јачине своје четничке формације. Отуда је било разумљиво упорно настојање четничке команде Црне Горе да се подручје Грабља што дуже држи под контролом као снажна упоришна тачка. Дозвољено је да га

соких чиновника из бивше југословенске власти. А, ради пропагандног ефекта, за почасног предсједника је именован митрополит Јоаникије.

О формирању „владе“ и другим припремама које четници врше ради преузимања власти, Њемци су били обавјештавани и са њима сагласни.

Иначе, за природу односа четничког врха у Црној Гори са њемачким окупаторским властима у току завршне партизанске операције за ослобођење Црне Горе, говори један наоко споредан детаљ. Ријеч је о одликовању Павла Ђуришића од стране Њемаца. Вијест о томе је обављена у листу Ловћен од 11. октобра 1944. године под насловом: „Високо одликовање потпуковника П. Ђуришића“, а текст вијести гласи: „четнички командант г. Павле Ђуришић, кога је генерал Милан Недић недавно промакао у чин потпуковника и поверио му дужност помоћника команданта Добровољачког корпуса, добио је од стране Врховне команде њемачких оружаних снага нарочито признање за своје војничке врлине, те одликован од Фирера орденом Жељезног крста“. Дакле, командант свих четничких снага Црне Горе, којима су припадале и бригаде из Боке, бива унапријеђен од предсједника квислиншке владе Србије и постављен на високу дужност у војсци те владе, а од Хитлера добија високо одликовање. Ова информација је индикативна и по томе јер говори и о карактеру повезаности четничког врха

Црне Горе са марионетским режимом у Србији.

Војнополитичка ситуација у ратној јесени 1944. године није се развијала у складу са предвиђањима четничког руководства у Црној Гори.

На првом мјесту, није дошло до сакупљања ни приближно толике масе четника како се очекивало. Четничке јединице из Србије нијесу уопште стизале, а попуњавање јединица, путем мобилизације у Црној Гори и поред притиска и позива на заклетву дату краљу, није дало претпостављене резултате. Ђуришић је успио да сакупи око седам хиљада својих присталица, које је размјетио у селима око Подгориће.

До десанта англо-америчких снага, којима би се понудила сарадња, није дошло. Чак се једна британска дивизија, која се била искрцала на албанску обалу, повукла послиje неколико дана. Тиме је основна стратешка комбинација о употребљавању непосредне војне сарадње са савезницима, коначно отпала.

Развој борбених активности на ширем простору, на којем су биле сакупљене четничке формације, такође је био неповољан по њих. Услијед снажног отпора партизанских снага пропао је покушај Њемаца да изврши пробој од Даниловграда према Никшићу и отворе у том правцу пут за одступање. Једини могући правац њиховог повлачења биле су ријечне долине Мораче, Таре и Лима. Уз пристизање јединица из Албаније њемачка команда се ужурбани припремала за евакуацију тим неповољним правцем. Четничкој команди било је очигледно да сами послije одлaska Јемаца, са снагама којима су располагали, немају никаквог изгледа ни да задрже простор на којему су се налазили. При таквом развоју околности и односу снага, изгубио је реалну вриједност, односно могућност остварења споразума са Њемцима о примопредаји власти. Настала ситуација је императивно наметнула четничкој команди одлуку да се напусти простор око Подгориће, прије повлачења њемачких јединица.

Инакве, за природу односа четничког врха у Црној Гори са њемачким окупаторским властима у току завршне партизанске операције за ослобођење Црне Горе, говори један наоко споредан детаљ. Ријеч је о одликовању Павла Ђуришића од стране Њемаца. Вијест о томе је обављена у листу Ловћен од 11. октобра 1944. године под насловом: „Високо одликовање потпуковника П. Ђуришића“, а текст вијести гласи: „четнички командант г. Павле Ђуришић, кога је генерал Милан Недић недавно промакао у чин потпуковника и поверио му дужност помоћника команданта Добровољачког корпуса, добио је од стране Врховне команде њемачких оружаних снага нарочито признање за своје војничке врлине, те одликован од Фирера орденом Жељезног крста“. Дакле, командант свих четничких снага Црне Горе, којима су припадале и бригаде из Боке, бива унапријеђен од предсједника квислиншке владе Србије и постављен на високу дужност у војсци те владе, а од Хитлера добија високо одликовање. Ова информација је индикативна и по томе јер говори и о карактеру повезаности четничког врха

Буришић је извршио реорганизацију својих трупа, сагласно предстојећим задацима. Четничке снаге су сврстане у формације корпуза и бригада (Једна од бригада је носила назив Приморска, чије је командант био Ђуро Иветић, у којој су били и Гробљани). Око 10. децембра неколико дана прије него што је ослобођена Подгорића, четници крећу из Црне Горе.

* Др Радоје Пајовић: Конtrapреволуција у Црној Гори, „Обод“ - Цетиње 1977.

Из стручног угла

МЕДИЦИНА

АНТРАКС

Болест која је уснаничила свијет

Ова болест дугог медицинског историјата била је позната још старим Римљанима и Арабљанима, а први опис њене клиничке слике дао је Хипократ. Изазивача овог оболења у чистој култури први је изоловао Кох 1876. године, а вакцину произвео Пастер, девет година касније. Ову акутну инфективну болест из групе зооноза изазива бактерија *Bacillus anthracis*, штапић дуг пет микрона, који се обично методама по др Ханс Кристијану Граму под микроскопом добро уочава, најчешће групно распоређен у виду ланца који подсећа на бамбусову трску. Инфектологи су нагласили да бацил антракса садржи протеинску или липопротеинску нетоксичну супстанцу која од 16 фракција садржи 3 основне компоненте.

Токсичност се развија у комбинацији сва три фактора и само тада је могуће некротично дејство на кожу. Узрочници се код оболељег могу наћи у карактеристичним променама на кожи, у испљувку, стодлици, крви и ликвору (течност која окружује мозак и кичмену мождину). У спољној средини стварају веома отпорне споре које добро подносе и ниске и високе температуре (чак и 100 °C) и могу да се одрже годинама. Споре се могу наћи у свим прерађевинама болесне стоке: месу, кожи, вуну, крзу и роговима.

Од антракса оболевају углавном говеда и овце. Извор заразе за човека у мирнодопским условима је дакле болесна животиња, односно угинула стока и њени производи и у тим условима антракс је углавном професионално оболење (сточари, месари, крзнари, четкари итд.).

Текстилни радници могу да се инфицирају инхалацијом прашине која садржи споре из вуне. Изузетак је пријевни антракс од кога могу оболjetи сви који су користили месне производе оболеље животиње без довољне термичке обраде. Преношење антракса са болесног на здравог човека је изузетно ријетко. На подручју Југославије се у периоду послије II светског рата приступило систематској вакцинацији стоке што је довело до пада морбидитета како у ветеринарској тако и у хуманој медицини.

Разликују се три клиничка облика антракса: спољни антракс, унутрашњи антракс и генерализовани облик. ГЕНЕРАЛИЗОВАНИ ОБЛИК, антраксна сепса, јавља се секундарно код свих споменутих облика у виду тешког општег тровања, попуштања срца, крвотока и мажданих функција. Имуниитет потпуно је прележане болести не постоји! Смртност се креће од мање од 1 посто код кожног облика до преко 90 посто код нелијечених плућних облика. Рано постављање дијагнозе и рана примјена терапије пресудни су за исход болести! У лијечењу се најчешће примјењују пеницилин, еритромицин и тетрациклини. Симптоматска терапија кортико-стероидима и другим љековима је изузетно важна. Антраксни serum се у Ери антибиотика употребљава врло ријетко. У мирнодопским условима превентива се састоји од општих ветеринарских мјера, забрање рада професионалцима са повредама шака, дуготрајној термичкој обради меса на преко 100 степени Целзијуса итд.

Др. Оливера СИМИЋ-КОВАЧЕВИЋ

ПОЉОПРИВРЕДА

ПОДМЛАЂИВАЊЕ ВОЋАКА

Животни циклус воћака има неколико периода у току којих се дешавају квалитативне и квантитативне промене. То значи да воћке од ембрионалног стадијума, чиме почиње индивидуално развије, или од калемљења као начина вегетативног размножавања, расту, развијају се, доносе плодове, старе и одумиру. Дужина живота воћака је различита и зависи од врсте, начина размножавања (генеративно или вегетативно), климатских и земљишних услова, сорте, подлоге, примјењене агротехнике и начина експлоатације.

Интерес воћара је да посађење воћке што прије ступе у плодоношење и да период пуног плодоношења буде што дужи у зависности од генетских особина сорте, примјењене технологије и агротехничких услова. Кад воћке ступе у период репродукције у почетку су приноси мали, постепено расту док не постигну максимум који та сорта може дати. Понекад се више оваквих промјена истовремено развија на више мјesta описане локализације. Увијек је присутан оток лимфних жлијезда. Понекад се уз описане промјене на кожи лица и врата јавља и оток који се веома брзо шири у ширину и дубину, изобличавајући лице, уз пријетњу притиска на грло и ларинкс и могуће угушење. Некад се јавља само оток на лицу или очном капку, без промјена на кожи, што отежава дијагнозу. Увијек су присутни знаци инфекције у виду повишене температуре, главобоље, малаксалости и губитак апетита.

УНУТРАШЊИ АНТРАКС је риједак, а настаје удицањем прашине у којој има спора. Почекај болести је постепен, праћен повишеном тјелесном температуром, малаксалошћу, сувијем кашијем, прободима у грудима и крвавим испљувком. Од "обичног" запаљења плућа и плућне марамице се разликује израженим колапсом и слабљењем дисања.

ГЕНЕРАЛИЗОВАНИ ОБЛИК, антраксна сепса, јавља се секундарно код свих споменутих облика у виду тешког општег тровања, попуштања срца, крвотока и мажданих функција. Имуниитет послије прележане болести не постоји! Смртност се креће од мање од 1 посто код кожног облика до преко 90 посто код нелијечених плућних облика. Рано постављање дијагнозе и рана примјена терапије пресудни су за исход болести!

У

лијечењу се најчешће примјењују пеницилин, еритромицин и тетрациклини. Симптоматска терапија кортико-стероидима и другим љековима је изузетно важна. Антраксни serum се у Ери антибиотика употребљава врло ријетко. У мирнодопским условима превентива се састоји од општих ветеринарских мјера, забрање рада професионалцима са повредама шака, дуготрајној термичкој обради меса на преко 100 степени Целзијуса итд.

У

лијечењу се најчешће примјењују пеницилин, еритромицин и тетрациклини. Симптоматска терапија кортико-стероидима и другим љековима је изузетно важна. Антраксни serum се у Ери антибиотика употребљава врло ријетко. У мирнодопским условима превентива се састоји од општих ветеринарских мјера, забрање рада професионалцима са повредама шака, дуготрајној термичкој обради меса на преко 100 степени Целзијуса итд.

У

лијечењу се најчешће примјењују пеницилин, еритромицин и тетрациклини. Симптоматска терапија кортико-стероидима и другим љековима је изузетно важна. Антраксни serum се у Ери антибиотика употребљава врло ријетко. У мирнодопским условима превентива се састоји од општих ветеринарских мјера, забрање рада професионалцима са повредама шака, дуготрајној термичкој обради меса на преко 100 степени Целзијуса итд.

У

слије тог периода опадају приноси и настаје период старења. Да би се он одложио воћари морају учinitи напор да стручним знањем воћку задрже што дуже у периоду рентабилог плодоношења. Како се то не може продужити преко граница генетске способности сорте, приступа се подмлађивању воћака.

Воћке које треба подмлађивањем вратити у рентабилно плодоношење практично су престале са вегетативним прирастом. Под подмлађивањем се подразумијева „јачање“ орезивањем старијих воћака и скраћивањем периферних грана, нарочито оних које имају висећи положај у циљу обнове родног дрвета. Помотехничка мјера подмлађивања воћака може се вршити код свих врста воћака и може бити поступна или потпуна.

Код поступног подмлађивања, круна се подмлађује у периоду 2-3 године. Овим начином се круна постепено обнавља, воћак

мање трпи физиолошке поремећаје, ране брже застајају, а сваке године воћак доносе род којим се, углавном, покривају трошкови подмлађивања. Прве године се из круне воћака скидају суве и савијене гране, до основе. Затим се скидају унутрашње сувишне гране, неке гране не се прекраћују. Следећих година се наставља прекраћивање грана до потпуног подмлађивања.

Код потпуног подмлађивања све гране се скраћују у току једне сезоне и род се одлаже до потпуне обнове круне. Код овог начина се један број грана скраћује до основе, а већи број прекраћује. Воћке тек же подносе овај начин подмлађивања јер се озбиљно ремете физиолошке функције.

Подмлађивање воћака се врши у периоду мировања воћке од децембра до фебруара. Скраћивање гране може бити јако и слабо. Најчешће се гране скраћују средњејако, тј. за 1/3 - 2/3. Код ко-

штичавих врста се препоручује слабије скраћивање.

Скраћене гране се пред кретање вегетације поново скраћују за 5-10 cm, пре сецек заглади ножем кресачем, дезинфекцију и премажу калем воском. Гране скраћивати са што мањом косином да би била мања грана. Гране се скраћују на мањем и глатком дијелу да би се из њених спавајућих и адвертивних пупољака развили водопије које ће бити основа за формирање круне.

У години подмлађивања и наредне 2-3 године треба проређивати и усмјеравати младе гранчице да би се формирала првобитна круна.

Подмлађивање воћака треба да прате и друге агротехничке мјере као што су: исхрана воћака, обрада земљишта, заливње, борба против корова и заштита од проузроковане болести и штеточина.

Јован МЕДИГОВИЋ,
дипл. инг.

СВЕ О СОБНОМ ЦВИЈЕЋУ

У Шведској ову биљку називају „бильком жиластих листова“, што фитонију уједно и врло добро описује. Наиме, управо су бијеле или црвенкасте жиле главни украс ове биљке. У својој домовини, Јужној Америци, расте као пузавица - покривач тла.

Своје ботаничко име ова биљка је добила у част сестара Sarah Mary i Elizabeth Fitton, које су 1850. године у Лондону објавиле књигу „Разговори о ботаници“ (Conversations on Botany).

Најчешће се може набавити врста *Fittonia verschaffeltii* „Argyronoeira“ што у преводу значи сребрно жилаче. Рјеђе се може сусрести Pearcei црвенкастих жила на лишћу, и ако је подједнако декоративна. Листови

обију врста су дуги од два до пет центиметара, јајолики са заобљеним или зашиљеним врховима. Цветови се најчешће појављују лјети, међутим потпуно су безначајни. Сорта „Minima“ има бијело ожилјене листове, величине свега два до три центиметра. Супротно њој, врста коју ријетко срећемо, *Fittonia gigantea*, развија листове величине до десет центиметара, а израсте чак 50 cm у висину.

У својој домовини Јужној Америци фитонија расте у сјени великих прашумских стабала. У топлој и влажној клими пузавима стабликома прекрива велике површине тла. На сличан

се начин може узгајати на

цвјетном прозору или стакленiku.

Размножавати се може током цијеле године - рензицама. Топло тло и висока влажност ваздуха осигуравају закорењивање у пјесковитој земљи. Младе биљке са времена на вријеме обрежите како би се што више разгранале.

Заливање и гнојидба

Пазите да земља буде умјерено, али стално, влажна. Будући да је то биљка тропских прашумских стабала. У топлој и влажној клими пузавима стабликома прекрива велике површине тла. На сличан

се начин може узгајати на

петнаестодневно, а зими

месецесечно.

Свјетлост и топлина

Зими су препоручљиви пригушено свјетло и умјерена топлота (око 18°C). У просторијама са сувим ваздухом добро је чешће је попрскати устајalom водом собне температуре.

Земља и пресађивање

Фитонију пресађујте увијек кад се за то укаже потреба, тј. кад збогjakог раста посуда постане премалена. Употребите земљу за саксиске биљке при чemu посебну пажњу обратите на добру одводњу. Стога је по жељно у доњу трећину посуде ставити шљунак.

Припремила:

Нина АСАНОВИЋ

Замрзнута боранија

се спусти у врелу, осољену воду и обари. Затим се оциједи од воде и половина успе у подмазан, ватростални суд. После се исјеком шунком, а затим прекрије остатком бораније. Јаја се размуте са мало соли и павлаком и тиме прелије боранију. Одозго се поређају листови танко сјечене сланине и стави у рерну да се запече на 200 степени Ц.

СОС МАЈОНЕЗ

Потребно: 3 жуманџета, 3 дцл уља, 2 дцл киселе павлаке, кашика сенфа, сок од лимуна, на врх ножа шећера у праху, со према укусу.

Миксером умутити 2 жуманџета (не смји бити хладна из фрижидера), додати изгледено тврдо кувано жуманџе и кашичицу сока од лимуна.

Мутити миксером додати јаја и оставити да се с

Лејота жене

КАКО ДО ЛАГАНОГ ТИЈЕЛА

КРЕЂИТЕ СЕ

Тешке ноге, подбуле вјеште, проблеми са теном, надутост стомака... Сваким даном их све теже подносе. Неким савјетима ми ћемо покушати да вам помогнемо да се ослободите онога што вам оптерећује тијело и што вас чини тромом и незадовољном.

ПИЈТЕ ВОДУ

Зими или љети - свеједно, вода је за ваше тијело управо драгоценја (љети због топлине и сунца тијело излучује више течности). Једино вода помаже организму да излучи штетне материје које природно производи. Уз помоћ 3 милиона жиљеја знојница и њихових ситних двосмјерних каналина, дневно излучујемо отприлике 0,7 литара течности. За вријеме великих врућина или због већег тјелесног напора, тијело може да излучи чак 4 литре течности. Како би смо спријечили дехидрацију, препоручену дневну количину од једне и по литре воде треба удвоstrучити или чак утроstrучити. Вода је извор бројних благодети, а уз то организму доноси животно важне минерале и блигоелементе.

МАСИРАЈТЕ

Сваког дана се бар мало крећите. Тако ћете, уз бар два литра воде коју попијете, лакше излучити штетне материје. Иако исхрана помаже, управо је кретање незамјениљив савезник здравља и лијепог изгледа: пењите се степеницама, возите бицикл, ходите...

Можете више пута дневно вјежбати (док гледате телевизор, на послу, не користе лифт...) јер ћете тако лакше излучити штетне материје, а уз то ћете ојачати мишиће.

Ако томе додате и мале трикове, као што је држава ногу у повишеном положају док гледате телевизор, мало подигнути доњи дио кревета док спавате (довољан је један јастук), подлога за стопала док радите на компјутеру, и уз све то пазите да правилно држите тијело, побољшаћете проток крви и подстакнете излучивање штетних материја из организма.

ЧИСТИТЕ

Чак и ако немате проблема са дренирањем лимфе, нећете се осјећати лаганом и еластичном ако вам је коса масна, а лице прекријено сувишним сјајем. Ко-

ристите шампон који темељно односи са косе и коже властицама себум, прашину и друге нечистоће. Осим млијеком за чишћење, лице свакодневно очистите и тоником. Њежан и освјежавајући тоник са површине коже уклања себум и сувишне наслаге минерала. Посебно је масној кожи потребна специјална мат њега (пјене и маске за чишћење, подлога против сувишног сјаја...).

ТРЉАЈТЕ

Њега лица и тијела почиње темељним чишћењем - пилингом. Ситне грануле пилинга механички уклањају мртве ћелије и прашину која се завукла у поре и даје кожи "болесну" сиву боју. Зрница природне структуре коже постаје њежнија, кожа прочишћена и мекша управо захваљујући масажи кружним покретима, а испирањем водом одлично је освјежење за кожу. Пилинзи за тијело имају исти учинак - омекшавају кожу. Најбољи резултат ћете постићи ако посебно инсистирате на подручјима где је кожа грубља (кољена, лактози, пете, стражњица). Када се ослободи мртвих ћелија, тијело поново задобија еластичност, мекоћу и тонус.

Ако правилно изабране производе умасирајте правилним покретима, увелико ћете побољшати одстрањивање сувишне течности из лица и тијела. Наиме, осјећај тежине и надутости, као и успорена циркулација, посљедица су управо лошег дренирања или потпуног недостатка дренирања. Проток крви подстакните свакодневном масажом и примјеном посебним производом.

Дланове прислоните на лице, благо притисните, па опустите притисак након неколико секунди. Поновите пет пута. Након тога њежно штипкајте рубове лица (од браде према ушима). Свако наношење креме око очију искористите за њежну масажу доје вјеђе (масирајте ћоко од унутрашње према спољашњем углу).

Иста правила важе и за тијело. Када се туширате, завршите млаузом умјерено хладне воде од стопала према боковима. У добро обрисану и потпуно суву кожу умасирајте крему против целулита на критична места. „Ударни“ третман за тијело извршиће једном мјесечно, десет дана прије менструације, јер је то вријеме када се скоро код сваке жење течност појачано задржава у ткивима.

ЗДРАВЉЕ И ИСХРАНА

ЈУЖНИМ ВОЋЕМ
ДО ЗДРАВЉА

и бета-криптооксанин, још једна јака фитохемикалија.

Ове хемикалије штите срце од слободних радикала, молекула кисеоника који могу да оштете зидове артерија.

Пектин снижава ЛДЛ-лош холестерол односно спречава његово апсорбовање.

ЛИМУН

Слободни радикали чине да вам се кожа смежира током времена. Али торпско воће, посебно лимун нам помаже да одржимо руменило младости.

Главне супстанце у тој борби су витамин Ц, са својим антиоксидантским дејством, и бифлавоноиди. Они помажу организму да ствара колаген, супстанцу која поправља ткиво и одржава влакна коже еластичним.

Само 220 мг витамина Ц дневно-сок од три лимуна може знатно да умањи најирање коже.

Припремила:

Ана КОСТОВИЋ

ПАРФЕМИ

Парфем много говори о особи која га носи, а да ли уопште знаете како да га правилно нанесете и што боље искористите. Неки стручњаци кажу да парфем траје дуже ако се наноси на влажну кожу. Пробајте, онда, да стављате парфем након туширања.

Препоручљиво је и нанијети парфем на ручне зглобове, али без утврђавања. Тиме би сте само промијенили мирис.

Стављајте парфем на сва она места где се осјећа пулс, а то су ручни зглобови, врат, па чак и место иза кољенца.

„Уоквирање“ парфема

је идеалан начин да он траје што дуже. Почните са коришћењем сапуна и пјене за туширање, онда нанесите лосион за тијело и завршите самим парфемом. За максимални ефекат нанесите слабије концентрисане мирисе тоалетне воде на дјелове тијела где се пулс не осјећа толико. Најгоре место на које можете ставити парфем јесте иза ушију. На том месту ће алкохол сајмо исушити кожу и утицати на њено пребрзо стање.

Традиционалне парфеме на бази алкохола не треба изbjегавати само љети, они се не носе ни кад сун-

де заје. Сада више неће под утицајем сунца изазивати тамне мрље на кожи, али ће тешко дјеловати и под топлом одjeћом и у затвореним просторијама. Велике козметичке куће већ неко вријеме нуде нове верзије својих најстакнутијих мириса припремљене са бевалкохолним формулама, али због тога нису ништа мање дјеловне.

Препоручују се особама

осјетљиве коже склоне алергијама.

Нове тоалетне воде не одустaju само од алкохола већ и од тешких и јаких мириса замјењујући из свежијима и лаганијима.

САВЈЕТИ КОЗМЕТИЧАРА (КОЗМЕТИЧКИ САЛОН „ЕНИГМА“)

ДАЛЕКО ОД ОЧИЈУ ДАЛЕКО ОД СРЦА

Пошто немамо очи иза главе, леђа третирамо као појаву „далеко од очију-далеко од срца“. Ипак, она су значајан дио нас и такође заслужују дио више пажње. Ова област је богата лојним жиљездама и то је разлог што ријетко добијамо боре на леђима. Зато је, међутим, кожа леђа склона митесерима, који, као што знаете, припремају терен за бубуљице, акне и флеке. Резултат је потамњела кожа и ожилјци када се бубуљице исциједе. Склони смо да замаримо проблем само зато што је то дио тијела који се не види. Немарност доводи до инфекције која се брзо шири, и прије него што примјетимо, кожа је прекривена бубуљицама.

Непријатност за леђа је и зној који се скупља између лопатица, где се највише излучује масноћа и задржава нечистоћа (поготово ако носимо одjeћу која слабо омогућава испаравање). Једини начин да се ово спriјечи је да се

кожа одржава чистом. За прање леђа треба вам мека четка за леђа од природне длаке. Уколико немате четку, можете користити грубу рукавицу с којом ћете скинути изумрлу кожу, побољшати циркулацију, и такође истрљати сува леђа. Поступак завршите хладном водом и сапуном. Ако имате пуно акни можете користити медицински сапун на бази сумпора. Да би добро обрисали леђа, узмите мекани пешцир и немојте трљати, поготово ако имате болне бубуљице. На kraju, леђа намажите кремом која одговара ваљу кожи. Најбоље је носити памучну мајицу за ушија зноја и испаравање.

Дуга кожа леђа може погоршати стање леђа. Треба је везати у реп, јер коса, ма колико да је чиста, ипак посједује масни заштитни omotac тако да још више masti леђa.

Поред основне хигијене можете употребљавати козметичке третмане

леђa. Класичан третман леђa подразумијева парење леђa са разним благотворним биљкама које уједно отварају поре и хране кожу. Након парења кожа се добро очисти и поре се затварају глиненом или порцеланском маском. У даљем току третmana користе се и разни пилинзи, серуми, креме... (све у зависности од типа коже).

Кожа леђa је обично изложена погледима, нарочито у току љета. И не само да су изложена погледима, већ и штетним ефектима од којих је најштетније сунце. Оно тамнији кожу, али је суши и перута. Битно је да одржавате кожу глатком, меком и добро овлаженом, тј. да увијек буде тонизирана и чиста.

ЈЕПОТА ВАШЕГ ТИЈЕЛА ЗАВИСИ ОД ВАС. ОНАКО КАКО СТЕ СПРЕМНИ ДА МУ ПРУЖИТЕ, ТАКО ТЕ ВАМ И ОДГОВОРИТИ.

Данијела РАЈКОВИЋ

КОЛАЈНА

IV

Мирис лејоте струји у тој коси њене су усне пуне слатке варке, њене су руке дрхаве и жарке, њен љубав и пламен усред ока носи.

- Ко хладна мана мисао ме роси на њезин покрет, а ко и тра барке сјећање на те пуне зјене јарке којима струју и заноси.

- Мрзим те очи мрачне и дубоке, кунем те ноге пре којима падам, и алтар шијела ће у праху лежим,

- божанска жено, ункуко високе прамајке Еве, пре ћобом сам Адам, и јер те волим, ја ће те бежим.

Тин УЈЕВИЋ

Дјачко дода

СРЕДЊА ШКОЛА „ДАНИЛО КИШ“

УМЈЕТНИЧКЕ СЛИКЕ ШКОЛИ

• Директор средње школе „Данило Киш“ Срђа Поповић 19. октобра организова свечану вечеру у новоотвореном школском ресторану за буванске сликаре

Том приликом Поповић је нагласио да је Будва постала и особени „град сликара“, а средња школа „Данило Киш“ је већ одавно препознатљива као место на којем се његује и усмjerava истраживање књижевно умјетничког дјела, а то би требало да се оствари и у другим областима лијепог, у сликарству првенствено. Уколико би зидове школе украсила дјела буванских сликара, каже

Поповић, направили би постакву која би потврдила постојање „града сликара“. Најважније је што би смогли, на овај начин могли да његујемо „чуло за естетску“ код наших ученика, да им пружимо другачији модел стварања од оних који им пружају произаични бувански живот.

Овај заиста лијеп начин сарадње започео је академски Саво Павловић, а наставио Бобо Словинић.

Прије учијују се и други бувански ликовни ствараоци, а школа је већ добила десетак слика од Јова Ивановића, Саве Павловића, Бобе Словинића, Јелене Паповић, Васе Никчевића, Ника Дулетића, Пура Ђурића, Пере Пићана, а радове су обећали Марица Кујевец, Милан Мандић, Бриле Мијач и Вујо Митровић. Овој акцији се прикључила и радна јединица „Буванске ривијере“ - Свети Стефан. А.К.

МАТУРСКА ЕКСКУРЗИЈА

• Крајем прошлог мјесеца 173 буванских мјештана, 9 професора и директор школе ишли на седмодневну екскурзију у Будимпешту

Сви ученици који су на крају III разреда имали задовољавајуће владање, а изразили жељу за путовањем, могли су да иду на екскурзију без обзира на материјалну ситуацију. Појединачни ученици школа је спонзорисала од 25 - 100% (25 ученика), а и ове године је Комерцијална банка, по традицији наградила најбољег матуранта - Николу Клисића. Екскурзија је реализована у организацији „Монтенегроекспresa“ и уз помоћ спонзора (Комерцијалне банке, СО Будва и ЈП Морско добро ЦГ).

Први дан екскурзије је протекао у путу, а ученици су ишли у Новом Саду где је организован колективни излазак у дискотеку хотела „Парк“.

Другог дана матуранти су са зајашњењем због задржавања на граници стигли у Будимпешту и након вечере посетили једну од најбољих дискотека у граду -

„Цитаделу“, која се налази на најљепшем брду у Будимпешти, одакле су могли да уживaju у прекрасном погледу на град.

Сјутрадан ученици су се упознали са културно-историјским и туристичким атракцијама града - Трг хероја, Елизабетин мост, Матијина црква, Рибарска кула, Цитадела. Поподне су искористили за вожњу метром и обиласак самог центра града.

Наредног дана посјећен је велики тржни центар „Полус“ и кинеска пијаца, а поподневне часове ученици су провели уживавајући у болоту хотелској понуди (хотел „Стадион“) - базен, сауна, куглана.

Пети дан био је предвиђен за посјету Сент Андреји. Водичи су упознали матуранте са историјским и културним значајем овог града (Благовештанска, Пожаревачка, Саборна црква, Трговачка улица, родна ку-

ћа Јакова Игњатовића и споменик Вука Карапића). Исте вечери било је организована вожња бродом и посматрање Будимпеште ногом.

Шести дан је проведен у путу са задржавањем на Палићу.

- Јединствено мишљење је, каже директор школе Срђа Поповић, да је ово једна од најуспјешнијих мјатурских екскурзија до сада на којој се није десио ни један експес. Први пут је и Наставничко вијеће дохвалило матуранте због „пријерног, коректног и достојанственог понашања јер су тиме очували углед школе, града и шире“. И овога пута показала се добром одлука Наставниког вијећа да ученици који су имали незадовољавајуће владање на крају III разреда не могу иći на матурску екскурзију, закључио је Срђа Поповић.

А. КОСТОВИЋ

ЈПУ „ЉУБИЦА В. ЈОВАНОВИЋ-МАШЕ“

ДЈЕЧЈА НЕДЈЕЉА

• Средином октобра у ЈПУ „Љубица В. Јовановић-Маше“ обиљежена дјечја недјеља.

Као сваке године била је у знаку едукативно-забавног програма. Овогодишњи поклон малишанима из сва три објекта будванског вртића од стране Зете филма био је дугометражни цртани филм „Медвједићи добре воље“. Такође у оквиру ове манифестације вртићани су имали прилику да виде представу Дјечјег позоришта из Подгорице („Ах, што све мора јадно дијете“) која је такође одиграна на Зета филму.

Ове године малишани из будванског вртића, група од 40 предшколаца, посјетила је Даниловград. Дан су провели у шетњи и обиласку града, те дружењу са вршњацима из даниловградског вртића. Ипак, највеће интересовање будвански вртићани су

показали приликом обиласка фабрике „Црногорија-коп“ и то одјељења за производњу слаткиша. Да би ужитак био потпун малишани су на крају добили по два чоколадица и кремиће.

Иако је завршена „Дјечја недјеља“ дјеци из вртића у Будви не фали забаве, те је 17. октобра изведена мајоничарска представа (2 представе у Будви и 1 у Петровцу за дјецу из Петровца и Светог Стевана), а 24. луткарска представа „Деда и унук“ Београдског дјечјег позоришта.

Ових дана у вртићу се врше припреме за „Јесењу свечаност“ која би требало да буде одржана почетком новембра. Програм ће се састојати од кратких тачака пред-

школске дјеце и наступа власпитача, а маске за ову прилику у знаку јесени су већ сашивене. Сваки објекат ће посебно обиљежити дане јесени.

Директорица вртића Весна Димитријевић наглашава да објекти спремно дочекују зиму јер је недавно обављен ремонт система за гријање као и оправка дрвеније у Будви, а поправљене су и кровне конструкције у Петровцу и Светом Стевану.

- Међутим, наш највећи проблем - недостатак простора - ове године посебно долази до изрхаја, каже Весна Димитријевић - јер сада долази већи број дјеце него протеклих година иако је број уписаных на нову прошлогодишњег. Покушали смо да утичемо на смањење тога броја инсистирајући на потврдама о запошљењу родитеља, али без успеха јер су сви донијели те потврде, а ми немамо могућност провјеравања. Идуће године морамо наћи неко друго решење јер је, заиста, немогуће обављати редовне активности под оваквим условима.

У вртићу се труде да дјеца не осјете проблем са којим се запослени боре. Сви су радници максимално ангажовани, повећан је број стручних радника, а власпитно-наставни план се одвија по плану.

А.К.

НАУЧИТЕ ДЈЕЦУ КАКО ДА ТРОШЕ НОВАЦ

Дјеца одрастају у окружењу родитеља који, често, купују ствари без размишљања, те они "примају поруку" да је сасвим у реду трошити, трошити... Већина дјеца прима такву или сличну поруку. Истраживања показују да наш став према новцу почиње да се формира још током друге године живота. Да ваша дјеца не би неразумно трошила новац лако не зарађује.

2. НАУЧИТЕ ГА ДА ШТЕДИ

Предложите дјетету да одаваја са стране неку количину новца од цепарца. Речите му да штеди за неку одређену ствар - бицикл или рођендански поклон за друга, сестру, брата - без обзира да ли ћете и ви учествовати у куповини или не.

3. ПОМОЗИТЕ ДЈЕЦИ ДА СМАЊЕ ТРОШКОВЕ

Један од начина да се смањи трошкови јесте мудрије

трошење. Покушајте да откријете шта ваше дијете највише купује, а онда направите разумнији предлог. На пример, ако дијете свакодневно троши новац за ужину у неком киоску поред школе, предложите му да ви направите сендвич и тако ће оно више уштедети.

4. НЕКА ВАША ДЈЕЦА САМА - ЗАРАДЕ НОВАЦ

Дозволите дјетetu да обавља кућне послове, за које ћете га ви наградити. Или, уколико је dovoљno одржано, помозите му да нађе неки посао за вријеме распуста. Дјеца која сама зарађују више ће цијенити тај зарађени новац.

Основна школа „Стефан Митров Љубиша“

ПОМОЋ ПОРОДИЦАМА ПОСТРАДАЛИХ

Поводом велике трагедије, која се додатно давати новац без добrog разлога. Уколико прерано потроши новац, немојте то награђивати. Дјецу треба научити да се новац лако не зарађује.

остали запослени у овој школи 675 марака. Највише новца издвојили су ученици трећих разреда - 536,50, затим шестих 461, а ученици седмих разреда 441,10 марака. Треба још рећи да је у акцији укључен и цијели град, али и Република. А. К.

ОБЕЂАНА ЗЕМЉА

Моје срце често сања златну земљу обећања.

У штој земљи, на све стране, шарче куле обећане.

А највише кула има у високим облацима.

У штој земљи пејзаж чине златна брда и долине.

Давно су нам обећани будућност срећне дане.

Зајршано као збиља златно доба изобиља.

Моје срце и сад сања златну земљу обећања.

Душан Ђуришић

ДРУГАР

Другар, што је златно што се жели, добар другар, то је животиције.

Другар, што је од плашиће чија, без другара, не постоји ића.

Добар другар, као браће се воли, без другара, и душа заболи.

Другар, што је срећа што не блиједи, без другара, живо мање вриједи.

Митар МИТРОВИЋ

РАНА ЈЕСЕН

Први дан септембра на прају је јесен, појкујела ћија, Отијада и кесијен.

Кукурузи зрију, нема Џурењака, у клујама школским Биће и Ћрвака.

Ујеку су бербе и оне ће Јроћи, Све су краћи дани, а све дуже ноћи.

Лисији љијења боју, Башће све Јразније, Убрзо ће слане и ноћи хладније.

Милован БАЈОВИЋ

У обиласку Даниловграда

Шарена страна

С КОПНА КА МОРУ

ЗЕЛЕНООКА

Почетак августа, још увијек љетњи сумрак, велики двоспратни аутобус „Европабус“ стоји на перону тачно у пола осам на релацији према Будви и Херцег Новом, окружен гомилом путника за море од седамнаест до десетак година по особи. Кондуктер и возач стављају у бункере велике путне торбе и кофере. Жагор. Смијех. Довикување. Па опет смијех. Ноћ је пред нама, ујутру смо пред плавом траком Јадрана. Неко ће преспавати, неко неће ока склопити. Гледам у своју бијелу кожу као да је туђа. Нисам честито ни „пишну“ сунца бар на тераси, колико да не изгорим кад се тамо бацим на плажу.

- Идемо, идемо - позива возач путнике. Заузимам своје место. До мене крај прозора дјевојка, прна коеа, бијела трака преко, зелене очи и широка, лијепо скројена усна. Мало раскопчана мајица указује на лижју долину испод. Наслућујем и двије наригушене брадавице.

- Здраво! (Хоћу да ухватим њен поглед, али он остаје прикован негде напољу). Хај, здраво!

- ...
- Ја сам Стефан.
- Здраво. (То је рекла као да говори неком испод сједишта)
- До Будве?

- ...
- Ја до Херцег Новог. Хоћеш жваку? Не? Имаш ли друштво? (На ово питање и не очекујем богоznакакав одговор, али остајем упоран) Сама си?

- Можда
- А, да, мислио сам да си глувонијем. (Ова моя опаска је тјера да окрене лице према мени. Какве зелене очи!)
- Шта хоћеш?
- Ништа. Онако, да разговарамо. Смета ти?
- Можда.
- Да ћутим?
- Твој проблем.
- Е, баш нећу! (Њена рамена се скупљају као да се брани од несносне напasti. А мени је све

мање стало до приче, али нервира ме њена одбојност.)

- Па ти причај.
- О чему? Јеси ли за неки виц?
- ...
- Да ти отпјевам нешто? (Музика је и онако прегласна, удави ме Аца Лукас)

- ...
- Ипак си глувонијем. Или уображен. Да ти није дечко забранио да причаш са непознатима?
- Можда.
- Бућаћеш цијелу ноћ?
- Можда ћу да читам. (Помало јој се језик развезује)
- Слабо је свијетло.
- Видим добро.
- Је ли? А видиш ли мене? (За кратко ме окрзе погледом)

- Видим, па шта?
- Како ти изгледам?
- ...
- Мислиш да си виђала и боље у зоолошком врту? (Ту опажам да се смије, образи јој се набирају или лице је и даље окренuto прозорском стаклу).

- Ја сам Стефан.
- Драгица.
- Ученица?
- Продавачица.
- У неком бутику?
- Да.
- Докле идеши?
- Херцег Нови. Код друугарице.

- Сама си?
- Не.
- Него? (Окрећем се околи, али...)

- Ту си ти. За двојицу.
- Мислиш, досадан сам за двојицу?
- Ако ти кажеш.
- Знао сам једну Драгицу, али није била лијепа као ти. Није имала зелене очи.
- Није ни неки фазон.

- Али увијек пали. Знаш зашто? Звучи као фраза, а у ствари је истина.
- Шта је истина?
- Да си лијепа. И ја птујем сам. Можда би...
- Можда једног лијепог дана.
- Да, да, ујутру рецимо. Или поподне?
- ...
- И даље мислиш да сам досадан?

- Ако ти кажеш.
- Мало се плашим путовања, нарочито кањоном Мораче. Увијек се чврсто ухватим за шипку. (Спуштам поглед на ниже) Или за неку лијепу руку.

- Чију? Моју, на пример?

- Да! (Лако јој додирујем надланицу и не очекујем да ће ме трпjetи. Али чуда, рука не измиče) Имаш лијепу кожу.

- „Đera di kipre“.

- Ја сам за нешто јефтиније.

- Шта?

- Рецимо сок. Или еспресо са млијеком.

- ...
- Каснило десет минута. (Возач најављује заштиту док нешто не прочепкају по мотору) Да изиђемо и попијемо нешто?

- Не.

- Јеси ли за сендвич?

- Имам у торби.

- Нећеш да делиш?

- Не.

- Твој проблем.

Више ништа не говорим. Чак је и не гледам. Узимам „Спортски журнал“ и буљим у слова. Она почивије полако да се врпољи. Намијештајају јој се коси. Затим блузу. Нешто тражи по ташни. Возач нас обавјештава да ћемо каснити бар још пола сата. Устајем нагло и излазим напоље. Баш ме брига за њу. Застајем поред једног дрвета и палим цигарету. Већ је забраздило вече.

- Имаш упаљач?

- ... (Прицајујем јој цигарету, али не одајем ништа што ће бити упозорило да ми је драго што је изашла напоље и стала крај мене)

- Имаш сат?

- Имам. Зашто?

- Да не закаснимо.

- Ако ти кажеш. (Узимам мешавину у руку и води према клупи испод жалосних врба. Почињем да се надам да ће овај аутобус каснити бар цио сат. Под врбом је већ са свим мраком. Само љење очи сијају као зелена ватра. Што ти је живот... живот је лијеп).

Брана НИКОЛИЋ

АФОРИЗМИ

- Да нам није сопствених глава, торбе би нам одавно биле празне.

- Милошевић је међу првима прокрчио пут у Европу.

- Ако изузмемо први по-глед, љубав је слијепа.

- Црна Гора се увијек уздала у се и у своје Крусе.

- Милошевића не смије нико да бије.

- Брат је мио, ма у којој странци био.

- Док је кучака биће и нерања.

- Ако је политика курва, политичари су курвени синови и ту имамо један континуитет.

Комијен БУЛАТОВИЋ

- Неки су постали од мајмуна а неки су остали мајмуни.

- Муватор обично има посласа са мувама без главе.

- Они што нису били у прилици били су у неприлици.

- Неће ни оно што може, може му се.

- Спао му је камен са срца, више главе.

- Није био при парама, али јесте при себи.

- Убио је многе - у појам.

- Немам стрлења, нисам риболовац.

- Били су суђени, али не једно другом.

- Већина жена своје мужеве, уместо у срцу, носи на глави.

- Најлакше је бити оно што јеси, само што то није увијек у моди.

Милица ЧУЛИЋ

МАКНИ СЕ, БРЕ, ОТСУД ЗНАМ
ДА НИЈЕСИ НА ХАШКОЈ ОПУЖНЦИ?

ЧУДО ОД ЂЕТЕТА

Био чудо од ђетета:

са непуних седам љета
тај је знао ко му смета,
коге треба да се клања,

а од кога да се склања,
коге треба ногу слепести,
са киме со и хљеб јести,
а ко да му буде мета
коју треба да решета -

био чудо од ђетета!

Прорицали отац, мати:

- Далеко ће дугурати,
јер зна брзо све да схвати!

Расло чудо од ђетета...
Нема школе, факултета,
али њему то не смета.

Што је с њиме даље било?

Пророштво се испунило:
дугурала наша дика
до добра - душници!

Душан ЂУРИШИЋ

ИСТРАГА КОЗА

Историјске збиије на џочешку друге половине 20. века

Године педесетинеке,
не сјећам се којег љета,
стиже наредба строга
директно из комитета.

Козе под хитно смаћи,
без сентимента лажног,
кровнике шума и воћа,
непријатеља државе важног!

Тако је отприлике
стајало у директиви.
Зар баш да се истражи
божији створ живи?!

Шта то блебећу тамо,
ко то тамо приђи!
ко се то усуђује
да наше козе раскрди?!

Коза нас је отхранила,
кози хвали, много хвали!
Гинућемо за спас коза,
за спас козјих идеала!

Такав став заузесмо,
за козе љубави пуни,
све док селом почеше
вршљати жбира, шпијуни.

И милиција нешто учеста,
однесе ћаво шалу:
турисмо под нож козе,
сваку, без Рогу малу.

Њу смо скривали свуда,
за њу се молили Богу,
зборили: о драги Боже,
сачувај бар малу Рогу.

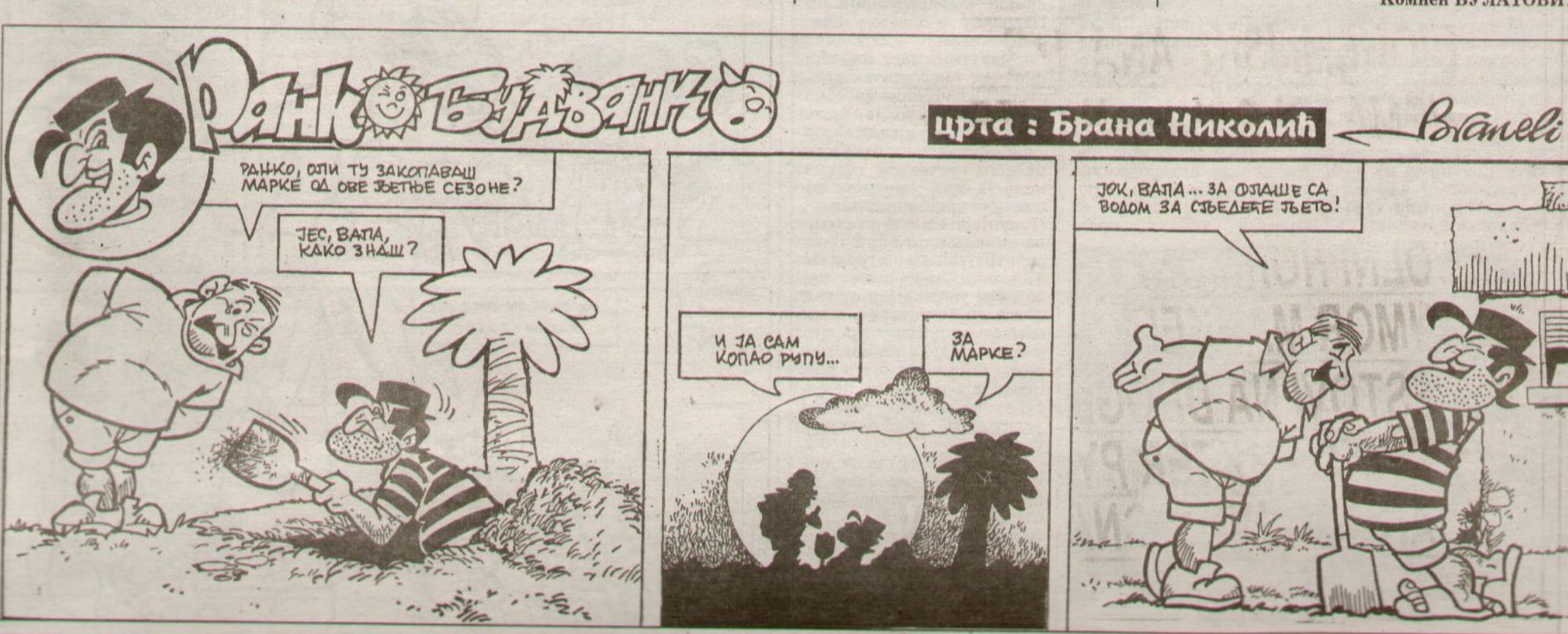
Цијелу дугу зиму,
а зима бjeше оштра,
скривасмо малу Рогу...
Коза Ностра, Коза Ностра.

На прољеће смо морали
заклати Рогу од голог стра.
Држава одахну мало...
Коза Ностра, Коза Ностра.

Комијен БУЛАТОВИЋ

црта : Брана Николић

Braneli

КЊАЗ МИЛОШ

БУКОВИЧКА БаЊА – АРАНЂЕЛОВАЦ

ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

Минерална вода Сокови

Пића других производача

Продајни центар у Ластви грбальској
тел. 086/451-297, тел/факс 452-518
Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
тел. 086/452-378

B VANEX
производња, експорт-импорт, инжењеринг,
туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
АДАПТАЦИЈЕ

85 310 БУДВА, Приморски баталјон 10,
тел/факс 086/452-790, тел. 451-764

BIONEMIJSKA LABORATORIJA
BONA-LAB

Трг Краља Николе 6. Подгорица
tel. 081 264989 mob. 069 424081
e-mail: bonalab@cg.yu

БИОНЕМИЈСКЕ АНАЛИЗЕ
HEMATOЛОШКЕ АНАЛИЗЕ
HORMONI ШТИТНЕ ЖЛИЈЕЗДЕ
POLNI HORMONI
TUMOR MARKERI
TESTOVI NA DROGE
HELIKO BAKTER PYLORI
VANIL MANDELICNA KISELINA

ЕЛМОС
БУДВА

тел. 086/452-762, 452-280, 452-285
факс 086/451-320

ОДБОЈКА

ПРВА САВЕЗНА ОДБОЈКАШКА ЛИГА

ПОБЈЕДА НА СТАРТУ ПРВЕНСТВА

• На премијери овогодишње одбојкашке првенсте одбојкаши "Будванске ривијере" ујаснили и побједом искрштили у Ивањицу екипу "Итисон".

У адаптираној дворани МСЦ, која од ове сезоне може да прими 1800 гледалаца, изабраници тренера Веселина Вуковића добро су започели утакмицу и након 40 минута игре водили су 20 у сетовима. Резултат другог сета 25:16 највећи је ослива однос снага између ове двије екипе. Марковић, Перешић, Козић и другови лако су освајали поен за поеном. Стекао се утисак да су играли онолико колико им је било потребно да прва два сета пријеш у своју корист. И када се очекивала сигурна завршила десило се нешто што сасвим сигурно око 700 љубитеља одбој-

ке у сали МСЦ није очекивало.

Трећи сет тренер Вуковић уместо техничара Козића започео је и одиграо са младим Марови-

ћем, а Горану Воркапићу, новопридошлом појачају на место коректора, повјерење је указао уместо за игру нерасположеног Младена Мајдака. Слиједи пе-

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА - ИТИСОН
3:1 (25:20, 25:16, 19:25, 25:20)

Будва, Дворана МСЦ
Гледалаца око 700. Судије Давидовић и Миљковић (Београд)

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА: Перешић, Марковић, Лазић, Мијовић, Козић, Воркапић, Кардаш, Томић, Мајдак, Јановић, Затрић, Маровић.

ИТИСОН: Мачужић, Перешић, Чоловић, Миливојевић, Перешић, Наковски, Стаменић, Јањушевић, Стојковић, Аврамовић.

ПРВА САВЕЗНА ЛИГА - ДРУГО КОЛО

ПОБИЈЕДИЛА ОДБОЈКА

• Одбојкаши "Будванске ривијере" били бољи, али и срећнија екипа • утакмица јуна неизјесност и преокрећа • Борба на паркету, али и на тренерским клубама

У дербију другог кола Прве одбојкашке лиге саставе су се тренутно двије најбоље југословенске екипе, актуелни државни шампион и освајач Купа Југославије. У утакмици пуно преокрета, добрих потеза, добро спремљеној тренерској тактици, побједа је припала бољој, можда и срећнијој, екипи "Будванске ривијере".

Прва два сета припадају Будванима, а трећи и че-

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА - "БУДУЋНОСТ"
3:2 (25:20, 26:24, 22:25, 21:25, 15:12)

Дворана МСЦ, гледалаца око 1000
Судије: Јовановић (Београд) и Мурић (Ужице)

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА: Перешић, Марковић, Лазић, Мијовић, Козић, Воркапић, Кардаш, Томић, Мајдак, Јановић, Затрић, Маровић.

"БУДУЋНОСТ": Стевић, Чајић, Радић, Данубић, Рапковић, Ивковић, Карић, Кобиљски, Илић, Живковић, Поповић и Драгаш.

ЈОШ ЈЕДНО ПРИЗНАЊЕ ОДБОЈКАШИМА "БУДВАНСКА РИВИЈЕРЕ"

ПЕРОШЕВИЋ, ЗАТРИЋ И МАЈДАК
НА СПИСКУ СЕЛЕКТОРА ГАЈИЋА

На ширем списку тренера сениорске репрезентације Југославије олимпијских победника, Зорана Гајића за Светски куп који ће се крајем новембра одиграти у Јапану нашла су се и тројица одбојкаша "Будванске

ривијере": Часлав Перешић, Хамза Затрић и Младен Мајдак.

Ово је још једно признање шампиону Југославије "Будванској ривијери", међутим, изненађује да се на ширем списку није нашло

и име Милана Марковића, средњег блокера, који је са репрезентацијом одрадио комплетне припреме пред Европско првенство. Можда је на истом списку било мјеста и за либера Небојшу Јановића, међутим

селектор Гајић доказао је својим десетогодишњим радом да му је успјех репрезентације Југославије на првом мјесту, па сходно томе морамо имати повјерење у његов рад и његове одлуке.

БУДВАНИ ЛАКО ПРЕСКОЧИЛИ ПРВАКА КИПРА У ТОП ТИМ КУПУ

ЛАК ПОСАО ЗА "БУДВАНСКУ РИВИЈЕРУ"

• Одбојкаши "Будванске ривијере" са још једним поеном у једном сету да ухвате преко 19 поена. Међутим и поред разлике

у квалитету играчи југословенског првака озбиљно су

схватали свој посао и кипарској публици показали како

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА - "ФАМАГУСТА"
3:0 (25:22, 25:17, 25:19)

Будва, 14. октобра
Дворана МСЦ, гледалаца око 800
Судије: Виктор Селбаштан (Украјина) и Ђук (Југославија)

"Будванска ривијера": Перешић, Марковић, Лазић, Мијовић, Козић, Воркапић, Кардаш, Томић, Мајдак, Јановић, Затрић и Маровић.

"Фамагуста": Адамов, Милеос, Христов, Христодуло, Јанидис, Мантзијанлос, Фампакас, Сијапанис, Фулијас, Тесакирис, Фелас.

у ствари игра шампион олимпијских првака.

Седам дана касније у дворани МСЦ Будвани су узвратили гостопримство екипи "Фамагусте" и на Кипарих испратили поново са максималних 3:0. У узвратној утакмици тренер Веселин Вуковић прилику да се радује међународној побједи указао је и резервним играчима: Маровићу, Мијовићу, Лазићу, Томићу и Воркапићу што су они на најбољи могући начин искористили.

очекивало дошли су до четврте узастопне првенствене побједе. Гости из Смедерева у прва два сета били су равнopravan противник актуелном шампиону. Међутим у наставку утакмице одбојкашима

"Смедерева" је понестало снаге, а Козић, Перешић, Јановић и другови заиграли су на нивоу својих могућности па је све дошло на своје. Трећи и четврти сет били су само пукформалност.

РУКОМЕТ

РУКОМЕТАШИ "БУДВЕ" ДЕСЕТКОВАНИ ЗАПОЧЕЛИ
ОВОГОДИШЊЕ ПРВЕНСТВОСА НОВИМ
ТИМОМ У НОВЕ
ИЗАЗОВЕ

• На преблог РС Србије дошло до реорганизације лиге • Осам суштварних играча каријеру наставили у другим клубовима • И поред тоја тренера Божовића не најушишшији

и Кавецић покушати да каријеру наставе у новосадским лигашима.

- Доста ослабљени ушли смо у овогодишње првенство. Без обзира на реорганизацију лиге конкуренција је остала изузетно јака. То најбоље илуструје податак да се на крају прошлогодишњег првенства чак шест клубова из Црне Горе нашло у самом врху табеле. Играчима који су напустили наш клуб желим пуно среће у наставку играчке каријере, сигурној да ће се већина њих послије или чак у току студија вратити поново у клуб. Са дosta подмлађеним саставом у овогодишњем

другој рукометној лиги - група Запад - почело је у реорганизованој лиги. На преблог РС Србије другога савезна рукометна лига - Запад подијељена је на дводесет лиге: једну коју сачињавају клубови из Црне Горе, а другу у којој се надметају клубови из Србије. Правци лига у утакмици плјеј-офа ће се за прво место и пласман у Прву савезну рукометну лигу.

Рукометаша Будве, традиционално, припреме су почели половином августа мјесеца на спортским тенимима Бечићке плаже, да би потом завршиле припреме одрадили у дворани МСЦ.

У односу на прошлогодишње првенство нови тим РК "Будва" ослабљен је за осам стандардних играча. Наиме, Драган Вукадиновић спортистичку афирмацију потражио је у екипи "Берана", а најбољи стријелац клуба Милош Милошевић потписао је двојну регистрацију са "Металопластиком" из Шапца. Због обавеза на факултету Калаштишту, Ивановић и Половић наступају за неке од београдских клубова, док ће Кртолица, Стаматовић

и одласци на првенство утакмице у шаторима Југославије, овако у новооснованој лиги "Никшић" ће им бити најудаљеније гостовање.

ШАХ

ЗАВРШЕНА ДРУГА ШАХОВСКА ЛИГА У ЛЕСКОВЦУ

БЕСПАРИЦА ОДЛУЧИЛА
О ПЛАСМАНУ "ШАХМАТИКА"

• "Шахматику" недостајало још један поен за доношење најбољег првака у овогодишњем

шаховском првенству. Утакмица је уједно била и финални меч између "Шахматика" и "Београда". Стручни судијски одбор је узимајући у обзир итогове претходних утакмица, утврдио да је победа у овогодишњем првенству уједно и за "Шахматику".

Послије завршетка другогодишњег надметања "плаве" групе које је одиграно у Лесковцу, шахматисти "Шахматика" недостајало је само један поен да остваре циљ - пласман у плјеј-оф, када би у доигравњу покушали изборити првогодишњи статус, па познаваоци шаховских прилика оправдано постављају питање: да ли су беспарица или пех зауставили пулене Миша Радоњића на путу ка Првој савезној шаховској лиги?

- Три кола прије краја, тачније послије осмог кола, били су убедљиво први са 26 поена, а у преостало два кола имали релативно лаке противнике, тако да нам је пут ка плјеј-офу био отворен.

Међутим, тада су за мене настали најтежи тренутци. Када су се сви радијали, јер је узлога зарадовања било на претек, ја сам се нашао у деликатној ситуацији - видно узбуђен започиње своју исповјест предсједник

клуба Миша Радоњић и наставља - ваљало је обезбиједити средства за играње плјеј-офа. Нисам чекао ни часак. Латио сам се телефона и почeo

окретати телефонске бројеве у Будви: од Скупштине општине до многих предузећа и појединача. И тек тада сам схвatio да никоме у Будви

није превише стајало до нашег успјеха. Нисам имао избора. Савјетовао сам мојим играчима да у преостало два меча уђу растерене без императива убедљивих побједа.

Жао ми је што нашу снагу нисмо одмерили у плјеј-офу, али другачије

се није могло - завршио је Радоњић.

ТАБЕЛА: "Београд - Логор" 35,5. "ГОША" 34,

"Шахматик" 33,5, "Спартак" 31, "Керамика" 30,5,

"Енергопројекат" 30,

"Лехел Банат Семе" 29,5,

"Ниш" 28, "Агроном" 27,5, "Дубочица" 25,4,

"Иванград" 22.

Припремио:

Драган КЛАРИЋ

Четврто коло одбојкашке лиге

ТЕЖЕ НЕГО ШТО СЕ ОЧЕКИВАЛО

„Будванска ривијера“ - „Смедерево“ 3:1 (28:26, 22:25, 25:13, 25:18)

Дворана МСЦ, Гледалаца око 800. Судије: Симуновски (Бар) и Франц (Љубљана)

„Будванска ривијера“: Перешић, Марковић, Лазић, Мијовић, Козић, Воркапић, Карадаш, Томић, Мајдак, Јановић.

Одбојкаши „Будванске ривијере“ знатно теже него што се

БОЋАЊЕ

БОЋАРИ „МАИНА“ ЗА СЕДАМ ДАНА ОСВОЈИЛИ КУП ЈУГОСЛАВИЈЕ И ПОСТАЛИ ДРЖАВНИ ПРВАЦИ

ДВИЈЕ ТИТУЛЕ СТИГЛЕ У МАИНЕ

Боћари и чланови управе са шампионским ћехаром

Боћарски клуб „Майна“ златним словима исписао је нове странице будванског боћања. У занимљивом финалном мечу Купа Југославије, пуном обрта и са драматичним завршетком боћари „Майна“ побједили су „Земун“ са 8:4. Послиje дисциплине „тројке“ гости из Земуна повељи су са 2:0 (результат у дисциплини био је 10:8), „Майна“ су изједначили на 2:2 послиje дисциплине „пар“ (13:1), да би потом побједила у „прецизном избијању“ (25:8) и „брзинском избијању“ (34:17) повели са 6:2. У дисциплини „круг“ „Земун“ је био бољи и смањио резултат на 6:4 и меч учи-

нио занимљивим и неизвјесним. Одлука о освајачу Купа пала је у дисциплини „појединачно“ која је била неизвјесна до краја. Ипак, домаћи су били бољи (13:1) и са два нова поена поставили коначан резултат 8:4 и тако постали нови побједници Купа Југославије.

Да су тренутно најбољи у Југославији боћари „Майна“ потврдили су само пар дана касније када су у Херцег Новом, у узвратним мечевима финала

плеј-офа државног првенства уједно са свладали свој противнике и окитили се титулом државног првака. Боћари „Козаре“ из

Београда у „град мимозе“ допутили су као апсолутни фаворити, са два бода предности, послиje првих мечева плеј-офа одиграних у Београду. Да тренутно немају премза у Југославији боћари „Майна“ доказали су управо у мечу са „Козаром“ када су извојевали рекордну победу 12:0.

За екипу „Майна“ новог шампиона и побједника Купа Југославије у боћању, наступили су:

Владимир Минић, капи-тент, Миљутин Вуксановић, Петар Петковић, Мирослав Петковић, Предраг Кривокапић, Војислав Рашовић и Миладин Јелача.

РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА

МЕЂУНАРОДНИ ТУРНИР „ОЛИМПИК САРАЈЕВО 2001“

УСПЈЕХ ВРИЈЕДАН ПАЖЊЕ

- Младе шакмичарке из КРГ „Будва“ освојиле три бронзане и једну сребрenu медаљу
- Јована Дејановић ћој је први јула судила на међународном турниру

Младе такмичарке клуба ритмичке гимнастике „Будва“ на Међународном турниру „Олимпик Сарајево“ који се почетком септембра одржао у хали „Фатима Гушић“ у Сарајеву освојиле су првогршт медаља: три бронзане и једну сребрenu. У конкуренцији /90 годиште Ана Радуловић освојила је друго место и бронзану медаљу, а Милица Мајкић, Марија Филиповић и Милица Ђукић у својим категоријама окитиле су се бронзаним одличјима. Ово је још једна потврда да се у једном клубу ове врсте у Црној Гори ради систематски, прије свега

стручно.

- Више сам него задовољана наступом мојих такмичарки у Сарајеву - казала је тренер Весна Радовић. Мало је фалило да у Сарајево уопште и допутијем због силних проблема које смо имале током пута. Ово је било прво веће чекчење многим такмичаркама, тако да је и трема урадила своје. Турнир у Сарајеву ће ми послужити као генерална проба пред државно првенство које ће се наредног мјесеца одржати највероватније у Београду.

Као и многи спортски клубови у Будви и овај

мали, али не и по резултатима, спортски колектив сучен је са финансијским проблемима.

- Захваљујући помоћи и разумјевању родитеља успјевамо да сакупимо финансиска средства неопходна за наше основне активности, када и та помоћ нестане незнам шта ће бити са клубом - рекла нам је на крају творац и тренер Клуба Весна Радовић.

На турниру у Сарајеву по први пут једно међународно такмичење судила је бивша такмичарка, сада тренер, Јована Дејановић.

УКРАТКО

Одбојка
Права савезна лига-III коло
„Млади радник“-“Будванска ривијера“
2:3 (23:25, 26:24, 19:25, 25:19, 6:15)
Републичка лига-мушки
I коло
МНТ (Пљевља)-“Будванска ривијера“ II
0:3 (20:25, 15:25, 23:25)
II коло
“Будванска ривијера“ II-“Ник волеј“
3:0 (26:24, 25:20, 25:22)
III коло
“Будванска ривијера“ II-“Ибар“ (Рожаје)
3:0 (25:18, 25:15, 25:12)
Републичка лига-жене
“Будванска ривијера“-“Никшић“
0:3 (13:25, 20:25, 23:25)

Кошарка
Права Б кошаркашка лига
II коло
“Ибон“ (Никшић)-“Могрен“ 83:80
III коло
“Могрен“ - “Тина Там“ (Бар) 97:92
Фудбал
Друга лига-Запад-група Југ
XI коло
“Петровац“-“Могрен“ 0:5
Рукомет
Друга лига-Запад-група Црна Гора
III коло
“Будва“-“Морнар“ 22:27
III коло
“Цепелин“ (Цетиње)-
“Будва“ 32:18

КОШАРКА

ПРВА Б ЛИГА КОШАРКАША

УТАКМИЦА ЗА СВЕ СЛАДОКУСЦЕ

„Могрен“ - „Лавови“ 063 84:76

Медитерански спортски центар. Гледалаца око 400

„МОГРЕН“: Дулетић 6, Томашевић 16, Вујовић 11, Фатић 6, Шкулетић, Микић 2, Рајковић, Тмушин 22, Боричић 15, Симоновић 8, Божковић, Лаковић 24

„ЛАВОВИ 063“: З. Поповић 14, Хабуш 2, Б. Поповић

„Лавови 063“: З. Поповић 14, Хабуш 2, Б. Поповић

вић, Марковић, Перак, Ко-сановић 14, Пејовић 13, Марјановић, Војиновић 2, Карапетровић 9 /4-3/, Јанковић 24

Оддавно љубитељи кошарке у Будви нису уживали у једној кошаркашкој представи као у премијерној утакмици овогодишњег првенства Прве Б лиге од-

гиране између „Могрена“ и „Лавова 063“ из Београда. Капитен Дулетић и другови демонстрирали су све драки и чари кошаркашке игре па су на крају утакмице за приказане мајсторије промогласним аплаузом били награђени од преко 400 поклоника кошарке.

ФУДБАЛ

ДРУГА ФУДБАЛСКА ЛИГА - ГРУПА ЈУГ

„БУДУЋНОСТ“ КАЗНИЛА „МОГРЕНОВЕ“ ПРОМАШАЈЕ

• Фудбалери „Могрена“ нису искористили шеренску иницијативу у првом полуувремену • Кайштен Марко Пима промашио једанаестерац

• „Будућност“ преузела врх шабеле

Неписано правило у спорту каже: послиje првога стопостотног пријеција, сlijedi казна. Да је то тако, набоље су се увјерили фудбалери „Могрена“ у дербију 8. кола у супрету са „Будућностю“. Послиje стопостотног шанса, код резултата 1:1, када, капитен Пима није иско-

ристио једанаестерац, фудбалери из Подгорице из двије полуушансе постигли су два поготка и заслужено са 18 метара довољно својим увођењем. Додуше, Ратко Зец за промашију приликом фудбалере „Могрена“ стигла је и на почетку утакмице. Након

промашија Ратка Зеча у 2. минути, усlijedila је казна шест минута касније када је десни бек „Будућности“ Станојевић шутем са 18 метара довољно својим увођењем. Ако се томе дода и искосирањем једанаестерац код резултата 1:1, тиме је свака прича уназад испричана. Нама остаје једино да из пораза извучемо поуку и тако нешто у наредним колима не поновимо прокоментарисајући тима тренер Мојсиловић.

- Када један тим промаши текијко идејнијак примијека, који никоју није извршио у првом полуувремену, онда је пораз неминован. Ако се томе дода и искосирањем једанаестерац код резултата 1:1, тиме је свака прича уназад испричана. Нама остаје једино да из пораза извучемо поуку и тако нешто у наредним колима не поновимо прокоментарисајући тима тренер Мојсиловић.

„МОГРЕН“ - „БУДУЋНОСТ“ 1:3 (1:1) Будва, стадион „Лујови“

Гледалаца око 1000 Судија: Михаљевић (Подгорица)
Стријелици: Ратко Зец у 10. минуту за „Могрен“, Станојевић у 8. Петковић у 58. и Вујовић у 81. минуту.

Жути картон: Никчевић („Могрен“), Вујовић и Љубић („Будућност“)

„МОГРЕН“: Ђубавић 5, Божковић 7, Чалић 5, Ескић 5 (Никчевић 5), Јованчић 6, Павловић 6, Станојевић 6, Глушчевић 5 (Зец 1), Зорјац 6 (Мајушић 6) Ратко Зец 7

„БУДУЋНОСТ“: Љубић 6, Станојевић 7 (Раде Зец 1), Лекић 6 (Мајушић 6), Буровић 6, Вуковић 7, Бабовић 7, Пантовић 6, Јукић 6 (Петковић 8), Ковачевић 7, Вујовић 7.

ДРУГА ФУДБАЛСКА ЛИГА - ГРУПА ЈУГ

„МОГРЕН“ И „ПЕТРОВАЦ“ НА НИВОУ ОЧЕКИВАЊА

• Много шеше нећо је очекивало фудбалери „Могрена“ у шесетом колу на свом шерену побиједили екију „Забјела“ са 2:1 • По изузетно клизавом и шешком нају турниру, играчи „Могрена“ повели головима Станишића (28) и Војводића (29) да би ишта „Забјела“ Петковић у 57. минуту постигнуо коначан резултат

Бијelog Поља постигао је Бабача у 84. минуту. Победносни серији „Петровца“ прекинуо је „Челик“ побједом у 8. колу у Никшићу. Играчи „Петровца“ добро су се бринили у првом полуувремену. Међутим домаћи фудблери, Брукуљац (57) и Кривокапић (68) искористили су двије грешке одбране фудбалера из Петровца и дојијели заслужену побједу

Као да је пораз у Никшићу уздрмalo редове новог друголигаша из Петровца. У ковишијском дербију, између „Петровца“ и „Морнара“ Голишић и другови морали су се задовољити само једним бодом.

„Петровадац“ је повео голом Љуцовића у 60. а између пораза и победе је Радоњић у 81. минуту.

И у наредном, десетом, колу играчи „Петровца“ задовољили су се подјелом бодова играјући иерархију. На гостујућем терену са ишоријском „Младости“.

Припремао
Драган КЛАРИЋ

Информатор**Приморске новине****Приморске новине**

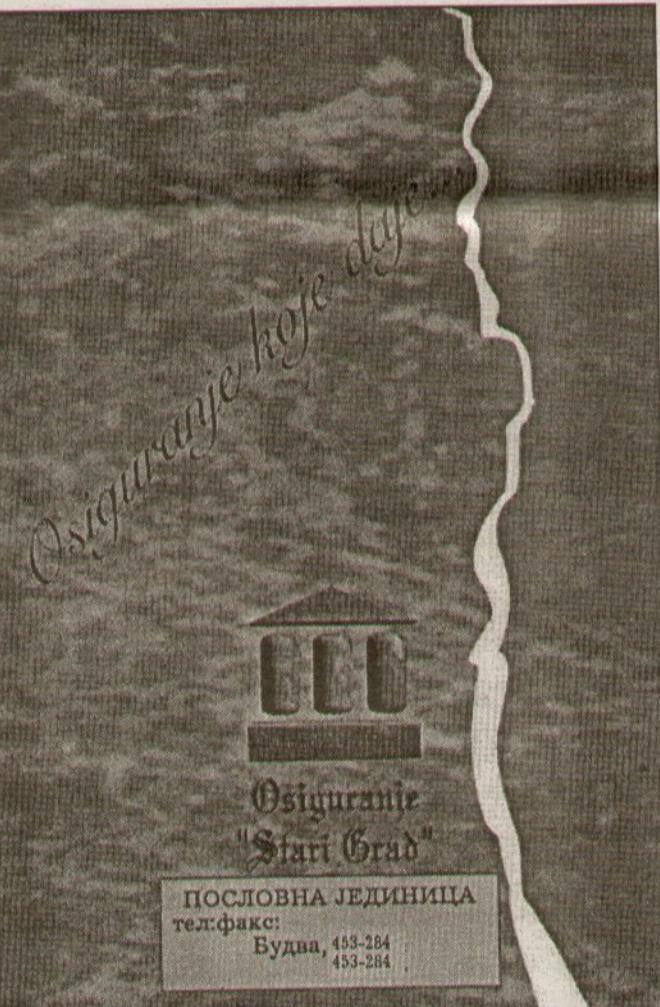
се не читају само један дан

Приморске новине

се читају цијелог мјесеца

Приморске новине**Приморске новине**

су ваше новине!

METRO

сваког дана од 9,30 - 21,30

• велики избор робе из програма:

- аудио
- видео
- антенско-сателитски
- телевизија
- подни и зидни носачи
- тв (свих димензија)
- аудио и видео
- осветљења:
- тунгстен

• велики избор игара:

- консултант
- пи си
- празници
- празни мини дискови
- тдк аудио касете
- телевизије:
- магична крпа
- бризко
- астониш програм

Топлишки пут 6.б.
85310 БудваТел: 086-451-490
069-025-497**Вјесник матичара**

Од 21. СЕПТЕМБРА ДО 20. ОКТОБРА 2001. ГОДИНЕ

РОЂЕНИ

Владан Витезовић (Жељко и Лидија), (ЦЕТИЊЕ), Андријана Мићовић (Веселин и Оливера), Иван Бујковић (Драган и Илинка), (БАР), Дајана Јелић (Милан и Данијела), Матија Миковић (Зоран и Мирјана), Илија Станковић (Драган и Наташа), Иван Лазаревић (Светлана), Борис Мартиновић (Саво и Сњежана), (КОТОР)

ВЈЕЧНАНИ

Томислав Ђуковић и Олга Цветиновић, Јован Вујовић и Марија Марковић, (ПЕТРОВАЦ), Будимир Обрадовић и Јована Комљеновић, Предраг Самарџић и Силвија Маринковић, Милош Ђачић и Милка Ђоковић, Ђурица Чејовић и Данијела Чолић, Предраг Мартиновић и Мирјана Маркушић, Данко Пјаца и Драгана Станковић, Драган Склепдер и Саша Радуловић, Јово Шољага и Данијела Лукачевић, Горан Табаш и Славица Булајић, Предраг Вуковић и Кристина Стјепчевић, Радоје Бабовић и Александра Кажанегра, Блажко Поповић и Маријана Јовић, Ђорђе Црвенцица и Јелена Ташић, Божидар Вујачић и Миланка Дракуловић, Филип Балевић и Бранислава Лончаревић, Горан Ђуричковић и Кристина Петровић, Александар Ђордовић и Снежана Бацковић, Дејан Ковачевић и Габријела Зајац, Pero Микић и Светлана Радојчић, Перешица Станковић и Маја Ђијепановић, (БУДВА).

УМРЛИ

Вјера Тимотијевић (1951), Марица Грегорић (1913), Крсттина Мартиновић (1921), Божидар Радановић (1945), Саво Зечевић (1929), Зорка Шпадијер (1914), Предраг Ристић (1926), Јелена Видовић (1945), Ведрана Видовић (1987), Драгана Кондић (1987), Денис Квасниј (1985), Вања Дракуловић (1987), Марко Поробић (1940), Стеван Вукаловић (1938), Киће Кустудија (1925), Јубица Калуђеровић (1926).

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ**ПОНЕДЈЕЉАК**

- 8.00-12.00 Јутарњи програм
- 7.30 VOA/Voice of America/
- 8.15 Најава програма
- 8.30 Укључење АМСЦГ
- 8.45 Блок информација
- 9.00 Лични огласи
- 9.05 Информације
- 9.20 Рецент јутарњег програма
- 9.30 Времеплов
- 9.50 ШИШ
- 10.00 Вијести
- 10.10 Отворени студио
- 10.45 Блок одјавних информација
- 10.55 Пословни огласи
- 11.15 Хит дана
- 12.00 Вијести
- 12.05 Лични огласи
- 12.05-12.15 Хит дана, недјеље, мјесеца; Најава програма
- 12.30 Култура
- 13.25 Најава RFE
- 13.30 RFE/Radio Free Europe/
- 14.30 Пословни огласи
- 14.40 Лични огласи
- 15.00 Вијести
- 15.15 Времеплов
- 15.25 Одјава екипе
- 15.30 Новости РЦГ
- 16.00 Најава екипе и сатнице
- 16.05 Спортска сриједа
- 17.00 Вијести
- 17.05 Лични огласи
- 17.20 Пословни огласи
- 17.30 Будванска хроника
- 18.00 Radio cinemania
- 19.00 Вијести
- 19.05 Лични огласи; Хит дана, недјеље, мјесеца
- 19.15 Контакт програм
- 19.40 Пословни огласи
- 19.15 Одјава екипе
- 20.00 Вечерњи програм
- 24.00-07.30 Музика из студија

ЧЕТВРТАК

8.00-12.00 Јутарњи програм

7.30 VOA/Voice of America/

8.15 Најава програма

8.30 Укључење АМСЦГ

8.45 Блок информација

9.00 Лични огласи

9.05 Информације

9.20 Рецент јутарњег програма

9.30 Времеплов

9.50 ШИШ

10.00 Вијести

10.10 Отворени студио

10.45 Блок одјавних информација

10.55 Пословни огласи

11.15 Хит дана

12.00 Вијести

12.05-12.15 Хит дана, недјеље, мјесеца; Најава програма

12.30 Контакт програм

13.25 Најава RFE

13.30 RFE/Radio Free Europe/

14.05 Наставак Породичног квиза

14.20 Лични огласи

15.15 Времеплов

15.20 Пословни огласи

15.25 Одјава екипе

15.30 Новости дана РЦГ

16.00 Најава програма

16.20 Лични огласи

16.30 Фонтана жеља

17.20 Пословни огласи

Наставак ФЖ

19.00, Лични огласи; Хит дана, недјеље, мјесеца

19.15 Контакт програм

19.50 Пословни огласи

19.55 Одјава екипе

20.00 Вечерњи програм

24.00-07.30 Музика из студија

ПЕТАК

8.00-12.00 Јутарњи програм

7.30 VOA/Voice of America/

8.15 Најава програма

8.30 Укључење АМСЦГ

8.45 Блок информација

9.00 Лични огласи

9.05 Информације

9.20 Рецент јутарњег програма

9.30 Времеплов

9.50 ШИШ

10.00 Вијести

10.10 Отворени студио

10.45 Блок одјавних информација

10.55 Пословни огласи

11.15 Хит дана

12.00 Вијести

12.05-12.15 Хит дана, недјеље, мјесеца; Најава програма

12.30 Породични квиз

13.25 Најава RFE

13.30 RFE/Radio Free Europe/

14.30 Пословни огласи

14.50 Времеплов

15.15 Времеплов

15.30 Шта је...

15.55 Одјава екипе

16.00 Вијести

16.05 Најава програма

16.30 Водич кроз јављење

17.00 Џамбо

17.30 Пословни огласи

18.00 Топ 10 РБД

19.00 Лични огласи; Хит дана, недјеље, мјесеца

19.15 Контакт програм

19.50 Пословни огласи

19.55 Одјава екипе

20.00 Вечерњи програм

24.00-07.30 Музика из студија

НЕДЕЉА

12.05-12.15 Хит дана, недјеље, мјесеца; Најава програма

12.30 Култура

13.25 Најава RFE

13.30 RFE/Radio Free Europe/

14.30 Пословни огласи

14.40 Лични огласи

15.00 Вијести

15.15 Времеплов

15.25 Одјава екипе

15.30 Новости РЦГ

16.00 Најава екипе и сатнице

16.05 Спорт и музика

17.00 Вијести

17.05 Лични огласи

17.20 Пословни огласи

17.30 Будванска хроника

18.00 Radio cinemania

19.00 Вијести

19.05 Лични огласи; Хит дана, недјеље, мјесеца

19.15 Контакт програм

19.40 Пословни огласи

19.15 Одјава екипе

20.00 Вечерњи програм

24.00-07.30 Музика из студија

СРИЈЕДА

JUGOSLOVENSKO AKCIJARSKO TURISTIČKO DRUŠTVO

MONTENEGRO EXPRESS - BUDVA

Fax: 086/541-637 * Tel: 086/451-388, 451-116 * Telex: 61130 * Žiro račun: 50710-601-4-5262 SPP BUDVA

12.10 ŠUMAĆE 12.10 ŠUMAĆE 12.10 Š